Dit document vormt een onderdeel van de website https://www.religies-overzichtelijk.nl *Hier vindt u tevens de koppelingen naar de andere teksten en de indexen, de toelichtingen en de afkortingen*

Laatste bewerking: 08-03-2022

[a] De Griekse religie I (W. Burkert) [1]

1 Inleiding tot de Griekse religie ... 4

1.1 Kort overzicht van het wetenschappelijk onderzoek naar de Griekse religie ... 5

1.2 De bronnen voor de Griekse religie ... 6

1.3 Kader van het onderzoek naar de Griekse religie ... 7

2 Prehistorie en de Minoïsch-Myceense periode ... 8

2.1 Neolithicum en Vroege Bronstijd ... 9

2.1.1 Algemene opmerkingen t.a.v. het Neolithicum en de Vroege Bronstijd ... 10

2.1.2 Het Neolithicum 7000 – 3000 ... 11

2.1.2.1 Inleiding tot het Neolithicum ... 12

2.1.2.2 Vondsten van religieuze aard uit het Neolithicum ... 13

2.1.2.2.1 Invloeden vanuit Azië ... 14

2.1.2.2.2 Invloeden vanuit de Balkan en voortgang van de traditie ... 15

2.1.3 De Bronstijd 3000 – 1200 ... 16

2.1.3.1 Inleiding tot de Bronstijd 3000 – 1200 ... 17

2.1.3.2 Bewijzen voor de Vroeg-Helladische godsdienst ... 18

2.1.3.3 Bewijzen voor de Cycladische godsdienst ... 19

2.1.3.4 Conclusies t.a.v. de Bronstijdreligie ... 20

2.2 Het IE aspect ... 21

2.2.1 Het probleem van de datering van het begin van de IE invloed op Griekenland, i.c. het binnenvallen van de eerste Grieks sprekende Indo-Europeanen ... 22

2.2.2 De wereld van de IE taalgemeenschap ... 23

2.2.2.1 Inleiding tot de wereld van de IE taalgemeenschap ... 24

2.2.2.2 Bewijzen voor een gemeenschappelijke IE religie ... 25

2.2.2.2.1 De IE goden ... 26

2.2.2.2.2 De IE poëzie ... 27

2.2.2.2.3 De IE cultus ... 28

2.2.2.2.4 Het IE systeem van religie en sociale organisatie ... 29

2.2.2.3 Het probleem van de wortels van de Griekse religie ... 30

2.3 De Minoïsch-Myceense religie ... 31

2.3.1 De historische achtergrond van de Minoïsch-Myceense religie ... 32

2.3.1.1 Inleiding tot de historische achtergrond van de Minoïsch-Myceense religie ... 33

2.3.1.2 Het ontstaan van de Kretensische beschaving ... 34

2.3.1.2.1 De Minoïsch-Myceense chronologie (volgens Anna Michailidou) ... 35

2.3.1.2.2 De Pre- en Protopalatiale periode ... 36

2.3.1.2.3 De Neopalatiale periode ... 37

2.3.1.2.4 De Postpalatiale periode ... 38

2.3.2 De bronnen voor de Minoïsch-Myceense religie ... 39

2.3.3 De plaatsen van verering ... 40
2.3.3.1 Grotheiligdommen ... 41
2.3.3.2 Bergtopheiligdommen ... 42
2.3.3.2.1 Algemene opmerkingen t.a.v. de bergtopheiligdommen ... 43
2.3.3.2.2 Het tempelgebouw van het bergtopheiligdom ... 44
2.3.3.2.3 Het vuurfestival als belangrijkste aspect van het bergtopheiligdom ... 45
2.3.3.2.4 Het probleem van de identiteit van de vereerde god in het bergtopheiligdom 46
2.3.3.3 Boomheiligdommen ... 47
2.3.3.4 Huisheiligdommen ... 48
2.3.3.4.1 Vondsten van huisheiligdommen ... 49
2.3.3.4.2 Kenmerken van de huisheiligdommen ... 50
2.3.3.5 Tempels ... 51
2.3.3.5.1 Algemene opmerkingen t.a.v. de tempels ... 52
2.3.3.5.2 Tempels op Kreta en de eilanden ... 53
2.3.3.5.3 Tempels op het Griekse vasteland ... 54
2.3.3.6 Graven als cultusplaatsen ... 55
2.3.4 Riten en symbolen ... 56
2.3.4.1 Beelden en afbeeldingen van vereerders ... 57
2.3.4.2 Rituele handelingen door monsters op fresco's en zegels ... 58
2.3.4.3 Wijgeschenken als offergaven ... 59
2.3.4.4 Altaren ... 60
2.3.4.5 Plengoffers ... 61
2.3.4.6 Dierenoffers ... 62
2.3.4.7 Mensenoffers ... 63
2.3.4.8 Het stierenoffer ... 64
2.3.4.8.1 Algemene opmerkingen t.a.v. het stierenoffer ... 65
2.3.4.8.2 De cultushoorns m.b.t. het stierenoffer ... 66
2.3.4.8.3 De dubbele bijl m.b.t. het stierenoffer ... 67
2.3.5 De Minoïsche goden ... 68
2.3.5.1 De vermeende verering van bomen, zuilen en stieren op Kreta ... 69
2.3.5.2 Kenmerken van de Minoïsche godsvoorstellingen ... 70
2.3.5.2.1 Algemene opmerkingen t.a.v. de kenmerken van de Minoïsche godsvoorstellingen ... 71
2.3.5.2.2 De Minoïsche vrouwelijke godheden ... 72
2.3.5.2.2.1 De epifanie van de godin ... 73
2.3.5.2.2.2 Andere voorstellingen van de godin ... 74
2.3.5.2.2.3 Het probleem van het bestaan van één moedergodin ... 75
2.3.5.2.3 De Minoïsche mannelijke godheden ... 76
2.3.5.2.4 De epifanie van de Heerseres van het dodenrijk ... 77
2.3.6 De Myceense goden en Lineair-B ... 78
2.3.6.1 Inleiding tot de Myceense goden en Lineair-B ... 79
2.3.6.2 Enige voorbeelden van op de tabletten vermelde goden ... 80

2.3.6.3 De religieuze situatie in Pylos t.a.v. Zeus en Poseidon 81
2.3.6.4 De *Potnia* 82
2.3.6.5 Goden, eveneens bekend uit de Griekse religie 83
2.3.6.6 Priesters en slaven der goden 84
2.3.6.7 Vermeldingen van religieuze activiteiten 85
2.3.6.8 Het Pylische godensysteem 86
2.3.6.9 Conclusies t.a.v. de Myceense goden en Lineair-B 87
2.4 De Griekse Middeleeuwen en het probleem der continuïteit 88
2.4.1 Inleiding tot de Griekse Middeleeuwen en het probleem der continuïteit 89
2.4.2 Gebieden van Myceense en Griekse cultuur 90
2.4.3 Algemene opmerkingen t.a.v. de continuïteit der Myceense religie 91
2.4.4 Continuïteit en vernieuwing op Kreta en Cyprus 92
2.4.5 Het culturele hiaat in Griekenland zelf 93
2.4.6 Het probleem van de *basileus* en het Myceense koningschap 94
2.4.7 De verschillen tussen de Griekse en de Minoïsch-Myceense tempel 95
2.4.8 De oorsprong van de Griekse offercultus 96
2.4.9 De oorsprong van enkele Griekse goden en godenbeelden 97
2.4.9.1 De oorsprong van Apollo en Aphrodite 98
2.4.9.2 De oorsprong van Hera 99
2.4.10 Verloop van de opkomst van de Griekse cultuur 100
2.4.11 Voortzetting van de Neolithische traditie 101
2.4.12 Conclusies t.a.v. de Griekse Middeleeuwen en het probleem van de continuïteit ... 102
3 Concordantietabel 103

1 Inleiding tot de Griekse religie

1.1 Kort overzicht van het wetenschappelijk onderzoek naar de Griekse religie

a. **Begin 19e eeuw; studie van de mythen**:
   1. Lobeck, 'Aglaophamus', 1829, over de mysteriën en het Orphisme;
   2. K.O. Müller;
   3. Wilamowitz, 'Der Glaube der Hellenen', 1931;
   4. F.F.A. Kuhn en Max Müller.

b. **Studie van het ritueel**:
   1. W. Mannhardt;
   2. H. Usener;
   3. A. Dieterich;
   4. M.P. Nilsson.

c. **De Cambridge school**:
   1. E.B. Tylor 'Primitive Culture';
   2. W. Robertson Smith;
   3. Jane E. Harrison;
   4. James Georges Frazer 'The Golden Bough';
   5. M.P. Nilsson;
   6. Gilbert Murray;
   7. F.M. Cornford.

d. **De sociologische en psychologische school**:
   1. E. Durkheim;
   2. S. Freud;
   3. J. Harrison 'Themis';
   4. Louis Gernet;
   5. J.P. Vernant;
   6. E.R. Dodds.

e. **De structuralistische school**:
   1. Claude Lévi-Strauss;
   2. M. Detienne;
   3. J.P. Vernant.

f. **De idealiserende school**:
   1. Karl Kerényi;
   2. W.F. Otto;
   3. C.G. Jung.

1.2 De bronnen voor de Griekse religie

1. **De literatuur**:
   a. Deze bevat nauwelijks **heilige literatuur**:
      i. sectarische boeken (Orphisme);
      ii. cultische lyriek, zoals korale lyriek en de Homerische hymnen;
      iii. Ilias van Homerus, die een voorstelling geeft van de goden;
      iv. Theogonie en de Catalogus van Hesiodus, met een theogonisch systeem;
      v. de tragedieën over de verhouding god en mens;
      vi. de Bibliotheek, ten onrechte op naam van Apollodorus van Athene.

   b. **Beschrijving en verzamelingen van tradities in *historia*:**
      i. de Historiën van Herodotus;
      ii. de werken van de Atthidografici van Athene;
      iii. Strabo;
      iv. Pausanias;
      v. Plutarchus.

   c. **Heilige wetten**, vermeld in inscripties.

   d. **Theofore persoonsnamen.**

2. De Griekse kunstuitingen:
   a. tempels;
   b. godenbeelden;
   c. archeologische vondsten;
   d. vaasschilderingen die ouder zijn dan de geschreven bronnen, nl. Vroeg-Archaïsch.

3. **Relatieve ouderdom van de beschreven mythen en rituelen**:
   a. Veel latere mythografen baseerden zich op de oudere literatuur, bijv. Ps.-Apollodorus op Hesiodus.
   b. Beschreven locale traditie kan oud zijn, bijv. Pausanias over de mythe van Demeter van Figaleia, en Plutarchus.
   c. De traditie gaat terug tot de Bronstijd en zelfs het Neolithicum. De Homerische religie hoort tot de grotere traditie van de Bronstijd-koinè.

1.3 Kader van het onderzoek naar de Griekse religie

a. Het boek geeft een overzicht van het bewijs en de problemen van de interpretatie.

b. De term 'Grieks' wordt gebruikt voor de cultuur na 1200 v. Chr. (ineenstorting van de Minoïsch-Myceense cultuur).

c. De Griekse religie valt in de periode 1200 v. Chr. – AD 393 (Theodosius' verbod op de heidense cultus).

d. **De spanwijdte van het boek**:
   1. beschrijving vanaf de Minoïsch-Myceense religie (wegens haar invloed tot in de 9e – 8e eeuw) tot Alexander de Grotes veroveringen (religieuze verandering);
   2. geografisch:
      Griekenland, Egeïsche eilanden, kust van Klein-Azië en de koloniën aan de Zwarte Zee en de Middellandse Zee;
   3. periode 800 – 300 v. Chr.:
      Laat-Geometrische, Archaïsche en Klassieke periode;
   4. cultureel centrum:
      de *polis*.

e. **De eenheid van de Griekse religie**:
   Men mag spreken over de ene Griekse religie, omdat de eenheid ervan werd bevorderd door
   1. de gemeenschappelijke taal;
   2. de gemeenschappelijke Homerische literaire cultuur;
   3. gemeenschappelijke Panhelleense heiligdommen (Delphi, Olympia).
   4. De Grieken zelf zagen de verschillende religieuze opvattingen als elkaar aanvullend.

f. **Centraal in de Griekse religie staat het ritueel**:
   1. De rite is een formatieve kracht die continuïteit bevordert van generatie op generatie.
   2. De rite bestaat uit demonstratieve handelingen en is heilig omdat op een afwijking een sanctie ligt.
   3. Tijdens de rite worden de goden aangeroepen, onzichtbare machten die als personen aangesproken worden.
   4. De mythen fungeren als verklaringen van de riten, hun etiologie, en worden vastgelegd in poëzie die tijdens festivals wordt gereciteerd.

2 Prehistorie en de Minoïsch-Myceense periode

2.1 Neolithicum en Vroege Bronstijd

2.1.1 Algemene opmerkingen t.a.v. het Neolithicum en de Vroege Bronstijd

a. **Tijdperken voor religie als traditie**:
   1. Lager Paleolithicum: - 31000
   2. Hoger Paleolithicum: 31000 – 7000
   3. Neolithicum: 7000 – 3000
   4. Vroege Bronstijd: 3000 – 2000
   5. Hoge Bronstijd: 2000 – 1200
   6. Griekse Middeleeuwen: 1200 – 800
   7. Griekse cultuur: 800 -

b. Bewijzen voor religie in de prehistorie zijn minimaal.

c. De taal als bron (het Grieks als IE taal) heeft geen archeologische equivalenten (IE cultuur).

2.1.2 Het Neolithicum 7000 – 3000

2.1.2.1 Inleiding tot het Neolithicum

a. Vroeg-Neolithicum, 7e millennium:
   1. geen aardewerk;
   2. overgang jagen-verzamelen naar landbouw en veeteelt.

b. **Centrum**:
   Sesklo (Thessalië), vandaar noord- en zuidwaarts naar Kreta.

c. **Oorsprong van het Griekse Neolithicum**:
   1. de Vruchtbare Halvemaan, vandaar naar Klein-Azië, m.n. Çatal Hüyük en Hacilar;
   2. vanaf het 6e millennium invloed vanuit de Balkan, bijv. naar Dimini (Thessalië) in het 4e millennium.

2.1.2.2 Vondsten van religieuze aard uit het Neolithicum

2.1.2.2.1 Invloeden vanuit Azië

1. **Naakte vrouwenbeeldjes** met seksuele accenten:
   a. verspreiding:
      Azië, Afrika en Europa;
   b. ouderdom:
      van Paleolithicum tot in de Archaïsche periode;
   c. interpretatie:
      geen bewijs voor een moedergodin en geen verband met heiligdommen.

2. **Çatal Hüyük** (Vroeg-Neolithicum):
   a. heiligdommen;
   b. herbegrafenissen van de doden;
   c. veehoorns;
   d. muurschilderingen;
   e. muurrellëfs e.d. van de **Grote Godin** met opgeheven armen en gespreide benen, met luipaarden en barend; ze is de latere Grote Moeder van Klein-Azië.

3. **Consequenties voor de religie van het Griekse Neolithicum**:
   Modern onderzoek laat zien dat er geen eenheid van een moedergodinreligie is van het Midden-Oosten tot Griekenland. In Sesklo zijn ityphallische en tronende mannenbeelden gevonden, maar ook vrouwenbeelden van het Kourotrophos (‘kindvoedend’)-type.

2.1.2.2.2 Invloeden vanuit de Balkan en voortgang van de traditie

1. **Nea Nikomedeia** (Macedonië), 6e millennium:
   centrale tempel en beeldjes.

2. **Otzaki-magoula** (Thessalië):
   offerputten en beeldjes.

3. **Grotten** die later heiligdommen werden.

4. **Offers van schapen, ossen, geiten en zwijnen** zijn van vóór 3000 v. Chr., want de ezel en het paard waren geen offerdieren en werden pas ingevoerd na 3000 resp. 2000 v. Chr.

5. **Achilleion** (Thessalië):
   kleimasker aan een pilaar (6000 v. Chr.); vgl. het Dionysos-masker op vaasschilderingen.

6. **Menselijke figuur met opgeheven armen** (epifanie-houding) zowel in Dimini, Minoïsch-Myceense cultuur als in Çatal Hüyük.

7. Het **Thesmophoria-festival** geeft een oude agrarische cultustraditie weer, die teruggaat tot de Steentijd:
   Demeter-heiligdommen waar zwijnen en zwijnenbeeldjes geofferd werden:
   a. Nea Makri (bij Marathon):
      zwijnenbeeldjes, bedekt met graankorrels;
   b. Hermione (Argolis):
      offerrituelen binnen een steencirkel.

2.1.3 De Bronstijd 3000 – 1200

2.1.3.1 Inleiding tot de Bronstijd 3000 – 1200

a. De **metaalbewerking** verspreidde zich in het 3e millennium vanuit het Midden-Oosten via Klein-Azië (Troje met de Schat van Priamus) naar Griekenland.

b. Er ontstonden **vestingsteden** met machtsconcentraties.

c. **Lerna** (Argolis):
   1. Deze plaatsnaam is misschien verwant aan het Proto-Hattisch:
      proto-hatt. pluraal prefix *le-* + *arinna* of *arna* 'bron'.
   2. Het paleis wordt 'Huis der bakstenen' genoemd en is verwoest ca 2100 v. Chr.

d. De **Bronstijd-culturen** in het Egeïsche gebied heten nu:
   1. **Vroeg-Helladisch** op het vasteland van Griekenland;
   2. **Cycladisch** op de eilanden;
   3. **Vroeg-Minoïsch** op Kreta.

2.1.3.2 Bewijzen voor de Vroeg-Helladische godsdienst

De bewijzen zijn mager:

1. **Lerna**:
   Het gebouw, voorafgaand aan het Huis der bakstenen, bevat een bassin als offerplaats met een dubbele-bijlvormige holte.

2. **Orchomenos** (Boeotië):
   offerplaatsen in ronde gebouwen.

3. **Eutresis** (Euboea, zie g):
   a. offerplaatsen op verhogingen;
   b. een stiervormige *rhyton*;
   c. offerputten met as en dierenbotten;
   d. kleine stenen zuil, een *baitylos*, in een offerput;
   e. grote ronde put (6 m breed, 3 m diep);
   f. een gebouw met een centrale zuil.
   g. Commentaar Berends:
      Eutresis ligt in Boeotië (zie Burkerts noot 30).

2.1.3.3 Bewijzen voor de Cycladische godsdienst

De Cycladen ontwikkelden een eigen cultuurstijl, gebaseerd op landbouw, ambacht en scheepvaart.
Kenmerken:

1. grote **graven voor verscheidene personen**;

2. **grote antropomorfe beelden**;

3. vooral het beeldentype van de **naakte vrouw met puntvormige benen**, en met armen onder de borsten; men weet niet wie zij moet voorstellen: moedergodinnen, godinnen, nimfen of dienaressen;

4. beeld van een **Vogelgodin**;

5. een cultusvat, de ***kernos***, in de vorm van een schotel, omgeven door potjes.

2.1.3.4 Conclusies t.a.v. de Bronstijdreligie

1. De **Indo-Europeanen namen volledig ontwikkelde cultussen over**, die zich geografisch bevonden bij de latere Myceense steden, waaromheen zich ook de Griekse mythologische cycli concentreerden.

2. Helladische plaatsen die buiten de latere Griekse steden lagen, bevatten ook heiligdommen:
   a. Heraion bij Argos;
   b. Heraion op Samos;
   c. Olympia;
   d. Lerna:
      Vat met twee handvatten uit de Midden-Bronstijd komt overeen met de *kantharos*, het vat van Dionysos, dat daar gebruikt werd tijdens de Dionysos-mysteriën.

3. De continuïteit blijft gehandhaafd.

2.2 Het IE aspect

2.2.1 Het probleem van de datering van het begin van de IE invloed op Griekenland, i.c. het binnenvallen van de eerste Grieks sprekende Indo-Europeanen

a. Het **Proto-Indo-Europees** kan op grond van de snelheid van taalverandering niet verder teruggeschoven worden dan **3000 – 2500 v. Chr.**, aangezien Oud-Grieks en Sanskriet anders niet als verwante talen zouden kunnen worden aangewezen.

b. Een **IE stamland** kan op archeologische basis niet worden aangeduid.

c. Het **tijdstip** van het **binnenvallen van de eerste Grieken**:
   1. Dit kan omstreeks **2200 v. Chr.** (Vroeg-Helladisch III) liggen, gezien de vernietiging van Troje II, Eutresis en het 'Huis der bakstenen' in Lerna.
   2. Omstreeks **1900 v. Chr.** verschijnt de **Minya-keramiek** met connecties met Troje.
   3. Omstreeks **1400 v. Chr.** verschijnen de Griekstalige **Lineair-B-tabletten**.

d. **Kreta** bleef buiten deze gebeurtenissen en ontwikkelde de Hoog-Minoïsche beschaving.

e. **Andere mogelijkheden**:
   1. Andere niet-Griekse volken als de IE **Luviërs**, verwant met de Hettieten, kunnen aan de Grieken zijn voorafgegaan.
   2. De Grieken kunnen ook vroeger of later dan 2200 v. Chr. zijn **binnengedruppeld**.

2.2.2 De wereld van de IE taalgemeenschap

2.2.2.1 Inleiding tot de wereld van de IE taalgemeenschap

a. De IE talen geven blijk van
   1. een spirituele wereld met sociaal-religieuze waarden;
   2. een patriarchale organisatie met een *pater familias*;
   3. een oorlogszuchtige (semi)nomadische samenleving;
   4. veeteelt en paardenfokkerij met enige landbouw.

b. De gemeenschappelijke IE woordenschat is klein.

c. De religieuze vocabulaire is niet eenduidig, omdat eenzelfde term in de ene taal profaan is en in de andere sacraal.

2.2.2.2 Bewijzen voor een gemeenschappelijke IE religie

Er zijn verwijzingen naar goden, godencultus en religieuze poëzie (met mythologische toespelingen).

2.2.2.2.1 De IE goden

a. De **hemelvader**:
   1. *Zeus pater*;
   2. *Diespiter* – *Jupiter*;
   3. skt. *devah* = lat. *deus* (de hemelgod).

b. **Hera, Poseidon en Ares** hebben IE taalwortels.

c. **Helios en Eos-Aurora** zijn duidelijk IE (etymologisch en religieus).

d. **Plataia** is IE naam van de aardgodin en haar plaats van verering: 'de brede (aarde)' [vgl. Pṛthivī, AB].

e. De **Dioskouroi** en de Aśvins komen in functie geheel overeen, maar hebben geen gemeenschappelijke IE naam.

2.2.2.2.2 De IE poëzie

a. De **vorm** is IE.

b. De **inhoud** betreft
   1. helden: *kleos aphthiton* 'onsterfelijke roem';
   2. goden: *dotor*(*es*) *eaon* 'gever(s) van het goede'.

c. De **mythologie** betreft
   1. de daden van Helios en Eos;
   2. speculaties over onsterfelijkheid en levenskracht, *ambrotos* en de ambrozijn.

2.2.2.2.3 De IE cultus

Termen m.b.t. de cultus:

a. gr. ***hazesthai*** 'vereren':
   1. *hazesthai* en *hagios* 'heilig' (en *hagnos* 'zuiver') zijn later vervangen door *sebesthai* en *hieros*.
   2. Vergelijk av. *yaz-* > *yasna* en *Yašt*.

b. gr. ***choai***, de plengoffers voor de onderaardse machten des doods:
   1. Vergelijk skt. *hotṛ*, ir. *zaotar*, de offerpriester die deze offers verrichtte.
   2. De term voor plengen, verwant met *choai*, werd profaan en vervangen door *spendein*, *sponde*.
   3. Oedipus in Colonus (Sophocles):
      De *choai* worden geassocieerd met het strooien van takjes, vgl. Indo-Iraans *barəsman* / *barhis*.

c. **Dierenoffers**:
   Het woord *hecatombe* verwijst naar een offer van een quasi-aantal van 100 ossen. Vooral in India zien we deze overdrijving.

d. **Gebed** (aanroeping van de godheid) en de eed:
   gr. *eukto*, av. *aoxta*.

2.2.2.2.4 Het IE systeem van religie en sociale organisatie

a. **Theorie van Georges Dumézil**:
het tripartiete functiesysteem, toegepast op zowel de sociale als de religieuze structuur.

b. **Theorie van Andreas Alföldi**:
een sociale structuur van herders-krijgers, verbonden met een mythologisch-religieuze structuur van dierlijke voorouders en duaal koningschap.

c. **Commentaar van Burkert**:
De Griekse cultuur voldoet niet aan deze systemen en lijkt **meer verwant met de Neolithisch-Anatolische stadscultuur**.

2.2.2.3 Het probleem van de wortels van de Griekse religie

a. De Griekse religie is **vaak verklaard** als een inheems substratum dat overheerst werd door een IE bovenlaag, uitgedrukt door
   1. de **dualismen**
      i. IE - niet-IE;
      ii. patriarchaat – matriarchaat;
      iii. hemel – aarde;
      iv. Olympisch – chtonisch;
      v. intellect – instinct;
   2. de strijd tussen de Olympische goden en de Titanen;
   3. de huwelijken tussen Zeus en de inheemse godinnen.

b. Het **werkelijke** ontstaan van de Griekse religie is **ingewikkelder**:
   1. Uit het Midden-Oosten komt de mythe van het ontstaan der goden.
   2. Uit het Midden-Oosten komt ook het idee van de tegenstelling tussen hemelgoden en aardgoden.
   3. IE zijn de chtonische *choai*.
   4. Semitisch is het Olympisch offer.
   5. Anatolisch is de hemelvader met zijn donderhamer, die altijd een gemalin heeft.

c. De **Griekse religie** blijkt een **amalgaam van diverse invloeden** te zijn en heeft dus **niet één enkele bron**.
   Voorbeeld:
   De **cultus van Hyakinthos** als amalgaam:
   1. De naam komt uit de **niet-IE** (niet-Griekse) inheemse taal:
      De suffixen *-nth*(*os*) en *-ss*(*os*) zijn vóór-Grieks:
      i. verwantschap met het Anatolisch;
      ii. vooral voorkomend in plaats- en plantennamen:
         (1) Corinthe, Tiryns, Knossos, Parnassos;
         (2) *erebinthos* 'erwt', *kissos* 'klimop', hyacint, narcissus.
      iii. Over tijd, verbreiding en heterogeniteit van deze taal is niets bekend.

   2. De **mythe van Hyakinthos**:
      Hyakinthos is zowel plant als jonge god, die door Apollo bemind en met de discus gedood wordt.

   3. In **Amyklai**, het vóór-Griekse koninklijke hof, werd Hyakinthos als chtonische god vereerd, die door de Dorische Apollo wordt gedood en vervangen (de voorstelling van de stervende vegetatiegod).

   4. De **Doriërs** vereerden hem ook tijdens het festival in de maand Hyakinthios.

   5. Amyklai heeft connecties met de **Semieten**.

2.3 De Minoïsch-Myceense religie

2.3.1 De historische achtergrond van de Minoïsch-Myceense religie

2.3.1.1 Inleiding tot de historische achtergrond van de Minoïsch-Myceense religie

De Minoïsch-Myceense beschaving van de Bronstijd kwam aan het licht door de archeologische opgravingen door

1. Heinrich **Schliemann**: Mycene;

2. Arthur **Evans**: Knossos;

3. Michael **Ventris**: ontcijfering van het Griekse Lineair-B-schrift.

2.3.1.2 Het ontstaan van de Kretensische beschaving

2.3.1.2.1 De Minoïsch-Myceense chronologie (volgens Anna Michailidou)[2]

N. Platon	A. Evans
1. **Prepalatiale periode** (invoering van koper en de basis voor de paleiscultuur) 2600 – 1900 v. Chr.	Vroeg-Minoïsch Midden-Minoïsch Ia
2. **Protopalatiale periode** (eerste paleizen) 1900 – 1700 v. Chr.	Midden-Minoïsch Ib Midden-Minoïsch II
3. **Neopalatiale periode** (nieuwe paleizen) 1700 – 1400 v. Chr.	Midden-Minoïsch III Laat-Minoïsch I Laat-Minoïsch II Laat-Minoïsch $IIIa_1$
4. **Postpalatiale periode** (na de laatste verwoesting van Knossos) 1400 – 1100 v. Chr.	Laat-Minoïsch $IIIa_2$ Laat-Minoïsch IIIb Laat-Minoïsch IIIc Sub-Minoìsch

2.3.1.2.2 De Pre- en Protopalatiale periode

Kenmerken:

1. **Kretensisch hiëroglyfisch schrift** (niet ontcijferd).

2. Teelt van **olijven en druiven**, en **metaalbewerking**, waardoor een **gecentraliseerde organisatie** ontstond (ca 2000 v. Chr.) in
   a. Knossos;
   b. Phaistos;
   c. Agia Triada;
   d. Mallia;
   e. Kato Zakro.

3. **Bloei van de kunst**, m.n. architectuur, muurschilderingen en aardewerk.

2.3.1.2.3 De Neopalatiale periode

Kenmerken:

1. Na de **aardbeving van 1730 v. Chr.** ontstonden de nieuwe paleizen, het hoogtepunt van de Kretensische beschaving.

2. **Lineair-A-schrift** en Cyprisch-Minoïsch schrift (beide niet ontcijferd).

3. De **Kretensische invloed** strekte zich uit tot de Egeïsche eilanden (Thera) en het vasteland.

4. Door een **vulkanische uitbarsting op Thera** kwam er een eind aan deze periode en **verschoof de hegemonie naar Griekenland**.

2.3.1.2.4 De Postpalatiale periode

Kenmerken:

1. De **martiale cultuur van Mycene** begon reeds in de 16e eeuw:
   a. cyclopische muren;
   b. strijdwagens;
   c. megaron-huis met centrale haard;
   d. niet typisch IE, maar Midden-Oosters en Kretensisch van aard.

2. **Machtscentra**:
   a. Mycene (Argolis);
   b. Tiryns (Argolis);
   c. Pylos (Messenië);
   d. Athene (Attica);
   e. Thebe (Boeotië);
   f. Orchomenos (Boeotië);
   g. Iolkos (Thessalië).

3. **Uitbreiding naar**
   a. Egeïsche eilanden;
   b. Klein-Azië;
   c. Cyprus;
   d. Sicilië;
   e. Kreta (1500 – 1375).

4. **Lineair-B-schrift**, eerst in Knossos, later naar het vasteland.

5. Onderscheid tussen de Minoïsche en de Myceense cultuur is er nauwelijks, zodat men spreekt van de Minoïsch-Myceense cultuur en religie.

6. Na **1375 v. Chr.** (verwoesting van Knossos) bleef er een Minoïsche cultuur bestaan tot na 1000 v. Chr.

7. Ca **1200 v. Chr.** vindt de **ondergang** plaats van de Minoïsch-Myceense cultuur en verwoesting van
   a. Troje VII;
   b. Hattusa;
   c. Ugarit;
   d. Pylos;
   e. Tiryns;
   f. Mycene.

2.3.2 De bronnen voor de Minoïsch-Myceense religie

De bronnen zijn moeilijk te interpreteren en komen niet overeen met de bekende Griekse mythen:

1. **Lineair-B-tabletten**:
   Het schrift is Grieks en namen domineren.

2. **Cultusplaatsen** en vondsten van **wijgeschenken**:
   a. Plaatsen van verering zijn
      i. grotheiligdommen;
      ii. bergtopheiligdommen;
      iii. huisheiligdommen;
      iv. tempels.
   b. De gevonden artefacten hebben geen praktisch doel en zijn (dus) religieus van aard.

3. **Voorstellingen** op ringen, vazen en muren zijn cultisch en mythologisch van aard (ring van Pylos). De miniatuursarcophaag van Agia Triada is beroemd.

4. De **menselijke figuren** (afbeeldingen en beelden) laten vereerders, priesters en goden zien, m.n. de slangengodinnen, goden met leeuwen en griffioenen op zegels, en groepen idolen in de epifanie-houding.

5. **Vergelijking met andere Bronstijd-culturen is belangrijker**. Er lijkt een Bronstijd-*koinè* te hebben bestaan. Zelfs de cultische hoorns en dubbele bijlen komen in Anatolië voor.

2.3.3 De plaatsen van verering

2.3.3.1 Grotheiligdommen

Er zijn 15 à 30 grotheiligdommen, gewijd aan verschillende goden. De belangrijkste zijn:

1. **Skotino** (bij Knossos): ruwe dierfiguren.

2. **Vernopheto** (bij Pervolakia): tekeningen van de Heerseres der dieren met pijl en boog en wilde dieren.

3. **Kamares** (in het Ida-gebergte tgo Phaistos): Midden-Minoïsch aardewerk, graan en dieren als offergaven.

4. **Arkalochori** (ten westen van het Dicte-gebergte):
   a. dubbele bijlen en wapens, bronzen en aardewerken beeldjes;
   b. verband met smeedkunst en misschien met de Idische Dactyloi, mythische smeden.

5. **Psychro** (de 'Dictaeïsche grot', niet ver van Mallia):
   a. idem, dierenoffers, plengtafels en altaarachtige verhogingen;
   b. typerend zijn de wapens als wijgeschenken ten einde macht te verwerven van de goden (*do ut des*);
   c. bronzen wijtablet met afbeelding van een danser, een boom, een vogel en een vis temidden van hemellichamen en drie cultushoorns.

6. **Amnisos** (de 'grot van Eileithyia', bij Knossos):
   a. bekend uit de Odyssee XIX;
   b. aardewerk, vooral Laat-Minoïsch III;
   c. sculpturen:
      i. ovalen verhoging, een 'buik' met 'navel';
      ii. achterin een zittende figuur;
      iii. middenin een stalagmiet in de gedaante van een vrouw, de godin 'Eileithyia', vaak aangeraakt, omgeven door een lage muur, en ervoor een 'altaar';
      iv. helemaal achterin waterpoelen.
   d. De cultus van de geboortegodin Eileithyia in deze grot is laat, wegens de Griekse naam en de bodemvondsten.

7. **Patsos**: de grot van Hermes Kranaios.

8. **Lera** (bij Stavros): gewijd aan een nimf.

9. **Ida** (grot bij het Nida-plateau in het Ida-gebergte):
   a. gewijd aan Zeus;
   b. Minos bezocht Zeus, zijn vader, om met hem te spreken over de vernieuwing van zijn kracht na 8 jaar.

2.3.3.2 Bergtopheiligdommen

2.3.3.2.1 Algemene opmerkingen t.a.v. de bergtopheiligdommen

1. Er zijn ca 20 bergtopheiligdommen ontdekt.

2. Ligging:
   a. op kale plateaus van niet al te hoge bergen;
   b. op verlaten plaatsen, maar niet verder dan een uur gaans van bewoning.

3. Vondsten:
   a. diverse soorten aardewerken wijgeschenken, m.n. dierfiguren;
   b. beeldjes van mensen in aanbidding;
   c. mestkeverbeeldjes:
      verband met schapen(keutels), dus misschien een cultus van herders.

4. Enkele bergtopheiligdommen:
   a. Juktas (‘graf van Zeus’, bij Knossos);
   b. Petsophas (bij Palaikastro):
      i. in gebruik van ca 2000 – 1500 v. Chr.;
      ii. er stond een stenen gebouw;
      iii. vergelijk de cultusplaats van Apollo Maleatas bij Epidauros.

2.3.3.2.2 Het tempelgebouw van het bergtopheiligdom

Er zijn **afbeeldingen** van deze bergtempels:

1. **Rhyton uit Kato Zakro**:
    a. de bergtopcultus is dus verbonden met het paleis;
    b. stenen gebouw met centrale deur en cultushoorns;
    c. diverse altaren met cultushoorns;
    d. zuilen met banieren vóór de tempel;
    e. geiten als offerdieren op het dak (vgl. ring van Pylos met geit en bergheiligdom).

2. Afbeeldingen van een priesteres die een offerdier naar het altaar brengt.

2.3.3.2.3 Het vuurfestival als belangrijkste aspect van het bergtopheiligdom

a. Nachtelijke ontsteking van grote vuren, waarin kleibeeldjes geworpen werden (en die later met de as en de dierenbotten verwijderd werden).

b. Vergelijk de latere **Griekse vuurfestivals**:
   1. **Plataia**:
      Daedala-festival met houten altaar;
   2. **Patrai**:
      Artemis Laphria-festival met levende verbranding van offerdieren;
   3. **Lykosoura**:
      vondsten van ontlede dieren in de haard;
   4. **Oita** (berg):
      mensenoffers.

c. **Doel** van de offers tijdens de Griekse vuurfestivals:
   1. Misschien **heling van ziekten** door gaven aan de **god der genezing**:
      i. ontlede dieren;
      ii. kleimodellen van menselijke ledematen;
      iii. in tweeën gesneden figuren;
      iv. mensenoffers.
   2. Het **psychologische effect** van het plotseling ontbrandende vuur waarvoor men vlucht, maar waarin men toch iets moest offeren; vergelijk het verhaal van Agamemnons offer in Polyrrhenion. (Een ‘Kretensisch offer’ staat voor iets dat plotseling afgebroken wordt.)

2.3.3.2.4 Het probleem van de identiteit van de vereerde god in het bergtopheiligdom

a. Er zijn geen godenbeelden gevonden.

b. De weergod lijkt niet in aanmerking te komen, maar wel **godinnen**:
   1. In Griekenland werden godinnen op bergtoppen vereerd.
   2. Zegel uit Knossos (Laat-Minoïsch II):
      i. Een godin op een bergtop, geflankeerd door leeuwen, reikt een man haar staf of speer; verderop een gebouw met cultushoorns.
      ii. Het betreft een iconografische traditie van de Vrouwe van de berg uit het oosten, vgl. Ninḫursaĝ.

c. De bergtopcultus lijkt **verwant met de Midden-Oosterse traditie**:
   1. vuuroffers voor Ba‘al in Kanaän op hoogten;
   2. vuuroffers voor ‘Herakles’ in Tarsos.

2.3.3.3 Boomheiligdommen

a. **Afbeeldingen** op
   1. **ringen**:
      i. grote boom (vijg of olijf), omgeven door
      ii. een muur, waarop soms cultushoorns, en een deur, waarachter soms een zuil;
      iii. diverse altaren;
      iv. tempelgebouwen.

   2. **juweel uit Naxos**:
      i. man met speer vóór een palm;
      ii. tafel met plengvaten;
      iii. danseres vóór een boom en een godin.

   3. **fresco uit Knossos**:
      menigte mensen vóór een boom en danseressen.

b. **Archeologische vondsten**:
   wijgeschenken en resten van gebouwen buiten de woongebieden, zodat een processie naar deze plaatsen, waar rond een boom gedanst kon worden en de godin kon verschijnen, mogelijk is.

2.3.3.4 Huisheiligdommen

2.3.3.4.1 Vondsten van huisheiligdommen

Er lijkt geen tempelcultus te zijn geweest, maar wel verering in cultusvertrekken in woningen en paleizen. Mogelijke, maar vaak onzekere bewijzen:

1. **Knossos**:
   a. vierkante pilaren onder in het paleis met tekeningen van dubbele bijlen en cultushoorns (zuilverering volgens Evans);
   b. 'Lustrale badkamers', die i.v.m. de gipsen wand nooit als zodanig in gebruik konden zijn geweest;
   c. 'Heiligdom van de Duifgodin', zo genoemd naar een gevonden model van drie zuilen waarop duiven zitten;
   d. 'Centrale paleisheiligdom', waaronder de Slangengodinnen verborgen lagen;
   e. 'Heiligdom van de dubbele bijlen', ontstaan na de verwoesting van Knossos in 1375 v. Chr.

2. **Pylos**:
   kleine, hoger gelegen kamer, die uitziet op een altaar in de hofzaal.

3. **Asine** (Argolis):
   a. cultuskamer in een huis, die lijkt op het Heiligdom van de dubbele bijlen;
   b. periode: 12^{e} eeuw.

4. **Gournia** (Kreta):
   a. losstaand 'tempeltje';
   b. periode: Laat-Minoïsch I.

5. **Myrtos** (Kreta):
   cultusvertrek uit ca 2500 v. Chr.

2.3.3.4.2 Kenmerken van de huisheiligdommen

De **cultuskamers kunnen bevatten**:

1. Cultusvaten.

2. Driepotige tafel.

3. Bank tegen de wand, waarop cultushoorns of beeldjes geplaatst kunnen worden.

4. **Godinnenbeeldjes**:
   a. Deze slangengodinnen zijn op veel plaatsen gevonden, maar alleen in huisheiligdommen;
   b. uiterlijk:
      i. vrouw met geheven armen boven een cilindervormige rok, de kijker aanstarend;
      ii. met duif op het hoofd of slang rond het lichaam of in de handen;
   c. periode:
      misschien verwant aan de paleolithische traditie t.a.v. vrouw en domesticatie.

5. **Slangenfiguren**:
   a. op veel plaatsen gevonden, ook in Palestina;
   b. slangen als handvatten op kokervaten voor echte slangen;
   c. slangen rond modellen van een bijenkorf;
   d. de **functie** van de slang:
      i. Hij was de **goddelijke bewaker van het huis**:
         (1) vondsten van kleine schaaltjes (voor melk?) in Knossos;
         (2) vergelijk het voeden van huisslangen in de Balkan;
         (3) Pas in de Griekse periode werd de slang verbonden met het graf en de onderwereld, waarvoor hij het symbool was.
      ii. Hij was de **gever van het leven**, aan wie geofferd werd, ook in het paleis.

2.3.3.5 Tempels

2.3.3.5.1 Algemene opmerkingen t.a.v. de tempels

Tot nu toe dacht men dat de Minoïsch-Myceense beschaving geen tempels kende, zeker niet van het Griekse type of als een groep gebouwen. Nieuwe vondsten veranderen dit idee.

2.3.3.5.2 Tempels op Kreta en de eilanden

a. **De iconografie van tempels**:
   1. Op Minoïsch-Myceense afbeeldingen staan tempels met driedelige façade.
   2. Ze zijn moeilijk te identificeren met archeologische vondsten van dergelijke gebouwen.
   3. Misschien zijn de afbeeldingen een zuivere iconografische traditie, teruggaand tot de Sumeriërs.

b. **Vondsten van tempels**:
   1. **Gournia**:
      tempel van 3 bij 4 meter;
   2. **Karphi**:
      hof met enkele gebouwtjes en cultusbeeldjes;
   3. **Vathypetro**:
      kapelletje met misschien een driedelige structuur;
   4. **Archanes**:
      tempel, misschien met driedelige structuur en resten van mensenoffers;
   5. **Agia Irini** (Keos):
      i. ang gebouw met diverse kamers en een *adyton*;
      ii. twintig levensgrote vrouwenbeelden met ontblote boezem en handen op de heupen; godinnen of danseressen;
      iii. periode:
         15e eeuw, in de 12e eeuw herbouwd en doorgaand tot in de Griekse tijd, toen de tempel aan Dionysos gewijd was.

2.3.3.5.3 Tempels op het Griekse vasteland

Deze tempels laten met **haard en dierenoffers** een inheemse traditie zien:

1. **Asine**:
   cultuskamer met haard.

2. **Pylos**:
   grote haard in het centrum van de troonzaal.

3. **Malthi** (Messenië):
   a. pre-Minoïsch;
   b. vondsten:
      i. centrale zuil;
      ii. halfronde haard, waarin
         (1) hout;
         (2) gebroken beenderen;
         (3) delen van vaten;
         (4) stenen bijl;
         (5) hamervormig stenen idool.

4. **Mycene**:
   a. **Tempel (= Huis Γ)**:
      i. rechthoekig altaar bij de ingang;
      ii. tafel met holten voor offergaven bij de ingang;
      iii. podium en bank voor toeschouwers;
      iv. de Schildgodin, afgebeeld op een tablet;
      v. frescofragment met godin die
         (1) een helm met zwijnentanden op haar hoofd draagt;
         (2) een griffioen op haar arm draagt;
      vi. voorhof en trap naar lager gelegen hof met altaar en afvalplaats met beenderen en potscherven.

   b. **Huis der godenbeelden**:
      i. onderaards gebouw met zuilen en banken;
      ii. godenbeelden:
         (1) beeld *in situ* vóór een offertafel;
         (2) zestig centimeter hoge beelden van mannen en vrouwen met maskerachtige gezichten; ze konden op stokken worden gezet t.b.v. een processie.

   c. **Huis der muurschilderingen**:
      i. fresco met zuil, aan weerszijden waarvan een godin, een god (?) en een priesteres (godin?) met korenaar in de hand;
      ii. centrale haard;
      iii. godenbeeld van aardewerk;
      iv. periode: 13^{e} eeuw.

5. **Tiryns**:
   kleine tempeltjes met cultusvaten en beeldjes zoals in Mycene.

6. **Phylakopi** (Melos):
   a. dezelfde aardewerkbeeldjes als in Mycene;
   b. oosters bronzen beeld van krijger.

2.3.3.6 Graven als cultusplaatsen

a. De Minoïsch-Myceense familiegraven bestonden voornamelijk uit
   1. *tholos*-graven (ronde, bijenkorfachtige gebouwen);
   2. in de rots uitgehouwen grafkamers.

b. **Graven op Kreta**:
   1. Vroeg-Minoïsch:
      tholoi op de **Mesarà-vlakte** met dansplaatsen en fallusbeeldjes;
   2. Palatiale periode:
      i. achteruitgang van de grafcultus ten gunste van de bergtopheiligdommen;
      ii. **Archanes**:
         graf met veel schedels (Midden-Minoïsch I);
      iii. **Archanes**:
         ongeschonden *tholos*-graf van een koningin (Laat-Minoïsch III):
         (1) schedel van een geofferde stier vóór de ingang;
         (2) paardenoffer in de *tholos*;
         (3) sporen van vuur (misschien als reinigingsrite voor het opnieuw gebruiken van de 'onderwereld');
      iv. **Gypsades** (bij Knossos):
         'Tempelgraf':
         (1) in de rots uitgehouwen;
         (2) blauwe zoldering;
         (3) daarnaast een kamer met zuilen boven een crypte;
         (4) misschien het graf van de koningen van Knossos.

c. **Graven op het Griekse vasteland**:
   Oorspronkelijk lag de nadruk meer op de offercultus voor de doden in heiligdommen dan op de graven zelf:
   1. **Malthi** (Midden-Helladisch):
      'Heiligdom van de grafcultus':
      twee kamers met altaren voor brandoffers;
   2. **Mycene**:
      i. oorspronkelijk een altaar bij elk graf in de latere Schachtgravencirkel;
      ii. 'Schatkamer van Atreus':
         (1) Laat-Myceens (14e eeuw);
         (2) koninklijk *tholos*-graf (maar in de heuvel uitgehouwen) met vals gewelf;
         (3) het is een cultusruimte met een kleine eigenlijke grafkamer, die telkens weer met aarde gevuld werd; symbool van de onderwereld.

2.3.4 Riten en symbolen

2.3.4.1 Beelden en afbeeldingen van vereerders

1. **Beelden van vereerders**:
   a. mannen en vrouwen die rechtop staan;
   b. ogen naar boven;
   c. armen op de borst gekruist, geheven als groet of de hand op het voorhoofd;
   d. meestal van brons.

2. **Iconografie van vereerders op fresco's en ringen**:
   a. **Processies**:
      vrouwen in rijke kleding die in processie naar het heiligdom gaan (op fresco's).

   b. **Dans**:
      i. vergelijk Ilias 18.591:
         een danspaleis in Knossos, gebouwd door Daedalus voor Ariadne;
      ii. dansende priesteressen aan wie de godin verschijnt (op ringen);
      iii. de beelden uit Agia Irini (zie 2.3.3.5.2-b.b.5) lijken op danseressen;
      iv. beeldjes uit Kamilari (bij Phaistos) van vier mannen met puntkappen, die een ringdans uitvoeren tussen cultushoorns.

   c. **Cultusscène op ringen**:
      i. dansende vrouw;
      ii. vrouw, gebogen over een altaar;
      iii. man die de takken van een heilige boom aanraakt (maar niet de vruchten plukt);
      iv. knielende figuur, die een rots omvat;
      v. uit de scène spreekt een moment van epifanie.

2.3.4.2 Rituele handelingen door monsters op fresco's en zegels

a. Monsters, van diverse soorten, met afhangende schutkleden, die als dienaren van de goden optreden.

b. Deze 'Minoïsche *daimons* of *genii*' lijken iconografisch op de Egyptische nijlpaardgodin Ta-Urt, maar hebben een geheel ander karakter.

c. **Kenmerken van de Minoïsche *daimons***:
   1. Ze voeren **rituele handelingen** uit:
      i. Ze brengen plengoffers boven stenen en cultushoorns.
      ii. Ze brengen de offerdieren naar de offerplaats.
   2. **Vormgeving**:
      i. Symmetrische heraldische compositie (zoals leeuwen en griffioenen).
      ii. Vaste vorm en ceremoniële functie.
   3. Hun **karakter** is **dienend**, niet schrikaanjagend.
   4. Hun **vreemde uiterlijk** symboliseert de **Ander**, d.w.z. het **Goddelijke**.

2.3.4.3 Wijgeschenken als offergaven

1. Mooie of **waardevolle wijgeschenken**:
   a. voedsel;
   b. gouden voorwerpen;
   c. schelpen, takken, bloemen.

2. **Imitatievoorwerpen** als (symbolische) wijgeschenken:
   Aardewerkbeeldjes van o.a.
   dieren, wapens, vaten, altaren en heiligdommen.

2.3.4.4 Altaren

a. Er zijn veel soorten, van eenvoudig tot stenen constructies met cultushoorns.

b. Het zijn **nooit vuuraltaren** voor dierenoffers, maar ze dienden als ‘tafel’ om offergaven op te leggen.

c. Er zijn kleine, drievoetige vuurschalen waarop wierook kon worden gebrand.

2.3.4.5 Plengoffers

a. **Terminologie**, **verspreiding** en **ouderdom** van de plengoffers:
   1. Het plengoffer kwam ook voor in Anatolië.
   2. De term voor 'plengen' is *sipandi* (het.) en *spendein* (gr.) en moet reeds uit de Bronstijd stammen.

b. **Plengvaten**:
   1. de *rhyton*, eveneens Anatolisch;
   2. de metalen plengvaten met schuin aflopende mond.

c. **Plengtafels**:
   1. eenvoudige stenen tafels met een holte in het centrum voor het vocht;
   2. tafels met veel holten rondom, zoals de plengtafels uit Mallia en uit Myrtos (Vroeg-Minoïsch);
   3. het plengen was een nauwgezet ceremonieel.

d. **Plengmateriaal**:
   1. olie;
   2. wijn;
   3. honing.

e. **Status van het plengoffer**:
   Ook koningen brachten plengoffers, zoals de plenggoot naast de troon in Pylos uitwijst.

2.3.4.6 Dierenoffers

a. Er zijn veel resten van dierenoffers in **grot- en bergtopheiligdommen** gevonden. Het ermee samenhangende heilige maal is waarschijnlijk, maar niet bewijsbaar.

b. **Knossos**:
   1. het **Huis van de hogepriester**:
      een offerplaats met altaar, standaard vóór een dubbele bijl en afvoergoot voor bloed;
   2. een huis in het paleis:
      ossenschedels en rituele voorwerpen wijzen misschien op een boeteoffer na de verwoesting van het paleis.

c. **Agia Triada**:
   offerscène op een sarcofaag:
   1. dubbele bijl met vogel naast een boomheiligdom en ervoor een altaar;
   2. priesteres in dierenvel raakt het altaar aan;
   3. plengvat en mand met vruchten en brood (voor de voorbereidende offers);
   4. geslachte os op tafelaltaar, bloed stromend in een schaal;
   5. een fluitspeler en een processie van vijf vrouwen;
   6. er is dus geen vuuraltaar, zoals in Griekenland.

d. **Pylos**:
   muurschildering met processie en offerstier.

e. **Mycene**:
   afbeelding op een gouden ring:
   1. groetende man en geit, waaruit een twijg ontspruit, vóór een boomheiligdom;
   2. Het is een vegetatieoffer:
      i. Geit en boom zijn antagonisten.
      ii. Vergelijk het geitenoffer op de Akropolis van Athene, waar de heilige olijf staat.

   3. Voor het stierenoffer zie 2.3.4.8.

2.3.4.7 Mensenoffers

Er zijn vondsten gedaan van mensenoffers op Kreta:

1. **Archanes**:
   door een aardbeving in de tempel omgekomen priester, priesteres en slachtoffer.

2. **Knossos**:
   afvalhoop met kinderbotten met snijsporen (Minotaurisch kannibalisme?).

2.3.4.8 Het stierenoffer

2.3.4.8.1 Algemene opmerkingen t.a.v. het stierenoffer

a. Het stierenoffer is het belangrijkste offer.

b. De dubbele bijl en de cultushoorns zijn verbonden met het stierenoffer, maar kwamen reeds als vaste symbolen en los van de praktijk uit Anatolië naar Kreta.

2.3.4.8.2 De cultushoorns m.b.t. het stierenoffer

a. De **oorsprong van de cultushoorns** ligt in **Azië**; ze zijn ontleend aan echte stierenhoorns:
   1. **Çatal Hüyük** (Klein-Azië), Neolithicum:
      echte stierenhoorns in huisheiligdommen van de godin als jachttrofeeën van het wilde rund.

   2. **Cyprus**, eind 3e mill.:
      modellen van heiligdommen met plengofferaar vóór drie zuilen, waarop gebeeldhouwde stierenkoppen staan.

   3. **Tell Brak** (Mes.), begin 3e mill.:
      symbool van hoorns, vergelijkbaar met de Kretensische cultushoorns.

   4. **Beycesultan** (Klein-Azië):
      gestileerde hoorns vóór een heiligdom.

b. De **cultushoorns op Kreta**:
   Standaardvorm vanaf Midden-Minoïsch II:
   1. deze zijn zo gestileerd dat het verband met de stier wegvalt;
   2. vaak voorkomend in paren op altaren en heiligdommen;
   3. soms enkel, zoals bij de ingang van het paleis van Knossos;
   4. ook in de paleizen van Pylos en Gla (Boeotië).

2.3.4.8.3 De dubbele bijl m.b.t. het stierenoffer

a. De **oorsprong van de dubbele bijl** ligt eveneens in **Azië**, maar is niet verbonden met de cultushoorns; de offerstier werd ermee gedood:
   1. **Arpachiyah** (Mes.), 4e mill.:
      dubbele bijl van steen;
   2. **Elam, Sumerië, Troje II**, 3e mill.

b. De **dubbele bijl op Kreta**:
   vanaf Vroeg-Minoïsch:
   1. in grotheiligdommen als **wijgeschenken**;

   2. in andere heiligdommen **geplaatst op een sokkel**:
      i. Sarcofaag uit Agia Triada:
         boven het offer en het plengoffer;
      ii. Heiligdom van de dubbele bijlen;
      iii. Huis van de hogepriester;

   3. op zegels en vazen:
      i. als **versiering**;
      ii. tussen de hoorns van een stier.

c. De **religieuze functie** van de dubbele bijl:
   1. de **relatie met de godheid**:
      i. In Carië en Lycië heeft de **weergod** hem in zijn hand en is hij dus een donderhamer (Laat-Hettitisch, 8e eeuw).
      ii. Vergelijk Plutarchus:
         Er is een connectie tussen Zeus, de Amazones, de Lydische koningin Omphale en de dubbele bijl.
      iii. Heiligdom van Artemis Orthia bevatte dubbele bijlen.
      iv. De **Kretensische dubbele bijl** is gerelateerd aan een **godin** die er in elke hand één houdt.

   2. de dubbele bijl als **teken van goddelijke en koninklijke macht**:
      i. De macht om te doden, m.n. de stier.
      ii. De koning en de koningin hadden allerlei tekens van macht, de *regalia*.
      iii. Dat de koningen van Knossos, Mycene en Pylos goddelijke status hadden en dat er een sacraal koningschap bestond, kan echter niet bewezen worden.

2.3.5 De Minoïsche goden

2.3.5.1 De vermeende verering van bomen, zuilen en stieren op Kreta

Deze werden **niet als goden vereerd**, zoals Arthur Evans (Cambridge school) meende:

1. **Bomen**:
   De boom in religieuze context is heilig (hij is ommuurd) en **markeert een heiligdom**. Maar de godin zit op een troon eronder.

2. **Zuilen en opgerichte stenen (*baityloi*)**:
   Deze zijn vergelijkbaar met bomen: ze zijn heilig en **markeren een heiligdom of paleis**:
   a. op gouden ringen:
      i. Ze staan vóór een boomheiligdom.
      ii. Ze staan afgebeeld in een cultische scène.

   b. Odyssee 3.406-11:
      steen in het heiligdom van Pylos, begoten met olie.

   c. **heraldische voorstellingen van twee dieren met tussen hen in een zuil**:
      i. Bekend is de voorstelling op de **Leeuwenpoort** in Mycene.
      ii. De **positie van de Heer en de Meesteres der dieren** lijkt op deze voorstelling, maar is niet identiek, vergelijk:
         (1) sieraad uit Mycene:
         godin tussen leeuwen;
         (2) fresco uit het paleis van Mari (Syrië):
         godin, staand op een leeuw, biedt de koning staf en ring;
         (3) Pausanias:
         het zuilvormige beeld van Apollo in Amyklai;
         (4) zuil van Dionysos in Thebe.

   d. **stalactieten** als religieuze voorwerpen:
      i. in huisheiligdommen;
      ii. in Çatal Hüyük;
      iii. in het Fetisj Heiligdom in het Kleine Paleis te Knossos (rudimentair godenbeeld);
      iv. in de grot van Eileithyia met een stalagmiet, die ommuurd is.

3. **Stieren**:
   Er is geen enkel bewijs van verering van deze dieren, ondanks de suggestie van Griekse mythen en de stierenspelen.

2.3.5.2 Kenmerken van de Minoïsche godsvoorstellingen

2.3.5.2.1 Algemene opmerkingen t.a.v. de kenmerken van de Minoïsche godsvoorstellingen

a. De tegenstelling Olympische IE patriarchale religie tgo chtonische voor-Griekse moedergodinreligie is achterhaald.

b. De **dodencultus** komt voor, maar is **niet karakteristiek** voor de Minoïsche godsdienst:
   1. Vroeg-Minoïsch:
      dansplaatsen voor de koepelgraven in de vlakte van Mesarà.
   2. Palatiale periode:
      i. festivals in bergtopheiligdommen en boomheiligdommen;
      ii. verering van de Slangengodin in huisheiligdommen;
      iii. de grotheiligdommen bevatten geen graven;
      iv. alleen begrafenisriten, zoals op de sarcofaag van Agia Triada.

c. **Kenmerkend** voor de Minoïsche godsdienst is de **wijze waarop m.n. de godin verschijnt** of zich toont aan de mensen, zoals de iconografie laat zien (zie 2.3.5.2.2).

2.3.5.2.2 De Minoïsche vrouwelijke godheden

2.3.5.2.2.1 De epifanie van de godin

a. De **verschijning van een godin (of een god)** is het belangrijkste kenmerk van de Minoïsche beleving van het goddelijke:
   1. gouden ring uit Isopata:
      Boven de uitgestrekte armen van vier dansende vrouwen zweeft een godin.

   2. gouden ring uit Knossos:
      Mannelijke god zweeft naar een boomheiligdom, een zuil en een vrouw die groet.

   3. zegelafdruk uit Kato Zakro:
      Godheid boven een cultisch bouwwerk.

   4. ring uit Mycene:
      Godheid, bedekt door een 8-vormig schild, zweeft boven een processie van vrouwen naar een godin op een troon naast een boom.

   5. ring uit Pylos:
      Zwevende godheid naast een bergtopheiligdom.

b. **Verklaring van de epifanie-ervaring**:
   1. De trance die het dansen teweegbrengt, kan de oorzaak zijn van de beleving van de goddelijke verschijning.
   2. Ook vogels kunnen gezien worden als de epifanie van de godin:
      i. sarcofaag uit Agia Triada:
         vogels, gezeten op de dubbele bijl tijdens het offer;
      ii. vogels op de zuilen in het Heiligdom van de Duifgodin;
      iii. vogels op de hoofden van godenbeelden (Laat-Minoïsch).

2.3.5.2.2.2 Andere voorstellingen van de godin

1. Gouden ringen:
   a. de **getroonde godin** onder haar boom vóór haar vereerders;
   b. het kosmische aspect van de goddelijke aanwezigheid wordt belichaamd door de afbeelding van zon, maan en sterren.

2. Fresco's uit de paleizen van Knossos, Pylos en Mycene:
   beeltenissen van godinnen, maar dus niet in heiligdommen.

3. **Beelden van godinnen**:
   a. kleine beelden in groepen (Laat-Minoïsche heiligdommen);
   b. grote beelden in groepen (Sub-Minoïsche heiligdommen van Gazi en Karphi);
   c. slangengodinnen (Knossos, Palatiaal);
   d. bronzen haarlok, misschien van een groot godinnenbeeld (Knossos, Palatiaal);
   e. sculptuur van grote voeten, misschien van een godinnenbeeld (Archanes).

2.3.5.2.2.3 Het probleem van het bestaan van één moedergodin

a. De **Cambridge school** (Frazer, Evans e.a.) ging uit van de **theorie van de Minoïsche moedergodin als centrale godheid**, eventueel verbonden met haar *paredros*, de stervende vegetatiegod.

b. Deze theorie wordt bestreden door **Nilsson en Marinatos**:
   Er zijn **verschillende godinnen**:
   1. Er is geen sprake van een moedergodin, een *kourotrophos* (moeder en kind).
   2. Andere Bronstijdbeschavingen kenden eveneens diverse soorten godinnen.
   3. Verering van een godin van de landbouw in de grot van Kamares.
   4. Verering van een godin van de strijd in de grotten van Psychro en Arkalochori.
   5. Godinnenbeeld met papavers in het haar en idem met cultushoorns en vogels op het hoofd uit Gazi.
   6. Godin met speer of zwaard en leeuw op zegels.
   7. De Slangengodin is niet afgebeeld op ringen of fresco's.
   8. De Schildgodin (figuur met 8-vormig schild voor zich) (schildering uit Mycene).
   9. Godin met helm waarop een zwijnenslagtand (Mycene).
   10. Uitheemse objecten en voorstellingen:
      i. Naakte vrouw met duiven rond haar hoofd (op sieraad, Mycene).
      ii. Het heraldische schema (godin met dieren links en rechts) komt uit het oosten.
      iii. Godin in een boot is een Egyptisch motief.

2.3.5.2.3 De Minoïsche mannelijke godheden

a. De **status van de mannelijke godheden** is **onduidelijk**:
   1. De gezel van de godin kan een god zijn, maar ook een menselijke figuur (vereerder, priester, koning);
   2. sieraad uit Kydonia:
      mannelijke figuur tussen cultushoorns, waarvóór een *genius* met plengvat (god of initiant);
   3. zegels:
      heer der dieren met leeuw of griffioen (levende cultus of geleend mythologisch motief);
   4. ringen uit Knossos en Pylos:
      zwevende mannelijke figuur met speer in een epifanie-scène (zeker een god).

b. **Conclusie t.a.v. de mannelijke godheden**:
   1. **Verering** van een mannelijke god hoeft **niet** samen te gaan met een **cultusbeeld**:
      i. geen cultusbeeld in de bergtopheiligdommen;
      ii. Zeus en Poseidon hadden lange tijd geen tempel of cultusbeeld.
   2. Het (zeer oude) voorkomen van vrouwenbeeldjes **sluit** een **polytheïstisch systeem**, zoals in alle Bronstijdbeschavingen, **niet uit**.

2.3.5.2.4 De epifanie van de Heerseres van het dodenrijk

Het religieuze motief van de **uit de aarde verrijzende godin van het dodenrijk rond wie vrouwen dansen**, blijkt uit het volgende:

1. schaal uit het eerste paleis van Phaistos:
   Twee dansende vrouwen rond een vrouwelijke figuur die
   a. uit de aarde oprijst;
   b. geen armen of benen heeft;
   c. versierd is met slangenfiguren;
   d. naar een grote, gestileerde bloem kijkt (vgl. ring uit Isopata).

2. Vergelijk de bloemen plukkende Persephone en haar gezellinnen.

3. Vergelijk ook de dodenfestivals in Mesarà met de dansende vrouwen vóór de (geopende) *tholos*-graven (wanneer dus de *anodos* van de godin des doods te zien zou zijn).

4. Sub-Minoïsche en Geometrische tempelmodellen:
   a. Binnenin is de godin te zien vanaf haar middel.
   b. Heiligdom van de bronkamer (Knossos):
      i. Hier werd een dergelijk model gevonden.
      ii. Later is vlakbij een heiligdom gesticht voor Demeter, eveneens een chtonische godin.

2.3.6 De Myceense goden en Lineair-B

2.3.6.1 Inleiding tot de Myceense goden en Lineair-B

a. De verwoesting door brand, die het einde van de Minoïsch-Myceense beschaving inluidde, was de redding van de kleitabletten in
   1. Knossos, 1375;
   2. Thebe, 1250;
   3. Mycene, 1230;
   4. Pylos, 1200.

b. De **tabletten** bevatten voornamelijk **lijsten van offergaven** aan een heiligdom of een godheid in het Griekse Lineair-B-schrift.

c. Er worden **veel verschillende goden** genoemd:
   1. mannelijke en vrouwelijke;
   2. bekende en onbekende;
   3. met verschillen tussen Knossos en Pylos.

2.3.6.2 Enige voorbeelden van op de tabletten vermelde goden

1. **Knossos**

Minoïsch-Myceens	vertaalde namen
Atanapotnija	= vrouwe van At(h)ana
Enuwarijo	= Enyalios
Pajawone	= Paiaon = Paean
Poseda[*one*]	= Poseidaon
Ereutija	= Eleuthia
	Zeus Diktaios
	Daidaleion (heiligdom)
	Erinys
anemo ijereja	= priesteres der winden

2. **Pylos**

Minoïsch-Myceens	vertaalde namen
	De Vrouwe in Pakijane (heiligdom)
Manasa	
	Trisheros
Dopota	
	Posidaion, het Poseidon-heiligdom
	het Ipemedeja-heiligdom
	het Diwija-heiligdom
Emaa Areja	= Hermes Areias (?) of Ares (?)
	het Zeus-heiligdom
	Hera
	Drimios (de zoon van Zeus en Hera)
Ipemedeja	= Iphimedeia
diwijeu	= Zeus-priester

3. De goden die **in beide steden vereerd** werden, zijn:
   a. Zeus;
   b. Poseidon;
   c. *Potnia* ‘Vrouwe’, de titel van (verschillende) godinnen.

2.3.6.3 De religieuze situatie in Pylos t.a.v. Zeus en Poseidon

a. **Zeus** heeft een heiligdom dat hij deelt met Hera (bij wie hij een zoon, Drimios, heeft) en dat beheerd wordt door een *diwijeu*, de Zeus-priester.

b. **Poseidon**:
   1. Hij is belangrijker dan Zeus.
   2. Zijn heiligdom, het Posidaion, ontvangt geregeld inkomsten (misschien het staatsschathuis).
   3. Een Poseidon-ceremonie
      i. heet *reketoroterijo* = gr. *Lechestroterion* 'het spreiden van het bed', met plengoffers van olie;
      ii. is misschien een heilig-huwellijkrite.
   4. Er zijn cultusgemeenschappen ten dienste van Poseidon, de *Posidaiewes*.

c. Er zijn vrouwelijke tegenhangers van Zeus en Poseidon:
   1. **Diwija**, vereerd in haar eigen heiligdom;
   2. **Posidaeja**, vereerd in Pakijane.

2.3.6.4 De *Potnia*

De veel voorkomende titel *Potnia* 'Vrouwe' voor godinnen komt overeen met de rol van de godinnen in de iconografie:

1. *Potnia* (zonder kwalificatie), vereerd in Pakijane (Pylos).
2. Het 'Huis van de *Potnia*' (zonder kwalificatie) in Thebe.
3. '*Potnia* van At(h)ana' in Knossos.
4. '*Potnia* van het labyrint' in Knossos.
5. *Potnia iqeja*, 'Vrouwe van de paarden', gevonden op een tablet vlak bij een heiligdom (Pylos).
6. Vijf andere *Potnia's* met onduidelijke kwalificatie in Pylos.
7. *Sitopotinija*, 'Vrouwe van het graan' (Mycene).

2.3.6.5 Goden, eveneens bekend uit de Griekse religie

1. **Eleuthia** (Eileithyia) wordt geassocieerd met de grot met de stalagmietformatie.

2. **Paean (2, 3, 4)** is
   a. een dans en een hymne met een specifiek ritme en genezende kracht;
   b. de god die in dans en hymne aanwezig is en geïdentificeerd wordt met Apollo. Zijn epifanie hierin komt overeen met de iconografie.

3. **Erinys** (sing.) kan gerelateerd worden aan Demeter Erinys (Arcadië), de moeder van het paard Areion.

4. **Ares**:
   a. Knossos:
      Ares en Enyalios (later identiek) komen apart voor.
   b. Pylos:
      i. Emaa (= Hermes) Areias, als één god of twee goden;
      ii. Areios (persoonsnaam).
   c. Thebe:
      Areimenes (persoonsnaam).

5. ***Matere teija*** (dat.), 'Goddelijke Moeder' (Pylos), verwijst naar
   a. de moeder der goden;
   b. Artemis.

6. **Dionysos**:
   Hij wordt geassocieerd met wijn, vergelijk:
   a. Het Anthesterion-feest is een oud wijnfestival ter ere van Dionysos.
   b. Dionysos-tempel op Keos:
      i. Dansende vrouwen wachten op zijn verschijning.
      ii. Wijgeschenken aan de god in latere tijden.
   c. In Athene dansten vrouwen en dronken wijn vóór het masker van de god.

2.3.6.6 Priesters en slaven der goden

De heiligdommen waren goed georganiseerd:

1. **Priesters**:
   a. Knossos:
      voornamelijk priesteressen, m.n. de ***anemo ijereja*** ('priesteres der winden').
   b. Pylos:
      i. voornamelijk priesters:
         De myc. ***ijereu*** (gr. *hiereus*) was een levenslange functie.
      ii. De myc. ***Karawipora*** (gr. *klawiphora*) is de 'sleuteldragende' priesteres.
   c. Thebe:
      Het Huis van de *Potnia* was waarschijnlijk een tempel.

2. **Slaven der goden**:
   a. De **instelling** van 'slaven der goden':
      i. Bekend uit het Nabije Oosten.
      ii. Het zijn geen gewone slaven:
         (1) Hun namen worden genoemd.
         (2) Ze hebben eigen land (en lijken dus op vrijen).
         (3) Ze zijn waarschijnlijk uit eigen vrije wil slaaf of slavin geworden.

   b. **Vermeldingen**:
      i. Knossos:
         myc. ***teo doero*** 'slaaf der goden'.
      ii. Pylos:
         (1) myc. ***teojo doero/doera*** 'slaven/slavinnen der goden' (ca 100, waarvan 45 in Pakijane);
         (2) 'slaaf van Diwija';
         (3) 'slavin van Diwija';
         (4) 'slavin van Artemis' (?).

2.3.6.7 Vermeldingen van religieuze activiteiten

a. De **festivals** en offers doen denken aan de latere Griekse offerfeesten:
   1. 'Het spreiden van het bed', zie 2.3.6.3-b.3;
   2. myc. *tonoeketerijo* = gr. **Thronoelketerijo* 'het ronddragen van de troon' (Pylos);
   3. myc. *teoporija* = gr. *Theophoria* 'het dragen van de god' (Knossos);
   4. myc. *porenozoterija*;
   5. myc. *sapakaterija* (gr. **sphakteria*);
   6. myc. *porenotute*[*rija*];
   7. myc. *turupterija*;
   8. myc. *keseniwija* (gr. **xenia*).

b. **Offergaven**:
   1. voornamelijk allerlei voedselproducten en offerdieren, maar ook een ramsvacht, zoals voor Poseidon in Pylos;
   2. offerdieren als os, schaap en varken voor myc. *Peresa* of *Pereswa* (misschien var. van Persephone), een soort Suovetaurilia-offer.
   3. De **volgorde der offers** komt overeen met het Griekse systeem:
      i. voorbereidende graanoffers (koren of koeken);
      ii. plengoffer;
      iii. dierenoffer;
      iv. bloedloze offers;
      v. vliesoffer (van de ramsvacht) als lustratie.

c. Het **offerritueel** lijkt eveneens op de latere Griekse cultus:
   1. myc. ***ijerowoko*** (gr. **hieroworgos*) is de offerpriester;
   2. myc. ***keupoda*** (gr. **cheuspondas* ?) is de plengpriester.
   3. Het 'religieuze verbod', gr. ***ou themis***, lijkt al te bestaan.

d. De **religieuze organisatie** is nauw verweven met het **paleiselijk bestuur**:
   1. myc. ***wanax*** is de koning:
      i. Er is geen bewijs voor een bijzondere relatie met de goden.
      ii. Wel is er een *do-ut-des*-houding.
   2. myc. ***wanasoi*, *wanasewijo*** wordt geassocieerd met:
      i. de myc. *wanassa*, de koningin, of
      ii. de Twee Meesteressen.
   3. Tijdens de **laatste dagen van Pylos** werden er haastig grote offergaven (waaronder misschien mensenoffers) gedaan om het onheil af te wenden.

2.3.6.8 Het Pylische godensysteem

De goden zijn verbonden door onderlinge relaties:

1. Een mythische **godenfamilie**:
   Zeus – Hera – Drimios, de zoon van Zeus.

2. Een **Moeder der goden**.

3. **Godenparen**, waarvan elk lid een eigen cultus had:
   a. Zeus – Diwija;
   b. Poseidaon – Posidaeja.

4. De groep der ***Potnia's***, die niet door naam, maar door sfeer van werkzaamheid onderscheiden worden.

5. **Alle goden als groep**:
   Er waren offers voor hen in Knossos t.b.v. de zekerstelling van de religieuze plichten door de vereerders.

2.3.6.9 Conclusies t.a.v. de Myceense goden en Lineair-B

1. De wereld van de Minoïsch-Myceense goden moet rijk geweest zijn ondanks de beperkte bronnen:
   a. De iconografie en de godenbeelden zijn pover.
   b. De religie was **polytheïstisch** (en niet monotheïstisch met een Grote Moeder).
   c. De Slangengodin en de heilige boom worden echter niet genoemd.
   d. De Myceense *genii* en godenbeeldjes blijven naamloos.

2. Er zijn veel overeenkomsten, maar ook veel verschillen tussen de Minoïsch-Myceense en de latere Griekse religie; de eerste is slechts een van de bronnen van de laatste.

2.4 De Griekse Middeleeuwen en het probleem der continuïteit

2.4.1 Inleiding tot de Griekse Middeleeuwen en het probleem der continuïteit

a. De val van de Minoïsch-Myceense beschaving veroorzaakte in het algemeen een **sterke culturele neergang**:
   1. terugval naar prehistorisch niveau (ongeletterdheid);
   2. weinig archeologische vondsten;
   3. wegvallen van architectuur en kunst;
   4. sterke bevolkingsafname.

b. **Niet alle gebieden** geven hetzelfde beeld (zie 2.4.2).

2.4.2 Gebieden van Myceense en Griekse cultuur

a. Resten van de Myceense cultuur:
   1. **Oost-Attica** en de **eilanden** bleven Myceens.
   2. **Achaia** (waar de Myceense Achaioi woonden) werd (weer) Myceens.
   3. **Arcadië** werd (weer) Myceens, zoals blijkt uit dialectverwantschap.
   4. **Cyprus** werd door Myceners gekoloniseerd:
      i. dialectverwantschap;
      ii. archeologische vondsten;
      iii. bouw van **grote Midden-Oosterse tempels** en **bronzen beelden** (*Kupros* = 'koper'-eiland):
         (1) Enkomi (de hoofdstad van Alasia):
            (a) Heiligdom van de Gehoornde God;
            (b) Heiligdom van de God op de koperen staaf;
         (2) Kition:
            Heiligdom van de Smidgod;
         (3) Paphos:
            Heiligdom van Aphrodite;
      iv. Myceens gebruik van cultushoorns op altaren in Kition, Paphos en Myrtou-Pighades.
   5. **Amyklai** bleef een quasi-Myceens koninkrijk.

b. De **eigenlijke Grieken** veroverden de volgende gebieden:
   1. **Ioniërs**:
      i. de eilanden;
      ii. de kust van Klein-Azië;
   2. **Aetoliërs**:
      Midden-Griekenland;
   3. **Doriërs**:
      i. Oostelijke Peloponnesos;
      ii. Kreta;
      iii. ZO-kust van Klein-Azië;
      iv. Pamphylië;
   4. **Aeoliërs**:
      i. Boeotië;
      ii. Thessalië;
      iii. N-kust van Klein-Azië.

c. Uiteindelijk ontstond in **Athene** de echt Griekse cultuur met de **Proto-Geometrische stijl** omstreeks **1050**.

2.4.3 Algemene opmerkingen t.a.v. de continuïteit der Myceense religie

1. De **continuïteit van de bevolking** blijkt uit de **taal** en de **plaatsnamen**, zoals Knossos, Phaistos, Pylos, Corinthe en Thebe (in Lineair-B-teksten).

2. De **Myceense goden** blijven **voor de helft behouden** en wel in de **cultus**:
   a. Er is overeenstemming t.a.v. de festivals en de kalender tussen die van
      i. Athene en de Ioniërs;
      ii. Aeoliërs en Doriërs.
   b. Voortzetting van de kokervaten met slangen, maar nu t.b.v. de dodencultus, en de *kernoi*.
   c. De Myceense iconografie, bijv. van goden met opgeheven armen (het epifanie-gebaar), zoals een slangengodin in Athene.
   d. Conclusie:
      Blijkbaar bleven sommige godenbeelden het centrum van een cultus.

2.4.4 Continuïteit en vernieuwing op Kreta en Cyprus

De oude en de nieuwe cultuur beïnvloedden elkaar wederzijds:

1. **Karphi** (Gr.-Kreta):
   Een Minoïsch heiligdom met grote godinnenbeeldjes.

2. **Dreros** (Gr.-Kreta):
   een Dorisch heiligdom:
   a. Minoïsche kenmerken:
      huisheiligdom met wandbank voor de godenbeeldjes;
   b. Dorische kenmerken:
      i. centrale haard voor de offers en het heilige maal;
      ii. wijding aan Apollo-Leto-Artemis (maar in de tijd na de Paiawon-cultus te Knossos);
      iii. bronzen godenbeelden.

3. **Grotheiligdommen** (Gr.-Kreta):
   a. **Amnissos**:
      continue verering van Eleuthia, nu Eileithyia;
   b. **Ida-grot**:
      centrum van een offerfeest met initiatieriten, dat misschien geassocieerd kan worden met oriëntaliserende bronzen schilden uit Axos (8e eeuw), waarop een afbeelding van de Koureten die een rol spelen in de mythe van de geboorte van Zeus.

4. **Keos**:
   voortzetting van de tempelcultus.

5. **Cyprus**:
   verwoesting, nieuwe steden, maar ook continuïteit:
   a. Enkomi wordt verwoest (1050) en vervangen door Salamis.
   b. Kition wordt Phoenicisch (800).
   c. De tempel van Aphrodite te Paphos blijft in gebruik vanaf de 12e eeuw (en een lineair schrift voor Griekse teksten).

2.4.5 Het culturele hiaat in Griekenland zelf

Er is gebrek aan continuïteit op plaatsen waar Myceense vondsten zijn gedaan in latere Griekse heiligdommen. Na 800 v. Chr. is er een nieuw begin:

1. **Delphi**:
   tempel van Athena Pronaia.

2. **Delos**:
   a. tempel van Artemis (ca 700 v. Chr.);
   b. cultus van de Graven van de Hyperboreïsche maagden (oorspronkelijk Myceense graven).

3. **Eleusis**:
   Telesterion (tempelgebouw).

4. **Amyklai**:
   tempel van Apollo te Amyklai.

5. **Aegina**:
   tempel van Aphaea.

6. **Epidauros**:
   tempel van Apollo Maleatas.

7. **Sparta**:
   tempel van Artemis Orthia, een nieuwe cultusplaats.

8. **Olympia**:
   Zeus-tempel, vanaf de 10^{e} eeuw, eveneens nieuw.

9. **Tiryns**:
   hiaat tussen 12^{e} eeuwse herbouw en 8^{e} eeuwse tempel.

10. **Athene**:
    Akropolis:
    a. **Erechtheion**:
       i. Vergelijk Odyssee 7.81:
          De godin Athena betreedt het 'huis van Erechtheus', de aardgeboren oerkoning.
       ii. M.P. Nilsson:
          voorstelling van de Myceense koning en zijn huisgodin.
       iii. Athena en Erechtheus worden echter vanaf de 5^{e} eeuw (!) hier samen vereerd.
    b. **Andere Minoïsch-Myceense kenmerken**:
       i. koekoffer aan de slang als beschermer van het huis;
       ii. de ommuurde olijfboom in het heiligdom van de dauwgodin Pandrosos;
       iii. de twee tempeldienaressen, de Arrhephoroi;
       iv. een Sub-Myceens heiligdom (later de Nike Pyrgos).
    c. **Conclusies**:
       i. De **oorsprong van de klassieke tempel**, zoals het Erechtheion, is wellicht niet het Myceense paleis (*megaron* met vestibule onder twee zuilen), maar de **Geometrische tempel**.
       ii. De trap van de Arrhephoroi staat op de plaats van een Myceens waterreservoir.
       iii. Er is weinig continuïteit.

2.4.6 Het probleem van de *basileus* en het Myceense koningschap

a. Algemeen wordt aangenomen dat
   1. de Griekse *basileus* de opvolger is van de Myceense *wanax* in zijn rituele functie als priester (na de ondergang van de Minoïsch-Myceense beschaving),
   2. zoals de Romeinse *rex sacrorum* de opvolger is van de vroegere *rex* in zijn rituele functie als priester (na de verdrijving van de koningen).

b. Er blijkt echter **geen verband** te zijn tussen ***basileus*** en ***wanax***:
   1. De *basileus* leidde niet de cultus van Athena Polias en Erechtheus op de Akropolis, maar de Eteoboutadai (priesterfamilie) deden dit.
   2. In Lineair-B-teksten staat de *wanax*, de Myceense koning, los van de *qa-si-re-u*, de *basileus*, de **meestersmid** (een gildefunctie).

2.4.7 De verschillen tussen de Griekse en de Minoïsch-Myceense tempel

De Griekse tempel	Minoïsch-Myceense tempel
1. Typerende oriëntering van altaar, tempel en cultusbeeld binnen de *temenos*	1. Andere verhoudingen
2. Eén cultusbeeld	2. Beelden in groepen
3. Eén *cella*	3. Verscheidene cultusvertrekken
4. Brandofferaltaar	4. Offertafel (pas later brandofferaltaren in Mycene)

2.4.8 De oorsprong van de Griekse offercultus

Er zijn drie bronnen die leiden naar de Griekse offercultus:

1. **Midden-Oosten, m.n. West-Semitisch gebied**:
   a. Typerend is de combinatie tempel – cultusbeeld – brandofferaltaar, m.n. het laatste.
   b. Idem voor de combinatie en volgorde van
      i. het gehele offer en het heilige maal;
      ii. spijsoffer, plengoffer, brandoffer.
   c. Vergelijk o.a. Num. 6: 14-17.

2. **Cyprus (12e eeuw)**:
   a. samengaan van Semitische en Myceense offercultus:
      i. In de tempel te Kition staan naast elkaar:
         (1) het rechthoekige tafelaltaar met cultushoorns;
         (2) het ovalen brandofferaltaar.
      ii. De stierenoffercultus is typerend:
         (1) vondsten van veel stierenschedels in Enkomi;
         (2) stierenmaskers, gedragen door de priesters.
   b. grote invloed vanuit Cyprus gedurende de Griekse Middeleeuwen en de Geometrische periode:
      i. Er was een koper- en ijzerindustrie;
      ii. Volgens de overlevering kwam het brandoffer uit Cyprus.

3. **Midden-Europa (in Brons- en IJzertijd)**:
   Grote ashopen op offerplaatsen, die ook in Griekenland voorkomen (tempel van Zeus te Olympia).

2.4.9 De oorsprong van enkele Griekse goden en godenbeelden

De oudste Griekse godenbeelden zijn van het **Hettitisch-Syrische type**:

1. Beeldjes van de oorlogsgod.
2. Beeldjes uit Cyprus (bijv. de God op de koperen staaf).
3. Beeldjes uit de 8e eeuw (Zeus, Apollo, Poseidon).
4. 'Amyklai' verwijst naar de god *Mlk-Amuklos* in Palestina en Cyprus (12e eeuw).

2.4.9.1 De oorsprong van Apollo en Aphrodite

1. **Apollo** heeft een relatie met het Midden-Oosten:
   a. via Amyklai, krijgsgodbeeldjes, Cyprus;
   b. via Anatolië en Cyprus naar Mesopotamië loopt zijn aspect van de **mantiek** (hepatoscopie).

2. **Aphrodite** heeft eveneens een relatie met het Midden-Oosten:
   a. Er stond een tempel van Aphrodite in **Paphos** (Cyprus).
   b. Het **wierookoffer** voor Aphrodite heeft een Semitische oorsprong wegens de Semitische terminologie:
      i. *libanon, libanotos* (gr.< sem.), *lebona* (hebr.) 'wierook';
      ii. *myrron* (gr. <sem.), *mur* (hebr.) 'mirre';
      iii. vergelijk:
      Jer. 7: 18; 44: 17-19.
   c. Er was misschien ook een duivencultus, verbonden met Aphrodite.

2.4.9.2 De oorsprong van Hera

Haar oudste tempel, het typisch Griekse **Heraion** (Samos), verwijst naar een Klein-Aziatische, m.n. Hettitisch-Hurritische oorsprong:

1. Tempel uit de 9e eeuw.

2. Altaar uit de 10e eeuw.

3. **Cultusbeeld**:
   a. Oorspronkelijk was dit een **plank** die in processie naar de zee werd gedragen en terug. Vergelijk:
      Het Hettitisch-Hurritische idee van de **verdwijning en de terugkeer van de god der welvaart**, Telepinu.
   b. Later is er het antropomorfe **beeld van Hera** als de **godin des overvloeds**:
      i. borstschild met kettingen van vruchten, vgl. de Artemis van Ephesos (Klein-Azië);
      ii. in haar handen geknoopte banden (Hettitisch kenmerk);
      iii. op haar hoofd een *polos*, misschien met hoorns (eveneens een Hettitisch kenmerk).

2.4.10 Verloop van de opkomst van de Griekse cultuur

1. **Eerst** loopt de **culturele invloed van Oost naar West** (Griekenland):
   a. Vanuit **Hettitisch-Noord-Syrisch gebied**
      i. vanaf **1200**:
         m.n. via Cyprus als tweede centrum;
      ii. vanaf **800**:
         (1) Griekse kooplieden in Syrië;
         (2) tempel te Gortyn:
            (a) Laat-Hettitische fundamentoffers en architectuur;
            (b) immigratie van Noord-Syrische ambachtslieden;
      iii. vanaf **700**:
         oriëntaliserende stijl (krachtige invloed uit het oosten).
   b. Vanuit **Egypte**:
      vanaf **660**:
      Griekse huurlingen in Egypte (26^{e} dynastie).

2. **Later** loopt de **culturele invloed van West** (Griekenland) **naar Oost:**
   Vanaf **600**:
   De culturele kracht van de Grieken is nu zo groot dat de Griekse cultuur als rolmodel ging dienen.

2.4.11 Voortzetting van de Neolithische traditie

1. **Kreta**:
   Na de ineenstorting van de paleiscultuur met haar preutse karakter kwam de oude Neolithische volksgodsdienst weer boven (zoals een fallusprocessie).

2. **Continentaal Griekenland**:
   De **stierenoffercultus** kent verschillende oorsprongen (zie 2.4.8):
   a. **post-Myceens**:
      Invloed uit het oosten:
      i. Heilig maal en brandoffer van de oneetbare delen aan de goden zijn kenmerkend.
      ii. Het vuuraltaar staat in de open lucht en is het centrum van het heiligdom:
         (1) Cyprus:
            (a) Myrtou-Pighades;
            (b) Agia Irini (Cyprus);
         (2) Kreta:
            Agia Triada;
         (3) Samos:
            Heraion (tempel);
         (4) Lindos (Rhodos).

   b. **pre-Myceens**:
      autochtoon Neolitisch:
      Het publiek bij de offercultus bestond niet uit koningen en priesters, maar uit gewone mannen en vrouwen in devotie, terwijl ze de onsterfelijken vereren en met hen samenzijn tijdens het heilige maal, waarin ze het leven bevestigd zien.

2.4.12 Conclusies t.a.v. de Griekse Middeleeuwen en het probleem van de continuïteit

De Griekse religie kent verschillende oorsprongen (zie 2.2.2.3) tijdens de Griekse Middeleeuwen en daarna (1200 – 600):

1. de invloed uit het oosten;
2. de continuïteit van de autochtone volkstraditie, die weer kon opbloeien dankzij de ineenstorting van de koninkrijken en de verwarring die volgde.

3 Concordantietabel

Zoek (nogmaals) uw onderwerp in de rechterkolom, selecteer en kopieer de term(en) in de linkerkolom en zoek hiermee in de tekst (Ctrl-C, Ctrl-home, Ctrl-F, Ctrl-V)

1. Index van namen
2. Index van categorieën en termen

1. Index van namen

Achaia	Achaea = gr. Achaia (Αχαια) (Gr.) (hist. streek, N-Peloponnesus, West-Griekenland en Peloponnesos), Achaeïsch, Achaeër (Αχαιος)
Achaioi	Achaea = gr. Achaia (Αχαια) (Gr.) (hist. streek, N-Peloponnesus, West-Griekenland en Peloponnesos), Achaeïsch, Achaeër (Αχαιος)
Achilleion	Achilleion (Αχιλλειον) (Gr.) (archeol. site, tZOv Farsala, Thessalië)
Aegina	Aegina = nl. Egina = gr. Aigina (Αιγινα) (Gr.) (eiland, tZv Athene, Attica)
Aeoliërs	Aeolië = Eolië = Aeolis = Eolis (Αιολια = Αιολις) (Gr.-Azië) (hist. streek van Klein-Azië, langs de kust van Mysië, van Assos (Behram) tot Smyrna (Izmir), Marmara en Ege), Aeolisch, Aeoliër
Aetoliërs	Aetolië = Etolië = lat. Aetolia = gr. Aitolia (Αιτολια) (Gr.) (hist.streek, West-Griekenland), Aetolisch, Aetoliër
Afrika	Afrika (continent), Afrikaans, Afrikaan
Agamemnon	Agamemnon (Αγαμεμνων) (Gr.) (koning, zoon van Atreus)
Agia Irini (Cyprus)	Agia (1) Eirene (Αγια (1) Ειρηνη) = turk. Akdeniz (Gr.-N-Cyprus) (archeol. site, tNv Morphou, Kyrenia) [Agia Eirene, Αγια Ειρηνη, Agia Irini, Agia Eirini]
Agia Irini (Keos)	Agia (2) Eirene (Αγια (2) Ειρηνη) (Gr.-Kea) (archeol. site, tgo Vourkari op NW-Kea tZWv Attica, Zuid-Egeïsche eilanden) [Agia Eirene, Αγια Ειρηνη, Agia Irini, Agia Eirini]
Agia Triada	Agia (3) Triada (Αγια (3) Τριαδα) (Gr.-Kreta) (archeol. site, tOv Tympaki, Centraal Z-Kreta) [Agia Triada, Αγια Τριαδα, Hagia Triada]
Enkomi (de hoofdstad van Alasia)	Alasia = Alašiya (Gr.-N-Cyprus) (vrm. koninkrijk, mog. met antiek Enkomi (Εγκωμι) als hoofdstad, tNWv mod. Enkomi = turk. Tuzla, O-Cyprus) [Alashiya, Alasiya]
Alexander de Grote	Alexander (1) III van Macedonië: 'de Grote', ~ = lat. Alexander (1) Magnus = gr. Alexandros (1) G' ho Makedon = Megas Alexandros (1) (Μεγας Αλεξανδρος (1) = Αλεξανδρος (1) Γ' ό Μακεδων) (Gr.) (koning) [Alexander III van Macedonië, Alexander de Grote, Alexander Magnus, Alexandros G' ho Makedon, Αλεξανδρος Γ' ό Μακεδων]
Andreas Alföldi	Alföldi, Andreas (auteur)
Amazones	Amazonen = gr./lat. Amazones = gr. Amazonides (Αμαζονες = Αμαζονιδες) (Gr.) (myth. volk)
Amnisos	Amnisus = gr. Amnisos = Amnissos (Αμνισος = Αμνισσος) (Gr.-Kreta) (archeol. site, bij Karteros tOv Heraklion, N-Kreta)
Amyklai	Amyclae = gr. Amyklai (Αμυκλαι) = ngr. Amykles (Αμυκλες)) (Gr.) (topogr./archeol. site (tNOv Amykles (dorp) bij Agia Kyriaki), tZv Sparta, Z-Peloponnesus, Peloponnesos)
Anatolië	Anatolië = gr. Ανατολια = lat. Anatolia = turks Anadolu ≈ Klein-Azië (*zie aldaar*) (Azië) (streek, (deel van) Aziatisch Turkije), Anatolisch, Anatoliër
Anatolisch	Anatolië = gr. Ανατολια = lat. Anatolia = turks Anadolu ≈ Klein-Azië (*zie aldaar*) (Azië) (streek, (deel van) Aziatisch Turkije), Anatolisch, Anatoliër
Aphaea	Aphaea = gr. Aphaia (Αφαια) (Gr.) (godin) [Afea]

Aphrodite	Aphrodite (Αφροδιτη) (Gr.) (godin), Aphroditisch [Afrodite]
Apollo	Apollo (1) (Απολλων) (Gr.– L/R) (god), Apollinisch
Apollo Maleatas	Apollo (1): 'Maleatas', ~ (Μαλεατας) (Gr.) (god) [Apollo Maleatas, Απολλων Μαλεατας]
Paean (2, 3, 4)	Apollo (1): 'Paion' (2) (att. Παιων (2)) = 'Paian' (2) (dor./att. Παιαν (2)) = lat. 'Paean' (2) (Gr.) (god)
Apollodorus van Athene	Apollodorus van Athene = lat. Apollodorus Atheniensis = gr. Apollodoros ho Athenaios (Απολλοδωρος ό Αθηναιος) (Gr.) (auteur)
Arcadië	Arcadië = lat. Arcadia = gr. Arkadia (Αρκαδια) (Gr.) (hist. streek, Centrale Peloponnesus, Peloponnesos), Arcadisch, Arcadiër
Archanes	Archanes (Αρχανες) (Gr.-Kreta) (topogr./archeol. site, tZv Heraklion, Midden-Kreta)
Areimenes (persoonsnaam)	Areimenes (Gr.-Myc.) (alg. persoonsnaam)
Areion	Areion = Arion (Αρειων = Αριων) (Gr.) (myth. paard)
Areios (persoonsnaam)	Areios (Gr.-Myc.) (alg. persoonsnaam)
Ares [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Ares (1) (Αρης) (Gr.) (god)
Ares en	Ares (1) (Αρης) (Gr.) (god)
Ares:	Ares (1) (Αρης) (Gr.) (god)
Areja	Ares (1): 'Areja' (?) (Gr.-Myc.) (god)
Ares en Enyalios (later identiek)	Ares (1): 'Enyalius' (3) = gr. 'Enyalios' (2) (Ενυαλιος (2)), ~ (Gr.) (god; latere ident.)
Argolis	Argolis (Αργολις) (Gr.) (hist. streek, schiereiland in O-Peloponnesus, voornamelijk Peloponnesos)
Argos	Argos (Αργος) (Gr.) (topogr./archeol. site, tNv Nauplion, NO-Peloponnesus, Peloponnesos)
Ariadne	Ariadne (Αριαδνη) (Gr.) (myth. fig.)
Arkalochori	Arkalochori (Αρκαλοχωρι) (Gr.-Kreta) (topogr., tZv Iraklion, Midden-Kreta)
Artemis	Artemis (Αρτεμις) (Gr.) (godin)
Artemis Laphria	Artemis: 'Laphria', ~ (Λαφρια) (Gr.) (godin) [Artemis Laphria, Αρτεμις Λαφρια]
Matere teija	Artemis: 'Matere teija' (dat.) (Gr.) (godin)
Artemis Orthia	Artemis: 'Orthia', ~ (Ορθια) (Gr.) (godin) [Artemis Orthia, Αρτεμις Ορθια]
Asine	Asini = gr. Asine (Ασινη) (Gr.) (archeol. site, aan de kust tNOv Tolo, NO-Peloponnesus, Peloponnesos)
Athena	Athena (1) (Αθηνα (1) e.var.) (Gr.) (godin)
Athena Polias	Athena (1): 'Polias' (Πολιας), ~ (Gr.) (godin) [Athena Polias, Αθηνα Πολιας]
Athena Pronaia	Athena (1): 'Pronaia' (Προναια), ~ (Gr.) (godin) [Athena Pronaia, Αθηνα Προναια]
Athene	Athene = lat. Athenae = gr. Athenai (Αθηναι) = ngr. Athina (Αθηνα (2)) (Gr.) (topogr., Attica), Atheens, Athener
Colonus	Athene: Colonus Hippius = gr. Kolonos Hippios (Κολωνος Ίππιος) (Gr.) (wijk) (topogr., Attica)
Attica	Attica (1) = gr. Attike (Αττικη) (Gr.) (1. hist. streek, 2. *periferie* (groter dan de hist. streek), centraal-oostelijk Griekenland)
Aurora	Aurora (L/R) (godin)
Axos	Axus = Oaxus = Waxus = gr. Axos = Oaxos = Waxos (Αξος = Οαξος = Ϝαξος) = myc. e-ko-so (Gr.-Kreta) (topogr., tZOv Bali, M-Kreta)
Azië	Azië (continent), Aziatisch, Aziër
Balkan	Balkan (Eur.) (streek, tZv de r. Sava en de r. Donau, ZO-Europa), Balkanees
Beycesultan	Beycesultan (Turk.) (archeol. site, bij Kocayaka tZWv Çivril (tNOv Denizli), Ege Bölgesi)

Boeotië	Boeotië = lat. Boeotia = gr. Boiotia (Βοιωτια) = (oorspr.) Cadmeis (Καδμηις) = ngr. Voiotia = Viotia (Gr.) (hist. streek, Centraal-Griekenland) [Beotië, Beotia]
Burkert	Burkert, Walter (auteur)
Carië	Carië = Caria = gr. Καρια = Καρικη (Azië) (hist. streek van Klein-Azië, in ZW-Turkije tussen Milete (bij Balat) en Kalynda (bij Dalaman), ZW-Ege), Cariër, Carisch
Çatal Hüyük	Çatalhöyük (Turk.-Pre-Hett.) (archeol. site, tZv Küçükköy en tZOv Konya, prov. Konya, İç Anadolu Bölgesi) [Çatal Hüyük, Çatal Höyük]
Keos	Ceos = gr. Keos (Κεως) = ngr. Kea = Tzia (Κεα = Τζια) (Gr.) (eiland, tZOv Attica, Zuid-Egeïsche eilanden)
Kition	Citium = gr. Kition (Κιτιον) = eg. Kathian = hebr. Kittim = Kit-tîm = Chittim = Cethim = mod. Larnaca = gr. Larnaka (Λαρνακα) = it. Scala (di Saline; en andere combinaties met Saline e.d.) = gr. Skala (1) (Σκαλα) (Gr.-Cyprus) (topogr./archeol. site, aan de kust tZOv Nicosia, ZO-Cyprus)
F.M. Cornford	Cornford, Francis Macdonald. (auteur)
Cycladen	Cycladen = lat. Cyclades = gr. Kuklades (Κυκλαδες) (Gr.) (eilanden, tZOv Attica, Zuid-Egeïsche eilanden), Cycladisch, Cycladiër
Cycladische	Cycladen = lat. Cyclades = gr. Kuklades (Κυκλαδες) (Gr.) (eilanden, tZOv Attica, Zuid-Egeïsche eilanden), Cycladisch, Cycladiër
Kydonia	Cydonia = gr. Kydonia (Κυδωνια) = myc. ku-do-ni-ja = eg. Kutunaja = arab. Al-Hannim (sinds 824) = ven. La Canea = (mod.) ngr. Chania (Χανια) (Gr.-Kreta) (topogr./archeol. site, NW-Kreta) [Hania, Khania]
Cyprisch	Cyprus = gr. Kypros (Κυπρος) (Gr.-Cyprus) (eiland, oostelijke MZ), Cyprisch (Cypriotisch), Cyprioot
Cyprus	Cyprus = gr. Kypros (Κυπρος) (Gr.-Cyprus) (eiland, oostelijke MZ), Cyprisch (Cypriotisch), Cyprioot
Kupros	Cyprus = gr. Kypros (Κυπρος) (Gr.-Cyprus) (eiland, oostelijke MZ), Cyprisch (Cypriotisch), Cyprioot
Daedalus	Daedalus = gr. Daidalos (Δαιδαλος) (Gr.) (myth. fig.)
Delos	Delos (Δηλος) (Gr.) (eiland, tZWv Mykonos tZOv Attica, Zuid-Egeïsche eilanden), Delisch, Deliër [Dilos]
Delphi	Delphi = gr. Delphoi (Δελφοι) = Pytho (Πυθω) (Gr.) (topogr./archeol. site (tNOv Delphi (dorp)), Centraal-Griekenland), Delphisch, Delphiër, Pythisch, Pythiër
Demeter	Demeter (Δημητηρ) (Gr.) (godin)
Demeter Erinys	Demeter: 'Erinys' (Ερινυς), ~ (van Thelpusa (Θελπουσα)) (Gr.) (godin) [Demeter Erinys]
Erinys	Demeter: 'Erinys' (Ερινυς), ~ (van Thelpusa (Θελπουσα)) (Gr.) (godin) [Demeter Erinys]
M. Detienne	Detienne, Marcel (auteur)
Dictaeïsche	Dicte (Δικτη) = Lasithiotika Ore (Λασιθιωτικα Ορη) (Gr.-Kreta) (gebergte, tZv Malia, O-Kreta), Dictaeus, Diktaios (Δικταιος) *zie m.n.* Zeus (Gr.) (god) [Dikti, Lasithiotika Ori]
Dicte-gebergte	Dicte (Δικτη) = Lasithiotika Ore (Λασιθιωτικα Ορη) (Gr.-Kreta) (gebergte, tZv Malia, O-Kreta), Dictaeus, Diktaios (Δικταιος) *zie m.n.* Zeus (Gr.) (god) [Dikti, Lasithiotika Ori]
A. Dieterich	Dieterich, Albrecht (auteur)
Dimini	Diminion (Διμηνιον) = mod. Dimini (Διμηνι) (Gr.) (topogr., tWv Volos, Thessalië)
Dionysos	Dionysus (1) = gr. Dionysos (Διονυσος) (Gr.) (god) Dionysisch
Diwija	Diwija (Gr.-Myc.) (godin)
E.R. Dodds	Dodds, Eric Robertson (auteur)
Dopota	Dopota (Gr.-Myc.) (god?)

Doriërs	Doriërs = gr. Dorieis (Δωριεις) (Gr.) (volk), Dorisch
Dorisch	Doriërs = gr. Dorieis (Δωριεις) (Gr.) (volk), Dorisch
Dreros	Dreros = ngr. Driros (Δρηρος) (Gr.-Kreta) (archeol. site, tOv Neapoli tNWv Agios Nikolaos, O-Kreta)
Drimios	Drimios (Gr.-Myc.) (god)
Georges Dumézil	Dumézil, Georges (auteur)
E. Durkheim	Durkheim, Émile (auteur)
Ephesos	Efeze = Efese = lat. Ephesus = gr. Ephesos (Εφεσος) = turk. Efes (Turk.-Gr.) (archeol. site, tWv Selçuk tZv İzmir, Ege Bölgesi)
Egeïsche eilanden	Egeïsche Zee = gr. Αιγαιος Πελαγος = turk Ege Denizi (Eur.-Azië) (zee tussen Griekenland en Turkije)
Egeïsche gebied	Egeïsche Zee = gr. Αιγαιος Πελαγος = turk Ege Denizi (Eur.-Azië) (zee tussen Griekenland en Turkije)
Egypt	Egypte = Kemet = Kumat = eg. km.t = Khēmi = kopt. Χημι = akk. Miṣru = arab. Miṣr = hebr. Mitzráyim = gr. Αιγυπτος (Afr.-Eg.) (land), Egyptisch, Egyptenaar
Eileithyia	Eileithyia (Ειλειθυια) = Eleuthuia (Ελευθυια) = Eleuthia (Ελευθια) (Kreta) = myc. Ereutija (e-re-u-ti-ja) = Elusia (Ελυσια) (Pelop.) = Eleutho (Ελευθω) (bij Pindarus) = lat. Ilithyia (Gr.-Myc.) (godin)
Eleuthia	Eileithyia (Ειλειθυια) = Eleuthuia (Ελευθυια) = Eleuthia (Ελευθια) (Kreta) = myc. Ereutija (e-re-u-ti-ja) = Elusia (Ελυσια) (Pelop.) = Eleutho (Ελευθω) (bij Pindarus) = lat. Ilithyia (Gr.-Myc.) (godin)
Ereutija	Eileithyia (Ειλειθυια) = Eleuthuia (Ελευθυια) = Eleuthia (Ελευθια) (Kreta) = myc. Ereutija (e-re-u-ti-ja) = Elusia (Ελυσια) (Pelop.) = Eleutho (Ελευθω) (bij Pindarus) = lat. Ilithyia (Gr.-Myc.) (godin)
Elam	Elam = elam. Haltamti = sum. Elama, Nimma = akk. Elamū = gr. Susiana (Σουσιανα) (Azië) (vrm. rijk), Elamitisch, Elamiet
Eleusis	Eleusis (1) (Ελευσις (1)) = ngr. Elefsina (Ελευσινα) (Gr.) (topogr./archeol. site, aan de Golf van Elefsina tNWv Athene, Attica), Eleusinisch, Eleusiër
Enkomi	Enkomi, antiek (Εγκωμι) (Gr.-N-Cyprus) (archeol. site, tNWv mod. Enkomi = turk. Tuzla, O-Cyprus)
Ares en Enyalios (later identiek)	Enyalius (1) = gr. Enyalios (1) (Ενυαλιος (1)) (Gr.) (onafh. god)
Enuwarijo	Enyalius (1): = Enuwarijo ((Gr.-Myc.) (god)
Eos [voorafgegaan door een spatie]	Eos (Ηως (e.var.)) (Gr.) (godin)
Epidauros	Epidaurus = gr. Epidauros (Επιδαυρος) (Gr.) (archeol. site, tZOv Ligourio, NO-Peloponnesus, Peloponnesos) [Epidavros]
Erechtheus	Erechtheus (Ερεχθευς) (Gr.) (aardgeboren god, myth. koning en stichter, en heros)
Euboea	Euboea = gr. Euboia (Ευβοια) (Gr.) (eiland, tNv Attica, Centraal-Griekenland) [Evia, Evvia]
Europa;	Europa (2) (Eur.) (continent), Europees, Europeaan
Midden-Europa	Europa (2), Midden-
Eutresis	Eutresis (Ευτρησις) (Gr.) (archeol. site, tNOv Leuctra (Lefktra) tZWv Thebe, Centraal-Griekenland)
Evans	Evans, Arthur (archeoloog)
Frazer	Frazer, James Georges (auteur)
Freud	Freud, Sigmund (auteur)
Gazi	Gazi (Γαζι) (Gr.-Kreta) (topogr., tWv Heraklion, N-Kreta)
Louis Gernet	Gernet, Louis (auteur)
Gla [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Gla = Glas (Γλα = Γλας) = loc. Paleokastro = mog. hom. Arne (Αρνη) (Gr.) (archeol. site (oorspr. naam onbekend), tZWv Kastro in vrm. Copais-meer, Boeotië, Centraal-Griekenland)
Gortyn	Gortyn = Gortys = Gortyna (Γορτυν = Γορτυς = Γορτυνα) = gr. (Steph. v. Byz.) Larissa (Λαρισσα) = lat. Cremnia = gr. (Steph. v. Byz.) Kremnia (Κρημνια) (Gr.-Kreta) (archeol. site, tNWv Agioi Deka en tOv Ampelouzos, Z-Midden-Kreta)

Gournia	Gournia (Γουρνια) (Gr.-Kreta) (archeol. site, tNv Ierapetra aan de Golf van Mirabello, O-Kreta) [Gurnia]
Griek	Griekenland = lat. Graecia = gr. Hellas = Ellas = Hellada = Ellada (Έλλας = Ελλας = Έλλαδα = Ελλαδα) (Eur.-Gr.) (land), Grieks (Oud-Grieks), Griek
Hacilar	Hacılar Höyük (Turk.-Pre-Hett.) (archeol. site, tNWv Hacılar (dorp) en tZWv Burdur (stad), prov. Burdur, Akdeniz Bölgesi) [Hacilar Höyük]
Ba'al	Hadad: 'Ba'al' (NW-Sem.) (god) [Baäl, Baal]
Harrison	Harrison (2), Jane Ellen (auteur)
Hattisch	Ḫatti (akk.) = KUR ^{uru}ḪA-AT-TI = eg. ḫtꜣ = nl. 'land Hatti' (Turk.-H/H) (rijk der pre-IE Hattiërs en later der Hettieten), Hattisch, Hattiër [Hatti-land]
Hattusa	Ḫattuša = hett. ^{uru}Ḫa-at-tu-ša = hatt. Ḫattuš (zonder themavocaal) = turk. Hattuşaş (Turk.-H/H) (archeol. site, bij Boğazkale (vrm. Boğazköy), tNWv Yozgat, prov. Çorum, Karadeniz Bölgesi) [Hattuša, Hattusha, Hattuš, Hattush, Hattusa, Hattusas]
Helios	Helius = gr. Helios (Ήλιος) = hom. Èelios (Ηελιος) (Gr.) (god)
Hera [+ spatie]	Hera = Here (Ήρα = ion. en hom. Ήρη) (Gr.) (godin)
Hera,	Hera = Here (Ήρα = ion. en hom. Ήρη) (Gr.) (godin)
Hera)	Hera = Here (Ήρα = ion. en hom. Ήρη) (Gr.) (godin)
Hermes	Hermes (1) (Έρμης) = ep. Hermeias (Έρμειας) = dor. Hermas (Έρμας) = (Hes.) Hermaon (Έρμαων) = myc. (dat.) e-ma-a_2 = e-ma-ha = *hermāhās (Beekes) (Gr.) (god)
Emaa Areja	Hermes (1): '*Emaa Areja*' ('Hermes Areias'?) (Gr.-myc.) (god)
Hermes Kranaios	Hermes (1): 'Kranaios' (Κραναιος), ~ (Gr.) (god) [Hermes Cranaios]
Hermione	Hermione = Hermion (Έρμιονη = Έρμιων) = ngr. Ermione (Ερμιονη) (Gr.) (topogr., tZOv Nauplion aan de Golf van Hydra, Argolis, O-Peloponnesus) [Ermioni]
Herodotus	Herodotus = gr. Herodotos (Ήροδοτος) (Gr.) (auteur)
Hesiodus	Hesiodus = gr. Hesiodos (Ήσιοδος) (Gr.) (auteur)
Hettitisch	Hettieten (Azië-H/H) (volk, in Klein-Azië en N-Syrië), Hettiet, Hettitisch; Hett. taal: hett. *našili* = *nešili* = *nešumnili* = nl. Nesitisch [Hethieten, Hittieten, neshili, nesili]
Homerische	Homerus = gr. Homeros (Όμηρος) (Gr.) (auteur), Homerisch
Homerus	Homerus = gr. Homeros (Όμηρος) (Gr.) (auteur), Homerisch
Hurritische	Hurrieten = cun. Ḫu-ur-ri = hett. Hurlaš = eg. Ḫꜣrw = (Ras Shamra-tekst) eg. Ḫrỉ = hebr. Ḥōrî = Sept. (Gen. 34: 2) gr. Chorraios (Χορραιος) = Sept. (Gen. 36: 29-30) gr. Chorrei (Χορρει) = Chorri (Χορρι) = bijb. nl. Heviet resp. Horieten (Azië-H/H) (volk), Hurritisch = hett. *ḫurlili* (taal) [Hurriërs, Khurrieten, Choerrieten, Khurri, Ḫurri, Hurri, Hourri, Chorraioi]
Hyakinthos	Hyacinthus = gr. Hyakinthos (Ύακινθος) (Gr.-Pre-Hell.) (god)
Hyperboreïsche	Hyperborea (Ύπερβορεα) (Gr.) (veronderstelde noordelijke landstreek), Hyperboreïsch, Hyperboreeër (Ύπερβορεος)
Ida (grot	Ida (1) = gr. Ide (1) (Ιδη (1)) = (mod.) ngr. Pseloreites (Ψηλορειτης) (Gr.-Kreta) (berg, tZv Bali en tOv Platania, Centraal Midden-Kreta), Idisch [Psiloritis]
Ida-gebergte	Ida (1) = gr. Ide (1) (Ιδη (1)) = (mod.) ngr. Pseloreites (Ψηλορειτης) (Gr.-Kreta) (berg, tZv Bali en tOv Platania, Centraal Midden-Kreta), Idisch [Psiloritis]
Idische	Ida (1) = gr. Ide (1) (Ιδη (1)) = (mod.) ngr. Pseloreites (Ψηλορειτης) (Gr.-Kreta) (berg, tZv Bali en tOv Platania, Centraal Midden-Kreta), Idisch [Psiloritis]
India	India (Azië-Ind.) (land), Indisch (Indiaas, Oud-Indisch), Indiër
IE [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Indo-Europeanen (Eurazië) (groep volken wier talen het gereconstr. Indo-Europees als oorsprong hebben), Indo-Europees (IE)

(IE	Indo-Europeanen (Eurazië) (groep volken wier talen het gereconstr. Indo-Europees als oorsprong hebben), Indo-Europees (IE)
IE: [voorafgegaan door een spatie]	Indo-Europeanen (Eurazië) (groep volken wier talen het gereconstr. Indo-Europees als oorsprong hebben), Indo-Europees (IE)
IE. [voorafgegaan door een spatie]	Indo-Europeanen (Eurazië) (groep volken wier talen het gereconstr. Indo-Europees als oorsprong hebben), Indo-Europees (IE)
IE -	Indo-Europeanen (Eurazië) (groep volken wier talen het gereconstr. Indo-Europees als oorsprong hebben), Indo-Europees (IE)
-IE	Indo-Europeanen (Eurazië) (groep volken wier talen het gereconstr. Indo-Europees als oorsprong hebben), Indo-Europees (IE)
IE, [voorafgegaan door een spatie]	Indo-Europeanen (Eurazië) (groep volken wier talen het gereconstr. Indo-Europees als oorsprong hebben), Indo-Europees (IE)
IE zijn de	Indo-Europeanen (Eurazië) (groep volken wier talen het gereconstr. Indo-Europees als oorsprong hebben), Indo-Europees (IE)
Indo-Europeanen	Indo-Europeanen (Eurazië) (groep volken wier talen het gereconstr. Indo-Europees als oorsprong hebben), Indo-Europees (IE)
sprekende Indo	Indo-Europeanen (Eurazië) (groep volken wier talen het gereconstr. Indo-Europees als oorsprong hebben), Indo-Europees (IE)
Indo-Europees	Indo-Europeanen (Eurazië) (groep volken wier talen het gereconstr. Indo-Europees als oorsprong hebben), Indo-Europees (IE)
Indo-Iraans	Indo-Iraniërs (Azië) (groep volken wier talen een gemeenschappelijk Indo-Iraans als oorsprong hebben), Indo-Iraans
Ioniërs	Ionië = lat./gr. Ionia (Ιωνια) = gr. (Herod.) Ionie (Ιωνιη) (Gr.-Azië) (hist. streek van Klein-Azië, langs de kust van Lydië en Carië, van Phocaea (Foça) tot Iasos (Kıyıkışlacık), Ege) Ionisch, Ioniër
Iphimedeia	Iphimedeia (Ιφιμεδεια) (Gr.) (myth. fig.)
Ipemedeja	Iphimedeia: 'Ipemedeja' (Gr.-myc.) (myth. fig.)
Juktas	Juktas = Jouktas = Juchtas = Jouchtas = Iuktas = Iouktas = Iuchtas = Iouchtas = Giouktas = Giouchtas (Γιουκτας = Γιουχτας) (Gr.-Kreta) (berg, tZv Heraklion en tWv Archanes, M-Kreta)
C.G. Jung	Jung, Carl Gustav (auteur)
Diespiter	Jupiter (1) = Diespiter (arch. L/R nom.) (L/R) (god)
Jupiter	Jupiter (1) = Juppiter = lat. Iupiter = Iuppiter (L/R) (god)
Kamares	Kamares (Καμαρες) (Gr.-Kreta) (topogr., tNOv Tympaki = Timbaki, Centraal M-Kreta) [Camares]
Kamilari	Kamelari (Καμηλαρι) (Gr.-Kreta) (topogr./archeol. site (tNv Kamilari), tZOv Tympaki = Timbaki, Zuid Midden-Kreta) [Kamilari]
Kanaän	Kanaän = akk. ^{KUR}Ki-na-aḫ-na (brief uit Mari) = eg. pa Kan'ana ('de Kanaän') = phoen. kn'n (kana'n, Kenā'n) = hebr. Kna'an = Kəná'an = Kənā'an = akk.-amor. Ki-in-a-nim^{ki} (inscr. uit Alalaḫ) = akk.-hurr. Kinaḫḫi = Kinaḫni = Sept. gr. Χαναάν = Vulg. lat. Chanaān = gr. (Hecat., fr. 250) Χνᾶ = arab. Kan'ān (Azië) (streek, ong. overeenkomend met Libanon, Israël en W-Jordanië), Kanaänitisch, kust-Syrisch, Kanaäniet [Pa Kanana, pʒ kn'n, K'ná'an, Kenā'an, Kena'an, Kana'an, Kinahhi, Kinahni, Chanan, Chanān, Chanaan, Χνα, Chna, Khna, Canaan]

Karphi	Karphi = Karfi (Καρφι) (Gr.-Kreta) (archeol. site, tZv Malia en tOv Ano Kera, O-Kreta)
Gypsades	Kato (1) Gypsades (Κατω (1) Γυψαδες) (Gr.-Kreta) (heuvel, tZWv Knossos, tZv Heraklion, Midden-Kreta) [Kato Gypsades, Κατω Γυψαδες]
Kato Zakro	Kato (2) Zakros (Κατω (2) Ζακρος) = Kato (2) Zakro = Zakros (Ζακρος) = Zakro (Gr.-Kreta) (topogr./archeol. site, tNOv Xerokampos aan de kust, O-Kreta) [Kato Zakros, Κατω Ζακρος, Kato Zakro]
Karl Kerényi	Kerényi, Karl (auteur)
Klein-Aziatische	Klein-Azië = gr. Μικρα Ασια = lat. Asia Minor = eig. Anatolië (zie aldaar), maar in de doc. gebruikt voor heel het gebied van het huidige Turkije (Azië) (streek, (deel van) Aziatisch Turkije), Klein-Aziatisch, Klein-Aziaat
Klein-Azië	Klein-Azië = gr. Μικρα Ασια = lat. Asia Minor = eig. Anatolië (zie aldaar), maar in de doc. gebruikt voor heel het gebied van het huidige Turkije (Azië) (streek, (deel van) Aziatisch Turkije), Klein-Aziatisch, Klein-Aziaat
via Klein	Klein-Azië = gr. Μικρα Ασια = lat. Asia Minor = eig. Anatolië (zie aldaar), maar in de doc. gebruikt voor heel het gebied van het huidige Turkije (Azië) (streek, (deel van) Aziatisch Turkije), Klein-Aziatisch, Klein-Aziaat
Knossos	Knossos = gr. Knosos (Κνωσος) = lat. Cnossus (Gr.-Kreta) (topogr./archeol. site (tOv Knossos (stad)), tZv Heraklion, Noord Midden-Kreta) [Cnossos]
Corinthe	Korinthe = Corinthe = lat. Corinthus = gr. Korinthos (Κορινθος) (Gr.) (topogr., NO-Peloponnesus, Peloponnesos)
Kreta	Kreta = lat. Creta = gr. Krete (Κρητη) (Gr.-Kreta-Myc.) (eiland en *periferie*), Kretenzisch, Kretenzer [Kriti]
Kretensisch	Kreta = lat. Creta = gr. Krete (Κρητη) (Gr.-Kreta-Myc.) (eiland en *periferie*), Kretenzisch, Kretenzer [Kriti]
F.F.A. Kuhn	Kuhn, Franz Felix Adalbert Kuhn (auteur)
Leto	Latona = Leto (Λετω, Λατω) (Gr.) (godin)
Lerna	Lerna = Lerne (Λερνα = Λερνη) (Gr.) (archeol. site, tZv Myloi aan de Golf van Argolis tgo Nauplion, O-Peloponnesus, Peloponnesos)
Claude Lévi-Strauss	Lévi-Strauss, Claude (auteur)
Lindos	Lindus = gr. Lindos (Λινδος) (Gr.-Rhodos) (topogr./archeol. site, O-Rhodos, Zuid-Egeïsche eilanden)
Lobeck	Lobeck, Christian August (auteur)
Luviërs	Luwië = Luvië = hett. Luwiya = Luiya (Turk.- Luw.) (streek, Z- en W-Klein-Azië), Luwisch = Luvisch = frans louvite = it. luvio = hett. Luwili = Luvili = Luili: Spijkerschrift-Luwisch (eng. CLuvian; xlu) en Hiéroglifisch-Luwisch (eng. HLuvian; hlu); Luwiër = Luviër = Luwiet = Luviet
Lycië	Lycië = lyc. Trm̃mis = hett. Lukka = Luqqa (= Lycië, Pamphylië, Pisidië en Lycaonië) = gr. Lykia (Λυκια) = lat. Lycia (Turk.-Lyc.) (hist. streek van Klein-Azië, in Z-Turkije op het schiereil. Teke tussen Telmessos (Fetiye) en Phasalis (tZv Çamyuva)), Lycisch; taal: een var. van het Luwisch: lyc. Trm̃mili = Lycisch A en B (Milyisch); Lyciër = lyc. pl. Trm̃mili (pl. Termilae) [Trmmis, Trmmili]
Lykosoura	Lycosura = gr. Lykosoura (Λυκοσουρα) (Gr.) (topogr./archeol. site (tOv Lycosura), tWv Megalopolis, Arcadië, Centraal-Peloponnesus, Peloponnesos) [Licosoura, Likosoura]
Lydische	Lydië = lyd. S'fard = Śfard ('Sardes') = operz. Spardā = aram. Saparda = bab. Sapardu = elam. Išbarda = akk.-ass. Luddu (Lu-ú-du) = hebr. Lûd = gr. Lydia (Λυδια) = Lydiè (Λυδιη) = lat. Lydia (Turk.-Lyd.) (vrm. koninkrijk, in Klein-Azië tWv de lijn mod. Toplu

	(tNWv Samsun) en Alanya (tOv Antalya)), Lydisch, Lydiër [Sfard, Sparda, Isbarda, Lud]
Macedonië	Macedonië (Μακεδονια) (Gr.-Balkan) (streek/vrm. koninkrijk), Macedonisch, Macedoniër
Mallia	Malia = Mallia (Μαλια) (Gr.-Kreta) (topogr./archeol. site (tOv Malia), tOv Chersonisos, Kreta)
Malthi	Malthi (Μαλθη) (Gr.) (topogr./archeol. site (tNv Malthi en tZOv Koklas), tOv Kyparissia, Messenië, Peloponnesos)
Manasa	Manasa (1) (Gr.-Myc.) (godin)
W. Mannhardt	Mannhardt, Johann Wilhelm Emanuel (auteur)
Marathon	Marathon (Μαραθων) = mod. Marathonas (Μαραθωνας) (Gr.) (topogr., tNOv Athene, Attica)
Mari [+ spatie]	Mari (1) = mod. Tell Harriri = Tell Hariri (Syr.) (topogr./archeol. site, tZOv Deir ez-Zor (stad) nabij de Eufraat, gvm. Deir ez-Zor)
Marinatos	Marinatos, Spyridon (auteur)
Max Müller	Max Müller, Friedrich (auteur)
Melos	Melos = mod. Milos (Μηλος) (Gr.) (eiland, tZWv Naxos, Zuid-Egeïsche eilanden)
Mesarà-vlakte	Mesara = Messara (Μεσαρα, Μεσσαρα) (Gr.-Kreta) (vlakte, tussen Timbaki en Mesochori in Centraal-Zuid-Kreta, Kreta)
Mesopotamië	Mesopotamië = aram. Bêṯ Nahrayn = Bêṯ Nahrawwāṯā = Meṣʿaṯ Nahrawwāṯā = gr. (Polybius) Mesopotamia (Μεσοποταμια) = hebr. ʾĂrâm Nahărayim (= N-Mesopotamië) = arab. (Bilād mā) Bayn Al-Nahrayn = Bilād ar-Rāfidayn (Azië) (hist. streek, gelegen tussen de r. Eufraat en Tigris, NO-Syrië en Irak), Mesopotamisch = aram. Nahrāyā, Mesopotamiër [Beth Nahrin, Beth Nahrain, Bet Nahrayn, Bilād mā bayn Al-Nahrayn, Bilad ar-Rafidayn]
Messenië	Messenië = Messenia (Μεσσηνια) (Gr.) (streek, in ZW-Peloponnesus, Peloponnesos)
Anna Michailidou	Michailidou, Anna (auteur)
Middellandse Zee	Middellandse Zee e.o. = eg. Wʾḏ-wr = hebr. haYâm (2) haGādôl = akk. Tâmtu elītu = mperz. Daryā-ye Šām = gr. he Thalassa (ἡ θαλασσα) = lat. Mare Magnum = Mare Internum = Mare Nostrum (Eur.-Afr. -Azië) (zee), mediterraan [haYam haGadol, Tamtu elitu]
Midden-Oosten	Midden-Oosten = Nabije Oosten (Azië) (streek, van Egypte, Turkije en Arabië tot en met Iran), Midden-Oosters
is van het Midden	Midden-Oosten = Nabije Oosten (Azië) (streek, van Egypte, Turkije en Arabië tot en met Iran), Midden-Oosters
Midden-Oosters	Midden-Oosten = Nabije Oosten (Azië) (streek, van Egypte, Turkije en Arabië tot en met Iran), Midden-Oosters
Nabije Oosten	Midden-Oosten = Nabije Oosten (Azië) (streek, van Egypte, Turkije en Arabië tot en met Iran), Midden-Oosters
Vruchtbare Halvemaan	Midden-Oosten: Vruchtbare Halvemaan = Vruchtbare Sikkel (Azië) (streek, m.n. delen van Egypte, Levant, ZO-Anatolië, Mesopotamië, W-Iran)
Minos	Minos (Μινως) (Gr.-Kreta) (myth. koning)
Minotaurisch	Minotaurus (Μινωταυρος) (Gr.-Kreta) (stiermonster), Minotaurisch [Minotauros]
Mlk-Amuklos	Mlk-Amuklos (Hett.-Syr.) (god)
K.O. Müller	Müller (1), Karl Otfried; = Carolus Mullerus (auteur)
Gilbert Murray	Murray (1), George Gilbert Aimé (auteur)
Myceens	Mycene = lat. Mycenae = gr. Mykene (Μυκηνη) = Mykenai (Μυκηναι) (Gr.) (archeol. site, tNOv Mykines = vrm. Charvati (tNv Argos), NO-Peloponnesus, Peloponnesos), Myceens, Mycener
Mycene	Mycene = lat. Mycenae = gr. Mykene (Μυκηνη) = Mykenai (Μυκηναι) (Gr.) (archeol. site, tNOv Mykines = vrm. Charvati (tNv Argos), NO-Peloponnesus, Peloponnesos), Myceens, Mycener

Myrtos	Myrtos = Mirtos (Μυρτος) (Gr.-Kreta) (topogr./archeol. site (Pyrgos en Fournou Korifi, tOv Myrtos), tOv Ierapetra, O-Kreta, Kreta)
Myrtou	Myrtou (Μυρτου) = turk. Çamlıbel (Gr.-N-Cyprus) (topogr., tNWv Nicosia, Kyrenia) [Mirtou, Camlibel]
Tell Brak	Nagar = (later) Nawar = mod. Tell Brak (Mes.-Syrië) (archeol. site; oorspr. naam onbekend)
Naxos	Naxos (Ναξος) (Gr.) (eiland, tOv Paros en tZv Mykonos, Zuid-Egeïsche eilanden)
Nea Makri	Nea Makri (Νεα Μακρη) (Gr.) (topogr., tZv Marathonas, Attica)
Nea Nikomedeia	Nea Nikomedeia (Νεα Νικομηδεια) (Gr.) (topogr., tWv Thessaloniki en tNOv Veria, Centraal-Macedonië)
Nida-plateau	Nida (1) (Οροπεδιο Νιδα) (Gr.-Kreta) (vlakte, tussen de pieken van het Ida-gebergte, tZv Bali en tOv Platania, Centraal Midden-Kreta)
Nike	Nike (Νικη) (Gr.) (godin)
Nilsson	Nilsson, Martin Persson (auteur)
Ninḫursaĝ	Ninḫursaĝ (1) = cun. ^{d}NIN.ḪUR.SAG.GÁ (1) (Mes.) (godin) [Ninḫursaĝa, Ninhursag, Ninkharsag, Ninhursanga]
Oedipus	Oedipus = gr. Oidipous (Οιδιπους) (Gr.) (koning, zoon van Laius)
Oita	Oeta = gr. Oite (Οιτη) (Gr.) (berg, tZWv Lamia, Centraal-Griekenland) [Oiti]
Olympia	Olympia (Ολυμπια) (Gr.) (topogr./archeol. site (tZv Olympia (dorp)), tOv Pyrgos, W-Peloponnesus-schiereil., West-Griekenland) [Olumpia]
Olympisch	Olympus (Ολυμπος, ep. Ουλυμπος) (Gr.) (1. berg, 2. godenwoning), Olympisch, Olympiër (Ολυμπιος)
Omphale	Omphale (Ομφαλη) (Lydië) (koningin)
Orchomenos (Boeotië)	Orchomenus = gr. Orchomenos (Ορχομενος) in Boeotië (Gr.) (topogr./archeol. site, tNOv Livadeia, Centraal-Griekenland)
W.F. Otto	Otto (4), Walter Friedrich Gustav Hermann (auteur)
Otzaki-magoula	Otzaki-*magula* (Οζακι-Μαγουλα) (Gr.) (archeol. site, tZOv Dendra (tNWv Larisa), Thessalië)
Paiaon = Paean	Paean (1) (lat.) = Paian (1) = Paeëon (1) = Paieon (1) = Paeon (1) = Paion (1) (dor./att. Παιαν (1) = ion. Παιηων (1) = att. Παιων (1)) (Gr.) (1. oorspr. onafh. god, 2. later epitheton van andere genezergoden, onder wie Asclepius en Apollo (*zie aldaar*))
Paiaon = Paean	Paean (1) (lat.) = Paian (1) = Paeëon (1) = Paieon (1) = Paeon (1) = Paion (1) (dor./att. Παιαν (1) = ion. Παιηων (1) = att. Παιων (1)) (Gr.) (1. oorspr. onafh. god, 2. later epitheton van andere genezergoden, onder wie Asclepius en Apollo (*zie aldaar*))
Paiawon	Paean (1) : = Pajawone (Gr.-Myc.) (god) [Paiawon]
Pajawone	Paean (1) : = Pajawone (Gr.-Myc.) (god) [Paiawon]
Palaikastro	Palekastro = Palaikastro (Παλαικαστρο) (Gr.-Kreta) (topogr., bij Chiona-strand, Oost-Kreta)
Palestina	Palestina = hebr. Pəlešet = eg. prst = pwrʾsʾtj = ass.-akk. Palaštu = Pilištu = gr. Palaistine (Παλαιστινη) = lat. Palaestina (Azië) (streek, tussen Sidon, Damascus, Eilat en Rafah; in engere zin Philistia), Palestijns, Palestijn [Pelesheth, Palashtu, Palastu, Pilishtu, Pilistu]
Pamphylië	Pamphylië = lat. Pamphylia = gr. Παμφυλια (Azië) (hist. streek van Klein-Azië, aan de Z-kust van Turkije tussen Antalya en Anamur, later een groter gebied als Rom. prov.) [Pamfylië]
Pandrosos	Pandrosos (gr. en lat.) (Πανδροσος) (Gr.) (godin)
Paphos	Paphos palaia (Παφος παλαια (Ptol.)) = gr. Palaepaphos = Palaipaphos (Παλαιπαφος (Strabo)) = lat. Vetus (1) Paphus = mod. Kouklia (Κουκλια) (Gr.-Cyprus) (topogr./archeol. site, tZOv mod. Paphos = Nea Paphos, ZW-Cyprus), Paphiër [Vetus Paphus]
Parnassos	Parnassus = gr. Parnassos (Παρνασσος) (Gr.) (berg, tNOv Delphi en tZv Amfikleia, Centraal-Griekenland)

Patrai	Patras = ogr. Patrai (Πατραι) = ngr. Patra (Πατρα) = lat. Patrae (Gr.) (topogr., NW-Peloponnesus, West-Griekenland)
Patsos	Patsos (Πατσος) (Gr.-Kreta) (topogr., tZOv Rethimnon en tZWv Pantanassa, Centraal-Kreta)
Pausanias	Pausanias (Παυσανιας) (Gr.) (geograaf en auteur, 2e eeuw AD)
Myrtou-Pighades	Pegades = Pigades (Πηγαδες) (Gr.-N-Cyprus) (archeol. site, tZOv Myrtou (tNWv Nicosia), Kyrenia) [Pighades]
Peloponnesos	Peloponnesus = gr. Peloponnesos (Πελοποννησος) (Gr.) (schiereiland en *periferie* (behalve NW-Peloponnesus))
Peresa of *Pereswa*	Peresa = Pereswa (Gr.-Myc.) (godin)
Persephone	Persephone (Περσεφονη (ion.) = ep. gr. Persephoneia = (Eur.) Persephoneie = aeol. Pherephassa = Pherrephassa = (epigr.) Pherephatta = (Arist.) Pherrephatta = (Plato) Pherepapha = (Aesch.) Persephassa = (Soph.) Phersephassa = Phersephatta = (Pind.) Phersephona = (epigr.) Periphona (Περσεφονεια = Περσεφονειη = Φερεφασσα = Φερρεφασσα = Φερεφαττα = Φερρεφαττα = Φερεπαφα = Περσεφασσα = Φερσεφασσα = Φερσεφαττα = Φερσεφονα) = lat. Proserpina (Gr.) (godin)
Vernopheto (bij Pervolakia)	Pervolakia = Perivolakia (Περβολακια) (Gr.-Kreta) (topogr., tZOv Kissamos (tWv Chania), W-Kreta)
Petsophas	Petsophas (Πετσοφας) (Gr.-Kreta) (berg/bergheiligdom, tZOv Palekastro, O-Kreta)
Phaistos	Phaestus = gr. Phaistos (Φαιστος) (Gr.-Kreta) (archeol. site, tZOv Timbaki, Centraal-Zuid-Kreta) [Phaestos, Festos]
Figaleia	Phigaleia = Phigalia = Phigalea ((Polyb., Paus. , Steph. v. Byz.) Φιγαλεια = (Paus.) Φιγαλια = (Polyb.) Φιγαλεα) = Phialia = Phialeia ((Paus.) Φιαλια = (Polyb.) Φιαλεια) = (later) Pavlitsa (Παυλιτσα) (Gr.) (topogr./archeol. site, bij de r. Neda tZWv Peribolia, W-Peloponnesus, West-Griekenland) [Figaleia, Figalia, Figalea]
Phoenicisch	Phoenicië = Foenicië = Fenicië = phoen. Pūt = hebr. Pût = gr. Φοινικη = lat. Phoenica (NW-Sem.) (gebied van een antieke cultuur in de kuststreek van de Levant, lopend van mod. Haifa (Isr.) via Libanon tot Tartous (Syr.)), Phoenicisch (Foenicisch, Fenicisch) = gr. Φοινικος = Φοινικηιος = lat. Phoenicius = Poenicus = Punicus; Phoeniciër (Foeniciër, Feniciër) = eg. fnḫw = myc. po-ni-ki-ja = phoen. (pl.) Pōnnim = lat. Phoenix (1) (pl. Phoenices) = Poenus (pl. Poeni) = gr. Phoinix (1) (pl. Phoinikes) (Φοινιξ (1) (pl. Φοινικες)) [Put, Phut, Phoinike]
Phylakopi	Phylakope (Φυλακωπη) (Gr.-Melos) (archeol. site, tZWv Pollonia op N-Melos, Zuid-Egeïsche eilanden) [Fylakopi]
en haar plaats van verering	Plataea (1) = Plataeae = gr. Plataia (1) = Plataiai (Πλαταια (1) = Πλαταιαι) = mod. Plataies (Πλαταιες) (Gr.) (topogr./archeol. site (sg. en pl.), tZv Thebe eb tWv Erythres, Centraal-Griekenland) [Platea]
Plataia:	Plataea (1) = Plataeae = gr. Plataia (1) = Plataiai (Πλαταια (1) = Πλαταιαι) = mod. Plataies (Πλαταιες) (Gr.) (topogr./archeol. site (sg. en pl.), tZv Thebe eb tWv Erythres, Centraal-Griekenland) [Platea]
Plataia is IE naam van de aardgodin	Plataea (2) = gr. Plataia (2) (Πλαταια (2)) = Gargaphia (Γαργαφιη, tevens een bron) = Oëroë (Ωεροη, tevens een beek) (Gr.) (Naiade-godin (sg.), dochter van Asopus in Boeotië) [Oeroe]
N. Platon	Platon (2), Nikolaos (Νικολαος Πλατων (2)) (auteur)
Plutarchus	Plutarchus = gr. Ploutarchos (Πλουταρχος) = lat. Lucius Mestrius Plutarchus (Gr.) (auteur)
Polyrrhenion	Polyrrhenium (Plin.) = gr. (alg.) Polyrrhenia (Πολυρρηνια) = (Ps.-Scylax) Pollyrhenia (Πολλυρρηνια) = (Zenob.) Polyrrhenion (Πολυρρηνιον) = (Steph. v. Byz.) Polyrhen (Πολυρην) (Gr.-Kreta) (topogr./archeol. site (tNOv Polyrrhenia (dorp)), tZv Kissamos, W-

	Kreta) [Polyrrenia, Pollyrenia, Polyrrenion, Polyrren, Polyren, Polyrrinia, Polirrinia]
Poseidon	Poseidon (Ποσειδων) (klass. en alg.) = myc. Poseda[one] = hom. Poseidaon (Ποσειδαων) = ion. Poseideon (Ποσειδεων) = arc. Posoidan (Ποσοιδαν) = aeol. Poteidaon (Ποτειδαων) = Potoidan (Ποτοιδαν) = dor. Poteidan (Ποτειδαν) = Poteidaon (Ποτειδαων) = Poteidas (Ποτειδας) = Potidas (Ποτιδας) = Poteidawon (ΠοτειδαϜων) = lac. dor. Pohoidan (Ποhοιδαν) = lat. Neptunus (1) (latere ident.; *zie aldaar*) (Gr.-Myc.) (god)
Poseda[*one*]	Poseidon (Ποσειδων) (klass. en alg.) = myc. Poseda[one] = hom. Poseidaon (Ποσειδαων) = ion. Poseideon (Ποσειδεων) = arc. Posoidan (Ποσοιδαν) = aeol. Poteidaon (Ποτειδαων) = Potoidan (Ποτοιδαν) = dor. Poteidan (Ποτειδαν) = Poteidaon (Ποτειδαων) = Poteidas (Ποτειδας) = Potidas (Ποτιδας) = Poteidawon (ΠοτειδαϜων) = lac. dor. Pohoidan (Ποhοιδαν) = lat. Neptunus (1) (latere ident.; *zie aldaar*) (Gr.-Myc.) (god)
Poseidaon	Poseidon (Ποσειδων) (klass. en alg.) = myc. Poseda[one] = hom. Poseidaon (Ποσειδαων) = ion. Poseideon (Ποσειδεων) = arc. Posoidan (Ποσοιδαν) = aeol. Poteidaon (Ποτειδαων) = Potoidan (Ποτοιδαν) = dor. Poteidan (Ποτειδαν) = Poteidaon (Ποτειδαων) = Poteidas (Ποτειδας) = Potidas (Ποτιδας) = Poteidawon (ΠοτειδαϜων) = lac. dor. Pohoidan (Ποhοιδαν) = lat. Neptunus (1) (latere ident.; *zie aldaar*) (Gr.-Myc.) (god)
Posidaeja	Posidaeja (Gr.-Myc.) (godin)
Pṛthivī	Pṛthivī = Pṛthvī (Ind.) (godin) [Prithivi, Prthivi, Prthvi, Prithvi]
Ps.-Apollodorus	Pseudo-Apollodorus (Gr.) (auteur van de Bibliotheca (Βιβλιοθηκη))
Psychro	Psychro (Ψυχρο) (Gr.-Kreta) (topogr./archeol. site (tZWv Psychro (dorp)), tZv Mallia, O-Kreta)
Pylische	Pylos (Πυλος) = it. Navarino = myc. Pu-ro (Gr.-Myc.) (topogr./archeol. site (tZWv Chora en tNv Pylos (dorp), aan de Baai van Navarino, ZW-Peloponnesus, Peloponnesos), Pylisch, Pyliër [Pilos, Pulos]
Pylos	Pylos (Πυλος) = it. Navarino = myc. Pu-ro (Gr.-Myc.) (topogr./archeol. site (tZWv Chora en tNv Pylos (dorp), aan de Baai van Navarino, ZW-Peloponnesus, Peloponnesos), Pylisch, Pyliër [Pilos, Pulos]
Rhodos	Rhodos (‘Ροδος) = lat. Rhodus (Gr.) (eiland, tNOv Kreta en ntZv Marmaris = gr. Physkos, Zuid-Egeïsche eilanden) [Rodos]
W. Robertson Smith	Robertson Smith, William (auteur)
Salamis	Salamis = ngr. Salamina = akk. Ki-(i)-su = lat. Constantia (Σαλαμις = Σαλαμινα) (Gr.-N-Cyprus) (archeol. site, bij Agios Sergios = turk. Yeni Boğaçizi, Famagusta, O-Cyprus)
Samos	Samos (Σαμος) (Gr.) (eiland, tgo Kuşadası (Turk.), Noord-Egeïsche eilanden)
‘Herakles’	Sandan = Sandon = Sanda = Sandes = Herakles (2) van Tarsus = gr. Herakles (2) Archegetes (Ἡρακλης (2) αρχηγετης) (Gr.-K-Azië-Cil.) (god) [Herakles van Tarsus, Herakles Archegetes, Ἡρακλης αρχηγετης]
Sanskriet	Sanskriet = Saṃskṛta (Ind.) (taal der Veda’s), Sanskritisch [Samskrta, Samskrita, Sanskrta, Sanskrita]
Schliemann	Schliemann, Heinrich (archeoloog)
Semieten	Semieten (Sem.) (groep taalkundig, volkenkundig en cultureel verwante volken in m.n. het Midden-Oosten en de Hoorn van Afrika), Semitisch
Semitisch	Semieten (Sem.) (groep taalkundig, volkenkundig en cultureel verwante volken in m.n. het Midden-Oosten en de Hoorn van Afrika), Semitisch
West-Semitisch	Semieten: Noord-West-Semieten (NW-Sem.) (volken in de Levant en Aram), Noord-West-Semitisch

Sesklo	Sesklo (Σεσκλο) (Gr.) (topogr./archeol. site (tOv Sesklo), tWv Volos, Thessalië)
Sicilië	Sicilië = lat.-it. Sicilia = gr. Sikelia (Σικελια) (It.) (eiland en regio), Sicilisch = lat. Siciliensis = Sicelis = Siculus; Siciliër = lat. Siculus
Skotino	Skotino (Σκοτεινο) (Gr.-Kreta) (topogr., tWv Chersonissos, N-Centraal-Kreta)
Sophocles	Sophocles = gr. Sophokles (Σοφοκλης) (Gr.) (auteur)
Sparta	Sparta = Sparte (dor. Σπαρτα = att. Σπαρτη) = (Hom., Herod., Thyc.) Lacedaemon = gr. Lakedaimon (Λακεδαιμων; landschap, stad en adj.) = nl. Lacedemonië = lat. Lacedaemonia = gr. Lakedaimonia (Λακεδαιμωνια; post-Rom.: landschap; v.a. ME: stad) (Gr.) (topogr./archeol. site (tNv Sparta (stad), tOv Kalamata en het Taygetos-gebergte, Z-Peloponnesus, Peloponnesos) [*vgl.* Laconië] [Sparti]
Stavros	Stavros (Σταυρος) (Gr.-Kreta) (topogr., tNOv Chania aan de kust, W-Kreta) [Stauros]
Strabo	Strabo = gr. Strabon (Στραβων) (Gr.) (auteur)
Sumerië	Sumerië = Sumer = sum. Kalam = ki-en-gi(r) = akk. mātu šumeri(m) = bijb. nl. Sinear = hebr. Šinʿar = gr. (Sept.) Σενναρ = lat. (Vulg.) Sennaar = eg. śngr = hett. Šanḫar = ugar. ṯngr = ass. Singara (Irak) (hist. niet-Sem. streek in Z-Irak); Sumerisch (taal) = sum. eme-ki-en-gi-ra = eme-gi$_7$(-r) = akk. lišān Šumeri(m) = šumeru (1); Sumerisch (adj.) = sum. emeĝir = akk. šumerû (2); Sumeriër = sum. ùĝ saĝ gìg ga (volk) [Kiengir, matu sumeri, Shinar, Shanhar, Sanhar, Sangar, tngr, Soemerië]
Syrië	Syrië = arab. Sūriyā (Azië-Syr.) (land), Syrisch, Syriër [Suriya]
Syrisch	Syrië = arab. Sūriyā (Azië-Syr.) (land), Syrisch, Syriër [Suriya]
Tarsos	Tarša (hett.) = akk. ^{uru}Tarzu = ^{uru}Tarzi = ^{kur}Tarsisi (Lemaire 2000) = gr. Tarsos (Ταρσος) = hell. Antiocheia tou Kydnou (Αντιοχεια του Κυδνου) = lat. Antiochia ad Cydnum = lat. Tarsus = oost-arm. Tarson = west-arm. Darson (Turk.-H/H-L/R) (topogr./archeol. site, gelegen aan de r. Berdan (Tarsus, klass. Cydnus), tWv Adana, prov. Mersin, Akdeniz Bölgesi) [Tarsa]
Ta-Urt	Taurt = Taweret = eg. t^{3}-wrt = Ipi = eg. jpj = Ipet = eg. jpt = Reret = eg. rrt = gr. Θουερις = Τοερις (Eg.) (godin) [Ta-Urt, Tauweret, Twert, Tuat, Taouris, Tuart, Taueret, Thoueris, Toëris, Apet, Opet]
Telepinu	Telipinu (1) = Telipuna = Telepinu = hatt. Talapinu = Talipinu = Talipuna (H/H) (god) [Telibinu, Telebinu]
Arpachiyah	Tell Arpachiyah = Tepe Reshwa (Irak) (archeol. site, tNWv Mosul, gvm. Nineveh)
Thebe	Thebe (1) = ogr. Thebai (1) (Θηβαι (1) (έπταπυλοι) = (poët.) Θηβη) = ngr. Thiva (Θηβα) (Gr.) (topogr./archeol. site, tZWv Chalkis en tNWv Athene, Centraal-Griekenland)
Theodosius	Theodosius I de Grote = lat. Theodosius Augustus, Flavius (06) = gr. Theodosios o Megas (Θεοδοσιος Α΄ ό Μεγας, Φλαβιος) (L/R-Gr.-Byz.) (keizer) [Theodosius de Grote, Flavius Theodosius Augustus, Φλαβιος Θεοδοσιος]
Thera	Thera (Θηρα) = ven. Santorini (Σαντορινη) (Gr.) (eiland, tNv Kreta en tZv eil. Ios, Zuid-Egeïsche eilanden) [Thira]
Thessalië	Thessalië = gr. Thessalia (Θεσσαλια) = aeol. var. Thettalia = Pettalia = Petthalia = Phettalia (Θετταλια = Πετταλια = Πετθαλια = Φετταλια) = vrm. Aeolië (1) = Eolië (1) = Eolis (1) = lat. Aeolia (1) = Aeolis (1) = gr. Aiolia (1) = Aiolis (1) (Αιολια (1) = Αιολις (1)) (Gr.) (hist. streek en *periferie*)

Tiryns	Tiryns (Τιρυνς) = ngr. Tirintha (Τιρυνθα) (Gr.-Myc.) (archeol. site, tZOv Argos en tZWv Nea Tirintha, NO-Peloponnesus, Peloponnesos)
Trisheros	Trisheros = lin.B ti-ri-se-ro-e (Gr.-Myc.) (god)
Troje	Troje = gr. Troia (Τροια) = Ilion (Ιλιον) = Ilios (Ιλιος) = lat. Troia = Ilium = hett. Wilusa = U̯iluša = cun.: ^{URU}wi$_5$-lu-ša = Wilusiya = ú-i-lu-šị-i̯ạ = Taruiša = Truwisa = Trowisa = turk. Truva = Troya = mod. turk. Hisarlık = (alg.) Hisarlik = Hissarlik (Turk.-Gr.) (archeol. site, aan de r. Küçük Menderes bij de ingang naar de Dardanellen, Marmara Bölgesi), Trojaans, Trojaan [Troja, Wilusija, Uilusa, u-i-lu-si-ia, Taruisa, Tarwisa, Taruwisa]
E.B. Tylor	Tylor, Edward Burnett (auteur)
Ugarit	Ugarit (alg.) = ugar. ’ugrt = ’Ugart = arab. Ūǧārīt = Ras Shamra (alg.) = arab. Râs-aš-Šamrah (Syr.-NW-Sem. (2e mill.)) (archeol. site, bij Al-Maqatei tNv Latakia = Al-Lādhiqīyah, gvm. Latakia) [Ras Šamra]
H. Usener	Usener, Hermann Carl (auteur)
Vathypetro	Vathypetro (Βαθυπετρο) (Gr.-Kreta) (topogr./archeol. site (tNWv Vathypetro (dorp), tZv Archanes (tZv Iraklion), Centraal-Kreta)
Ventris	Ventris, Michael George Francis (auteur)
J.P. Vernant	Vernant, Jean-Pierre (auteur)
Iolkos	Volos: Iolcus = gr. Iolkos (Ιωλκος = Ιαωλκος) = dor. Ιαλκος (Gr.) (wijk) (topogr./archeol. site, tNv de Golf van Volos, Thessalië) [Iolcos]
Wilamowitz	Wilamowitz-Moellendorff, Enno Friedrich Wichard Ulrich von (auteur) [Emmo]
Zeus	Zeus (1) (Ζευς) (Gr.) (god)
Zeus Diktaios	Zeus (1): ‘Diktaios’ (Δικταιος), ~ (Gr.) (god) [Zeus Diktaios, Ζευς Δικταιος, Zeus Dictaeus, Dictaeïsche Zeus]
Zeus pater	Zeus (1): ‘Pater’ (Πατηρ), ~ (Gr.) (god) [Zeus Pater, Ζευς πατηρ, Vader Zeus]
Zwarte Zee	Zwarte Zee e.o. = gr. (Pind.) Pontos Axeinos (Ποντος Αξεινος) = (later) gr. (Pind.) Euxeinos Pontos (Ευξεινος Ποντος) = mperz. Siyābun = lat. Pontus Euxinus (Eur.-Azië) (zee) [Siyabun]

2. Index van categorieën en termen

Offerput	Aardformatie: aardgroeve: offerput (aardketel)
ronde put	Aardformatie: aardgroeve: offerput (aardketel)
bassin als offerplaats	Aardformatie: aardgroeve: offerput (aardketel)
grot [+ spatie]	Aardformatie: grot
grot’	Aardformatie: grot
grot)	Aardformatie: grot
grot-	Aardformatie: grot
grot:	Aardformatie: grot
grotten	Aardformatie: grot
grotheiligdommen	Aardformatie: grot
Patsos: de grot van Hermes Kranaios	Aardformatie: grot: ‘Agios Antonios-grot’ (Σπηλαιο Αγιου Αντωνιου) = ‘Hermes Kranaios-grot’ (Σπηλαιο του Κραναιου Έρμου) te Patsos (Gr.-Kreta)
Arkalochori	Aardformatie: grot: ‘Arkalochori-grot’ (Σπηλαιο Αρκαλοχωριου) (Gr.-Kreta)
Amnisos (de ‘grot van Eileithyia’	Aardformatie: grot: ‘Eileithyia-grot’ (Σπηλαιο Ειλειθυιας) te Amnisos (Gr.-Kreta)
Ida (grot bij het Nida-plateau	Aardformatie: grot: ‘Ida-grot’ (Σπηλαιο Ιδαιον αντρον) (Gr.-Kreta)
grot van Kamares	Aardformatie: grot: ‘Kamares-grot’ (Σπηλαιο Καμαρων) (Gr.-Kreta)
Lera (bij Stavros)	Aardformatie: grot: ‘Lera-grot’ of ‘Panos-grot’ (Σπηλαιο Λερα/Πανος) te Stavros (Gr.-Kreta)
Dictaeïsche grot	Aardformatie: grot: ‘Psychro-grot’ (Σπηλαιο Ψυχρου) = ‘Dictaeïsche grot’ (Δικταιον Αντρον) = wrsch. grot in de berg Aigaion (Hesiodus) (Gr.-Kreta)
Psychro	Aardformatie: grot: ‘Psychro-grot’ (Σπηλαιο Ψυχρου) = ‘Dictaeïsche grot’ (Δικταιον Αντρον) = wrsch. grot in de berg Aigaion (Hesiodus) (Gr.-Kreta)
Skotino	Aardformatie: grot: ‘Skotino-grot’ (Σπηλαιο Σκοτεινου) = ‘Agia Paraskevi-grot’ (Σπηλαιο Αγιας Παρασκευης) (Gr.-Kreta)
Vernopheto	Aardformatie: grot: ‘Vernofeto-grot’ (Σπηλαιο Βερνοφετο) te Pervolakia (Gr.-Kreta)
Stalactieten	Aardformatie: stalactiet
stalagmiet	Aardformatie: stalagmiet
hoogten	Aardhoogte
berg	Aardhoogte: berg
bergtopcultus	Aardhoogte: berg, heilige: godenberg (aan een godheid gewijde berg)
godinnen op bergtoppen vereerd	Aardhoogte: berg, heilige: godenberg (aan een godheid gewijde berg)
Vuuroffers voor ‘Herakles’ in Tarsos	Aardhoogte: berg, heilige: godenberg (aan een godheid gewijde berg)
voor Ba‘al in Kanaän op hoogten	Aardhoogte: berg, heilige: godenberg (aan een godheid gewijde berg)
vulkanische	Aardhoogte: berg: vulkaan
bergtop	Aardhoogte: bergtop (piek)
aardewerk	Aardmaterie: aardewerk (keramiek)
Minya-keramiek	Aardmaterie: aardewerk: Minya-keramiek (Gr.)
brons	Aardmaterie: brons (bronzen)
bronzen	Aardmaterie: brons (bronzen)
gouden	Aardmaterie: goud(en)
ijzer	Aardmaterie: ijzer(en)
kleimasker	Aardmaterie: klei (leem)
kleibeeldjes	Aardmaterie: klei (leem)
kleimodellen	Aardmaterie: klei (leem)
kleitabletten	Aardmaterie: klei (leem)

koper	Aardmaterie: koper(en) (messing)
aarde gevuld	Aardmaterie: materie: grond (aarde)
metalen	Aardmaterie: metaal
begin	Begin
begin van de IE invloed op	Begin: ~ van de IE invloed op Griekenland
eerste Grieken	Begin: eerste/oudste Grieken
eerste Grieks sprekende Indo-	Begin: eerste/oudste Grieken
oudste Griekse godenbeelden	Begin: eerste/oudste Griekse godenbeelden
oudste tempel, het typisch Griekse	Begin: eerste/oudste tempel van Hera
bronnen	Begin: oorsprong
bron (het	Begin: oorsprong
bron.	Begin: oorsprong
opkomst	Begin: oorsprong
wortels	Begin: oorsprong
Vermeldingen	Begin: oorsprong
oorsprong van Apollo en Aphrodite	Begin: oorsprong van Aphrodite
oorsprong van Apollo en Aphrodite	Begin: oorsprong van Apollo
loopt zijn aspect van de **mantiek**	Begin: oorsprong van de Apollinische mantiek
van de praktijk uit Anatolië naar Kreta	Begin: oorsprong van de cultushoorns
oorsprong van de cultushoorns	Begin: oorsprong van de cultushoorns
van de praktijk uit Anatolië naar Kreta	Begin: oorsprong van de dubbele bijl
oorsprong van de dubbele bijl	Begin: oorsprong van de dubbele bijl
ontstaan der goden	Begin: oorsprong van de goden
ontstond in **Athene** de echt Griekse	Begin: oorsprong van de Griekse cultuur
van de opkomst van de Griekse cultuur	Begin: oorsprong van de Griekse cultuur
oorsprong van enkele Griekse goden en	Begin: oorsprong van de Griekse goden en godenbeelden
oorsprong van de Griekse offercultus	Begin: oorsprong van de Griekse offercultus
oorsprong van de klassieke tempel	Begin: oorsprong van de klassieke (Griekse) tempel
ontstaan van de Kretensische beschaving	Begin: oorsprong van de Kretensische beschaving
oorsprong van Hera	Begin: oorsprong van Hera
Oorsprong van het Griekse Neolithicum	3. Begin: oorsprong van het Griekse Neolithicum
stierenoffercultus kent verschillende	Begin: oorsprong van het Griekse stierenoffer
links en rechts) komt uit het oosten	Begin: oorsprong van het heraldische schema (godin met dieren links en rechts)
en **ouderdom** van de plengoffers	Begin: oorsprong van het plengoffer
wierookoffer voor Aphrodite heeft een	Begin: oorsprong van het wierookoffer voor Aphrodite
ambachtslieden	Beroep en functie: ambachtsman, -vrouw
smeden	Beroep en functie: ambachtsman: smid
smid	Beroep en functie: ambachtsman: smid
meestersmid	Beroep en functie: ambachtsman: smid, meester-
qa-si-re-u, de *basileus*	Beroep en functie: ambachtsman: smid, meester-: term: *qa-si-re-u* (βασιλευς) (Gr.-Myc.)
Atthidografici	Beroep en functie: auteur: Atthidograficus (Gr.)
mythografen	Beroep en functie: auteur: mythograaf
bewaker	Beroep en functie: bewaker
danser,	Beroep en functie: danser
danseres	Beroep en functie: danseres
'slaaf van Diwija'	Beroep en functie: dienaar, gods-: slaaf der goden: 'slaaf van Diwija' (Gr.-Myc.)
teo doero	Beroep en functie: dienaar, gods-: slaaf der goden: term: *teo doero/doera* (Gr.-Myc.)
teojo doero/doera	Beroep en functie: dienaar, gods-: slaaf der goden: term: *teo doero/doera* (Gr.-Myc.)
slaaf	Beroep en functie: dienaar: slaaf
slaven	Beroep en functie: dienaar: slaaf
dienares	Beroep en functie: dienares
slavin	Beroep en functie: dienares, gods-: slavin

slavinnen der goden	Beroep en functie: dienares, gods-: slavin der goden
‘slavin van Artemis’	Beroep en functie: dienares, gods-: slavin der goden: ‘slavin van Artemis’ (?)(Gr.-Myc.)
‘slavin van Diwija’	Beroep en functie: dienares, gods-: slavin der goden: ‘slavin van Diwija’ (Gr.-Myc.)
teojo doero/doera	Beroep en functie: dienares, gods-: slavin der goden: term: *teo doero/doera* (Gr.-Myc.)
functie	Beroep en functie: functie (taak, rol, werkingsgebied, werkzaamheid)
rol	Beroep en functie: functie (taak, rol, werkingsgebied, werkzaamheid)
sfeer van werkzaamheid	Beroep en functie: functie (taak, rol, werkingsgebied, werkzaamheid)
gever	Beroep en functie: gever (schenker) (god of mens)
dotor	Beroep en functie: gever: term: δωτηρ (Gr.)
kooplieden	Beroep en functie: handelaar, koopman
herders	Beroep en functie: herder
geflankeerd door leeuwen	Beroep en functie: intermediair, dierlijke: begeleider
fluitspeler	Beroep en functie: musicus: fluitist
initiant	Beroep en functie: rel. persoon: inwijding: inwijdeling, ingewijde (noviet, initiant, myste)
plengofferaar	Beroep en functie: rel. persoon: offeraar of opdrachtgever van het offer
vereerder	Beroep en functie: rel. persoon: vereerder
slaaf der goden	Beroep en functie: slaaf der goden
slaven der goden	Beroep en functie: slaaf der goden
krijger	Beroep en functie: strijder
huurlingen	Beroep en functie: strijder: huurling
toeschouwers	Beroep en functie: toeschouwer
biedt de koning	Bezit en roof: gave
reikt een man	Bezit en roof: gave
gaven aan de **god**	Bezit en roof: gave, offer- (votief-, wijgeschenk)
gever van het leven	Bezit en roof: gave: leven
ontlede	Bezit en roof: verdeling
ut des)	Bezit en roof: verwerving van een wederdienst van een god: frase: ‘*do ut des*’ (L/R)
do-ut-des	Bezit en roof: verwerving van een wederdienst van een god: frase: ‘*do ut des*’ (L/R)
heling van ziekten door gaven aan de	Bezit en roof: verwerving van een wederdienst van een god: frase: ‘*do ut des*’ (L/R)
heling van ziekten door gaven aan de	Bezit en roof: verwerving van heil
macht te verwerven	Bezit en roof: verwerving van macht (kracht, *mana*)
ontvangt geregeld inkomsten	Bezit en roof: verwerving van rijkdom (geld, goederen, gaven)
jachttrofeeën	Bezit en roof: verwerving: buit: jachttrofee
dragen van de god	Bezit en roof: wegvoering
myc. *teoporija* = gr. *Theophoria*	Bezit en roof: wegvoering: term: *teoporija* (‘dragen van de god’) (nom. ag.) (beeldenommegang) (Gr.-Myc.)
bloed	Bloed
boom	Boom
takken	Boom: boomtak (twijg, stokje, rijshout, spaan)
twijg	Boom: boomtak (twijg, stokje, rijshout, spaan)
boom in religieuze context is heilig	Boom: heilige ~
heilige boom	Boom: heilige ~
heilige olijf	Boom: heilige ~
Athene, waar de heilige olijf	Boom: heilige ~ van Athene (Gr.)
olijf	Boom: olijfboom
palm	Boom: palmboom
vijg	Boom: vijgenboom

boot	Boot
architectuur	Bouwwerk (architectuur)
gebouw [+ spatie]	Bouwwerk (architectuur)
gebouw,	Bouwwerk (architectuur)
gebouwen	Bouwwerk (architectuur)
gebouw;	Bouwwerk (architectuur)
gebouwtjes	Bouwwerk (architectuur)
gebouw)	Bouwwerk (architectuur)
bouwwerk	Bouwwerk (architectuur)
muren	Bouwwerk: afscheiding: muur (wand)
wand	Bouwwerk: afscheiding: muur (wand)
Cyclopische muren	Bouwwerk: afscheiding: muur, stads- en burcht-
muur, waarop soms cultushoorns	Bouwwerk: afscheiding: muur, tempel-
omgeven door een lage muur	Bouwwerk: afscheiding: muur, tempel-
ommuurd	Bouwwerk: afscheiding: muur, tempel-
gebouwd	Bouwwerk: bouw
bouw van grote	Bouwwerk: bouw
herbouw	Bouwwerk: bouw
tholos-graven (ronde, bijenkorfachtige	Bouwwerk: bouwstijl: koepelgebouw: term: θολος (Gr.)
Megaron	Bouwwerk: bouwstijl: μεγαρον (Gr.)
Akropolis	Bouwwerk: burcht: 'Akropolis van Athene' (Ακροπολις των Αθηνων) (Gr.)
dak	Bouwwerk: dak
danspaleis	Bouwwerk: dansgebouw
fundament	Bouwwerk: fundament
façade	Bouwwerk: gevel (façade)
huis	Bouwwerk: huis (gebouw)
ingang	Bouwwerk: ingang (toegang)
afvoergoot voor bloed	Bouwwerk: plenggoot (afvoergoot voor bloed)
plenggoot	Bouwwerk: plenggoot (afvoergoot voor bloed)
staatsschathuis	Bouwwerk: schathuis
steden	Bouwwerk: stad
vestingsteden	Bouwwerk: stad (versterkte stad, vestingstad)
hoofdstad	Bouwwerk: stad, hoofd-
polis	Bouwwerk: stad: term: πολις (Gr.)
Nike Pyrgos	Bouwwerk: toren: 'Nike-Pyrgos' (vml. toren, nu onder de Athena-Nike-tempel op de Akropolis van Athene) (Gr.)
trap	Bouwwerk: trap
Podium	Bouwwerk: verhoging (podium)
verhoging	Bouwwerk: verhoging (podium)
kamers	Bouwwerk: vertrek (kamer, ruimte)
crypte	Bouwwerk: vertrek: kelder (onderaards vertrek, crypte)
megaron	Bouwwerk: vertrek: zaal: term: μεγαρον (Gr.)
zoldering	Bouwwerk: zoldering
gewelf	Bouwwerk: zoldering: gewelf
pilaar	Bouwwerk: zuil (paal)
pilaren	Bouwwerk: zuil (paal)
zuil	Bouwwerk: zuil (paal)
Zuil van Dionysos in Thebe	Bouwwerk: zuil van Dionysos te Thebe (Gr.)
Zuilen en opgerichte stenen	Bouwwerk: zuil: paal, heilige (cultuspaal)
baitylos	Bouwwerk: zuil: paal, heilige: term: βαιτυλος (Gr.)
belangrijk	Cultureel aspect: belang (betekenis, waarde)
waarden	Cultureel aspect: belang (betekenis, waarde)
waardevolle	Cultureel aspect: belang (betekenis, waarde)
Bloei van de kunst	Cultureel aspect: bloei, culturele
hoogtepunt van de	Cultureel aspect: bloei, culturele
opbloeien	Cultureel aspect: bloei, culturele

hiaat	Cultureel aspect: cultureel hiaat
beïnvloedden	Cultureel aspect: invloed
invloed	4. Cultureel aspect: invloed
motief	Cultureel aspect: motief (alg.)
ontwikkelde	Cultureel aspect: ontwikkeling (evolutie)
ontwikkelden een eigen cultuurstijl	Cultureel aspect: ontwikkeling, autochtone (plaatselijke, onafhankelijke)
traditie	Cultureel aspect: traditionalisme (traditie)
kwamen reeds als	Cultureel aspect: verbreiding (verspreiding)
strekte zich uit	Cultureel aspect: verbreiding (verspreiding)
Uitbreiding	Cultureel aspect: verbreiding (verspreiding)
verbreiding	Cultureel aspect: verbreiding (verspreiding)
verspreidde	Cultureel aspect: verbreiding (verspreiding)
Verspreiding	Cultureel aspect: verbreiding (verspreiding)
amalgaam	Cultureel aspect: vermenging (amalgaam)
Achteruitgang	Cultureel aspect: verval, cultureel
neergang	Cultureel aspect: verval, cultureel
ineenstorting	Cultureel aspect: verval, cultureel
ondergang	Cultureel aspect: verval, cultureel
Terugval	Cultureel aspect: verval, cultureel
val van de Minoïsch-Myceense beschaving	Cultureel aspect: verval, cultureel
cultisch	Cultus
cultus	Cultus
vereerd	Cultus
vereren	Cultus
verering	Cultus
Athena en Erechtheus worden echter	Cultus: Athena-en-Erechtheus-cultus (Gr.)
cultus van Athena Polias en Erechtheus	Cultus: Athena-en-Erechtheus-cultus (Gr.)
Vuuroffers voor Ba‘al	Cultus: Ba‘al-cultus (NW-Sem.)
duivencultus	Cultus: dierenverering: duivencultus
wijnfestival ter ere van Dionysos	Cultus: Dionysos (1)-cultus (Gr.)
dodencultus	Cultus: dodencultus (voorouderverering)
offercultus voor de doden	Cultus: dodencultus (voorouderverering)
grafcultus	Cultus: dodencultus: grafcultus
Graven als cultusplaatsen	Cultus: dodencultus: grafcultus
Cultus van de Graven van de	Cultus: dodencultus: grafcultus: ~ van de graven van de Hyperboreïsche maagden te Delos (Gr.)
cultus van de geboortegodin Eileithyia	Cultus: Eleuthia-Eileithyia-cultus (MM-Gr.)
verering van Eleuthia, nu Eileithyia	Cultus: Eleuthia-Eileithyia-cultus (MM-Gr.)
Griekse cultus	Cultus: geogr./rel.: Griekse ~ (Gr.)
Griekse offercultus	Cultus: geogr./rel.: Griekse ~ (Gr.)
IE cultus	Cultus: geogr./rel.: IE ~ (IE)
godencultus	Cultus: godencultus
onsterfelijken vereren	Cultus: godencultus
verering van de aardgodin	Cultus: godencultus: aardgoden
goden die **in beide steden vereerd**	Cultus: godencultus: godinnencultus: ‘Potnia’-cultus (Gr.-Myc.)
Potnia (zonder kwalificatie), vereerd	Cultus: godencultus: godinnencultus: ‘Potnia’-cultus (Gr.-Myc.)
Verering van de Slangengodin	Cultus: godencultus: godinnencultus: ‘Slangengodin’-cultus (Gr.-Kreta)
Verering van een mannelijke god	Cultus: godencultus: mannelijke goden
Verering van een godin van de strijd	Cultus: godencultus: oorlogsgoden
Verering van een godin van de landbouw	Cultus: godencultus: vruchtbaarheidsgoden
Vuuroffers voor ‘Herakles’ in Tarsos	Cultus: Herakles: Herakles (2) van Tarsos-cultus (Klein-Azië)
cultus van Hyakinthos	Cultus: Hyakinthos-cultus (Gr.)
Hyakinthos als chtonische god vereerd	Cultus: Hyakinthos-cultus (Gr.)
het festival in de maand Hyakinthios	Cultus: Hyakinthos-cultus (Gr.)
bergtopcultus	Cultus: loc.: berg (heuvel), ~ op een

godinnen op bergtoppen vereerd	Cultus: loc.: berg (heuvel), ~ op een
Vuuroffers voor ‘Herakles’ in Tarsos	Cultus: loc.: berg (heuvel), ~ op een
voor Ba‘al in Kanaän op hoogten	Cultus: loc.: berg (heuvel), ~ op een
tempelcultus	Cultus: loc.: tempelcultus
Paiawon-cultus	Cultus: Paiawon-cultus (Gr.-Myc.)
in devotie	Cultus: persoonlijke devotie (toewijding, overgave) aan God
goden die **in beide steden vereerd**	Cultus: Poseidon-cultus (Gr.)
cultus van herders	Cultus: subj.: herderscultus
yaz-	Cultus: term: *yaz-* (vb.) (Ir.)
hazesthai	Cultus: term: άζεσθαι (vb.) (Gr.)
sebesthai	Cultus: term: σεβεσθαι (vb.) (Gr.)
agrarische cultustraditie	Cultus: vruchtbaarheidscultus: vegetatiecultus: landbouwcultus
goden die **in beide steden vereerd**	Cultus: Zeus (1)-cultus (Gr.)
zuilverering	Cultus: zuilverering
beschaving	Cultuur
culturen	Cultuur
cultuur	Cultuur
Bronstijdbeschavingen	Cultuur: Bronstijdcultuur
Bronstijd-culturen	Cultuur: Bronstijdcultuur
koinè	Cultuur: gemeenschappelijke internationale ~: *koinè*
term ‘Grieks’ wordt gebruikt voor de	Cultuur: Griekse ~ (Gr.)
Griekse cultuur	Cultuur: Griekse ~ (Gr.)
IE cultuur	Cultuur: IE cultuur (IE)
wereld van de IE taalgemeenschap	Cultuur: IE-cultuur (IE)
jagen-verzamelen	Cultuur: jagers- en/of verzamelaarscultuur
landbouw en veeteelt	Cultuur: landbouwcultuur
matriarchaat	Cultuur: matriarchale ~ (matriarchaat)
ineenstorting van de Minoïsch-	Cultuur: Minoïsch-Myceense ~ (MM)
Dimini, Minoïsch-	Cultuur: Minoïsch-Myceense ~ (MM)
Hoog-Minoïsche beschaving	Cultuur: Minoïsch-Myceense ~: Kretensische ~ = Minoïsche ~ (MM)
Kretensische beschaving	Cultuur: Minoïsch-Myceense ~: Kretensische ~ = Minoïsche ~ (MM)
Minoïsch	Cultuur: Minoïsch-Myceense ~: Kretensische ~ = Minoïsche ~ (MM)
een Minoïsche cultuur	Cultuur: Minoïsch-Myceense ~: Kretensische ~ = Minoïsche ~ (MM)
Minoïsche en de Myceense cultuur	Cultuur: Minoïsch-Myceense ~: Kretensische ~ = Minoïsche ~ (MM)
Myceense cultuur	Cultuur: Minoïsch-Myceense ~: Myceense ~ (MM)
Myceense en Griekse cultuur	Cultuur: Minoïsch-Myceense ~: Myceense ~ (MM)
Anatolische stadscultuur	Cultuur: Neolithisch-Anatolische ~ (Çatalhöyük en Hacılar) (Pre-Hett.)
(semi)nomadische samenleving	Cultuur: nomadische ~, patriarchale
paleiscultuur	Cultuur: paleiscultuur
Panhelleense	Cultuur: Panhelleense (gemeenschappelijk Griekse) ~ (Gr.)
patriarchaat	Cultuur: patriarchale ~ (patriarchaat)
patriarchale organisatie	Cultuur: patriarchale ~ (patriarchaat)
stadscultuur	Cultuur: stadscultuur
landbouw en veeteelt	Cultuur: veeteeltcultuur
dier	Dier
ezel [voorafgegaan door een spatie]	Dier: ezel
geit	Dier: geit
Mestkever	Dier: insect: kever, mest-
leeuw [voorafgegaan door een spatie]	Dier: leeuw
luipaarden	Dier: luipaard
nijlpaard	Dier: nijlpaard
offerdier	Dier: offerdier
schapen	Dier: schaap
Offerdieren als os, schaap en varken	Dier: schaap: offerschaap
ramsvacht	Dier: schaap: ram
Veeteelt	Dier: vee (huisdieren, tam ~)

veehoorns	Dier: vee (huisdieren, tam ~)
vis	Dier: vis
boog en wilde	Dier: wild ~
zwijn	Dier: zwijn (varken, ever)
Offerdieren als os, schaap en varken	Dier: zwijn: offerzwijn
dodenrijk	Dodenrijk
onderwereld	Dodenrijk: loc.: onderwereld
de doden	Dood en leven: afgestorvene (dode)
dodenrijk	Dood en leven: afgestorvene (dode)
dodencultus	Dood en leven: afgestorvene (dode)
dodenfestivals	Dood en leven: afgestorvene (dode)
doods	Dood en leven: dood
stervende	Dood en leven: dood
barend	Dood en leven: geboorte (baren, bevalling)
geboorte	Dood en leven: geboorte (baren, bevalling)
aardgeboren	Dood en leven: geboorte: aardgeboorte
ontspruit	Dood en leven: groei
leven [voorafgegaan door een spatie]	Dood en leven: leven
onsterfelijk	Dood en leven: onsterfelijkheid
ambrotos	Dood en leven: onsterfelijkheid: term: αμβροτος (adj.) (Gr.)
verwoest	Dood en leven: vernietiging
te doden	Dood en leven: vernietiging
bevolkingsafname	Dood en leven: vernietiging: bevolkingsafname
offerstier werd ermee gedood	Dood en leven: vernietiging: door de bijl
met de discus gedood	Dood en leven: vernietiging: door de discus
levende verbranding van offerdieren	Dood en leven: vernietiging: verbranding (vuur)
verwoesting door brand	Dood en leven: vernietiging: verbranding (vuur)
scène	Drama: scène (alg.)
cultische scène	Drama: scène, cultische
tragedieën	Drama: toneelstuk: tragedie
drie	Drie
driedelige	Drie: drievoudigheid
eed [voorafgegaan door een spatie]	Eed
aoxta	Eed: term: *aoxta* ('hij sprak', zoals bij een eed) (Ir.)
eukto	Eed: term: ευκτο ('hij sprak', zoals bij een eed) (Gr.)
ene [voorafgegaan door een spatie]	Eén
eenheid	Eén: eenheid
gemeenschappelijke	Eén: eenheid
komt overeen met	Eén: harmonie (overeenstemming)
geïdentificeerd	Eén: identificatie
identiek	Eén: identiteit
identiteit	Eén: identiteit
personen	Eén: individualiteit
connecties	Eén: verbinding (contact, omgang, gemeenschap)
samenzijn	Eén: vereniging (hereniging, onderdompeling, samenzijn)
brood	Eten en drinken: brood
oneetbare	Eten en drinken: eten: oneetbaarheid
Honing	Eten en drinken: honing (honingdrank)
koek	Eten en drinken: koek (baksel)
melk	Eten en drinken: melk
voedsel	Eten en drinken: voedsel
voedselproducten	Eten en drinken: voedsel, offer-
voeden	Eten en drinken: voedselvoorziening
wijn;	Eten en drinken: wijn
wijn [voorafgegaan door een spatie]	Eten en drinken: wijn
sanctie	Ethiek: straf (straffen)
boete	Ethiek: straf: boetedoening

Erinys	Ethiek: straf: wraak: term: ερινυς (Gr.)
religieuze plichten	Ethiek: streven en verplichting
verbod	Ethiek: verbod
verbod op de heidense	Ethiek: verbod op de Griekse cultus
'religieuze verbod', gr. ***ou themis***	Ethiek: verbod: frase: 'ου θεμις' (Gr.)
godenfamilie	Familierelaties: familie, goddelijke
generatie	Familierelaties: geslacht (generatie, leeftijdsgroep)
kind	Familierelaties: kind
moeder	Familierelaties: moeder
vader	Familierelaties: vader
Zeus pater	Familierelaties: vader: term: πατηρ (god) (Gr.)
voorouders	Familierelaties: voorouder
dierlijke voorouders	Familierelaties: voorouder, dierlijke
zoon	Familierelaties: zoon
ceremoniële	Feest
festival	Feest
Anthesterion	Feest: 1. naam: Anthesteria (Ανθεστηρια) (Gr.)
Daedala-festival	Feest: 1. naam: Daidala te Plataia: vuurfestival (Gr.)
festival in de maand Hyakinthios	Feest: 1. naam: Hyakinthia (Ὑακινθια) (Gr.)
Thesmophoria	Feest: 1. naam: Thesmophoria (Θεσμοφορια) (Gr.)
Artemis Laphria-festival	Feest: 2. pers.: Artemis Laphria-festival te Patrai: vuurfestival (Gr.)
offerfeest met initiatieriten	Feest: 4. loc.: Ida-grot, offerfeest bij de (Gr.-Kreta)
Lykosoura	Feest: 4. loc.: Lykosoura: vuurfestival (Gr.)
dodenfestivals in Mesarà	Feest: 4. loc.: Mesarà: doden- of zielenfeest (Gr.-Kreta)
Oita	Feest: 4. loc.: Oita: vuurfestival (Gr.)
offerfeesten	Feest: 5. type: offerfeest
vuurfestival	Feest: 5. type: vuurfestival
wijnfestival	Feest: 5. type: wijnfeest
voorstelling van de stervende	Filosofie: idee van de stervende en wedergeboren jaargod
tegenstelling tussen hemelgoden en	Filosofie: idee van de tegenstelling tussen hemelgoden en aardgoden
verdwijning en de terugkeer van de god	Filosofie: idee van de verdwijning en de terugkeer van de god der welvaart
godsvoorstellingen	Filosofie: idee van god
voorstellingen van de godin	Filosofie: idee van god
continuïteit der Myceense religie	Filosofie: probleem der continuïteit van de Minoïsch-Myceense cultuur en religie
Continuïteit en vernieuwing op Kreta en	Filosofie: probleem der continuïteit van de Minoïsch-Myceense cultuur en religie
culturele hiaat in Griekenland zelf	Filosofie: probleem der continuïteit van de Minoïsch-Myceense cultuur en religie
Gebieden van Myceense en Griekse	Filosofie: probleem der continuïteit van de Minoïsch-Myceense cultuur en religie
probleem der continuïteit	Filosofie: probleem der continuïteit van de Minoïsch-Myceense cultuur en religie
probleem van de *basileus* en het	Filosofie: probleem van de *basileus* en het Myceense koningschap
probleem van de datering van het begin	Filosofie: probleem van de datering van het begin van de IE invloed op Griekenland, i.c. het binnenvallen van de eerste Grieks sprekende Indo-Europeanen
probleem van de identiteit van de	Filosofie: probleem van de identiteit van de vereerde god in het Kretensische bergtopheiligdom
probleem van de wortels van de Griekse	Filosofie: probleem van de oorsprong van de Griekse religie
vermeende verering van bomen, zuilen	Filosofie: probleem van de vermeende verering van bomen, zuilen en stieren op Kreta
probleem van het bestaan van één	Filosofie: probleem van het bestaan van één moedergodin
theorie van de Minoïsche	Filosofie: theorie over de Minoïsche moedergodin als centrale godheid (Cambridge school)

Theorie van Andreas Alföldi	Filosofie: theorie over het IE religieuze en sociale systeem (Andreas Alföldi)
Theorie van Georges Dumézil	Filosofie: theorie over het IE religieuze en sociale systeem (Georges Dumézil)
maal, waarin ze het leven bevestigd zien	Filosofie: wereldaanvaarding, -bevestiging
spirituele wereld	Filosofie: wereldbeschouwing (wereldbeeld): IE
aspect	Filosofisch aspect: aspect (kant, zijde)
bewezen	Filosofisch aspect: bewijs
bewijs	Filosofisch aspect: bewijs
bewijzen	Filosofisch aspect: bewijs
Commentaar	Filosofisch aspect: commentaar
Doel	Filosofisch aspect: doel (zin)
Consequenties	Filosofisch aspect: gevolg (resultaat, effect)
voorstelling	Filosofisch aspect: idee (concept, denkbeeld, (mythische) voorstelling)
etiologie	Filosofisch aspect: interpretatie
Interpretatie	Filosofisch aspect: interpretatie
interpreteren	Filosofisch aspect: interpretatie
verklaard	Filosofisch aspect: interpretatie
verklaringen	Filosofisch aspect: interpretatie
theorie wordt bestreden	Filosofisch aspect: kritiek
opvattingen	Filosofisch aspect: mening (opvatting, bewering)
gezien worden	Filosofisch aspect: mening (opvatting, bewering)
oorzaak	Filosofisch aspect: oorzaak
komen in functie geheel overeen	Filosofisch aspect: overeenkomst (gelijkenis)
overeenkomsten	Filosofisch aspect: overeenkomst (gelijkenis)
Conclusie	Filosofisch aspect: redenering: conclusie
speculaties	Filosofisch aspect: speculatie
combinatie	Filosofisch aspect: systematiek
structuur	Filosofisch aspect: systematiek
systeem	Filosofisch aspect: systematiek
systemen	Filosofisch aspect: systematiek
volgorde	Filosofisch aspect: systematiek
tegenstelling	Filosofisch aspect: tegenstelling
connectie	Filosofisch aspect: verband (relatie)
gerelateerd aan	Filosofisch aspect: verband (relatie)
verband	Filosofisch aspect: verband (relatie)
gerelateerd worden	Filosofisch aspect: verbondenheid
geassocieerd	Filosofisch aspect: verbondenheid (associatie)
verbonden	Filosofisch aspect: verbondenheid (associatie)
Onderscheid	Filosofisch aspect: verschil (onderscheid)
verschillen	Filosofisch aspect: verschil (onderscheid)
verwant	Filosofisch aspect: verwantschap
mythische smeden	Geest: ambachtsgeest: mythische smid
Dactyloi	Geest: ambachtsgeest: mythische smid: Dactylen (Gr.)
beschermer van het huis	Geest: beschermgeest van het huis
Koureten	Geest: beschermgeest: *Cureten* (Κουρητες) (pl.) (Gr.)
nimf	Geest: nimf
daimon	Geest: term: δαιμων = δαιμονιον (Gr.)
genius	Geest: term: δαιμων, Minoïsche = Minoïsche *genius* (Gr.-Kreta)
Minoïsche *daimons*	Geest: term: δαιμων, Minoïsche = Minoïsche *genius* (Gr.-Kreta)
Myceense *genii*	Geest: term: δαιμων, Minoïsche = Minoïsche *genius* (Gr.-Kreta)
gebeurtenissen	Geschiedenis
historische	Geschiedenis
Archaïsche	Geschiedenis: Archaïsche periode (Gr.)
Vroeg-Archaïsch	Geschiedenis: Archaïsche periode, Vroeg- (Gr.)
Verloop	Geschiedenis: aspect: verloop

Brons- en IJzertijd	Geschiedenis: Bronstijd
Bronstijd	Geschiedenis: Bronstijd
Hoge Bronstijd	Geschiedenis: Bronstijd, Hoge (Midden-)
Midden-Bronstijd	Geschiedenis: Bronstijd, Hoge (Midden-)
Vroege Bronstijd	Geschiedenis: Bronstijd, Vroege
Cycladisch	Geschiedenis: Cycladische periode (Gr.)
26e dynastie	Geschiedenis: dynastie, 26e (Eg.)
Geometrische	Geschiedenis: Geometrische periode (Gr.)
Laat-Geometrische	Geschiedenis: Geometrische periode, Laat- (Gr.)
Proto-Geometrische	Geschiedenis: Geometrische periode, Proto- (Gr.)
Griekse periode	Geschiedenis: Griekse periode (Gr.)
Griekse tijd	Geschiedenis: Griekse periode (Gr.)
Klassieke	Geschiedenis: Grieks-Romeinse periode: klassiek Griekse periode (Gr.)
Helladische	Geschiedenis: Helladische periode (Gr.)
Vroeg-Helladisch	Geschiedenis: Helladische periode, Vroeg- (Gr.)
Laat-Hettitisch	Geschiedenis: Hettitische periode, Laat- (Hett.)
IJzertijd	Geschiedenis: IJzertijd
Griekse Middeleeuwen	Geschiedenis: Middeleeuwen, Griekse (Gr.)
Laat-Minoïsch	Geschiedenis: Minoïsche periode, Laat- (Gr.-Kreta)
Midden-Minoïsch	Geschiedenis: Minoïsche periode, Midden- (Gr.-Kreta)
Pre-Minoïsch	Geschiedenis: Minoïsche periode, Pre- (Gr.-Kreta)
Sub-Minoìsch	Geschiedenis: Minoïsche periode, Sub- (Gr.-Kreta)
Vroeg-Minoïsch	Geschiedenis: Minoïsche periode, Vroeg- (Gr.-Kreta)
Myrtos (Vroeg-	Geschiedenis: Minoïsche periode, Vroeg- (Gr.-Kreta)
Minoïsch-Myceense periode	Geschiedenis: Minoïsch-Myceense periode (alg.)
Laat-Myceens	Geschiedenis: Myceense periode, Laat- (Gr.)
Sub-Myceens	Geschiedenis: Myceense periode, Sub- (Gr.)
oriëntaliserende	Geschiedenis: Oriëntaliserende periode (Gr.)
Palatiaal	Geschiedenis: Palatiale periode (Gr.-Kreta)
Palatiale periode:	Geschiedenis: Palatiale periode (Gr.-Kreta)
Neopalatiale	Geschiedenis: Palatiale periode: Neo- (Gr.-Kreta)
Postpalatiale	Geschiedenis: Palatiale periode: Post- (Gr.-Kreta)
Pre- en Protopalatiale	Geschiedenis: Palatiale periode: Pre- (Gr.-Kreta)
Prepalatiale	Geschiedenis: Palatiale periode: Pre- (Gr.-Kreta)
Protopalatiale	Geschiedenis: Palatiale periode: Proto- (Gr.-Kreta)
post-Myceens	Geschiedenis: post-Myceense periode
Prehistorie	Geschiedenis: prehistorie
prehistorisch	Geschiedenis: prehistorie
voor-Griekse	Geschiedenis: pre-IE periode: pre-Griekse periode (Gr.)
pre-Myceens	Geschiedenis: pre-Myceense periode
Neolithicum	Geschiedenis: Steentijd: Neolithicum
Neolithisch	Geschiedenis: Steentijd: Neolithicum
Steentijd	Geschiedenis: Steentijd: Neolithicum
Paleolithicum	Geschiedenis: Steentijd: Paleolithicum
paleolithische	Geschiedenis: Steentijd: Paleolithicum
Troje II	Geschiedenis: Troje II (Klein-Azië)
Koureten	Geslacht en rijpheid: jonge man: term: κουρητες (pl.) (tevens naam van een groep geesten) (Gr.)
kind	Geslacht en rijpheid: kind
maagden	Geslacht en rijpheid: maagd, meisje
man [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Geslacht en rijpheid: man
mannelijk	Geslacht en rijpheid: man
mannen	Geslacht en rijpheid: man
man met	Geslacht en rijpheid: man
man die	Geslacht en rijpheid: man

vrouw	Geslacht en rijpheid: vrouw
100 [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Getal: ~ boven de twaalf
100,	Getal: ~ boven de twaalf
15 [+ spatie]	Getal: ~ boven de twaalf
15e	Getal: ~ boven de twaalf
20 [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Getal: ~ boven de twaalf
30 [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Getal: ~ boven de twaalf
45 [+ spatie]	Getal: ~ boven de twaalf
Twintig	Getal: ~ boven de twaalf
aantal	Getal: aantal
8 [voorafgegaan door een spatie]	Getal: acht
8e	Getal: acht
8-	Getal: acht
heterogeniteit	Getal: pluralisme
vier	Getal: vier
vijf	Getal: vijf
god	God
onsterfelijken	God
Duifgodin	God: 'Duifgodin', Minoïsch-Myceense (typol. benaming)
Gehoornde God	God: 'Gehoornde God', Cyprische (typol. benaming)
God op de koperen staaf	God: 'God op de koperen staaf', Cyprische (typol. benaming)
Goddelijke Moeder	God: 'Goddelijke Moeder' (alg.)
Matere teija	God: 'Goddelijke Moeder' (*Matere teija*, dat.) (Gr.-Myc.)
Grote Moeder van Klein-Azië	God: 'Grote Godin' (*Matar*) (Anat.-Phryg.)
Grote Godin met	God: 'Grote Godin' = 'Grote Moeder' (alg.)
Grote Moeder.	God: 'Grote Godin' = 'Grote Moeder' (alg.)
Ta-Urt	God: 'Grote' (*Taurt*) (Eg.)
Heer der dieren	God: 'Heer der dieren' (alg.)
Heer en de Meesteres der dieren	God: 'Heer der dieren' (alg.)
Heerseres der dieren	God: 'Heerseres der dieren' (alg.)
Meesteres der dieren	God: 'Heerseres der dieren' (alg.)
Matere teija	God: 'Moeder der goden' (*Matere teija*, dat.) (Gr.-Myc.)
Paean	God: 'Paion' (Παιων) = 'Paian' (Παιαν) = lat. 'Paean' (Gr.)
Hyankinthos	God: 'Ridderspoor' (Ύακινθος) (Gr.)
Aśvins	God: 'Ruiter' (*Aśvin*) (Ind.)
dotor(*es*) *eaon* 'gever(s) van het goede'	God: 'Schenker van alle goede gaven' (δωτηρ εαων) (Gr.)
Schildgodin	God: 'Schildgodin', Minoïsch-Myceense (typol. benaming)
slangengodin	God: 'Slangengodin', Minoïsch-Myceense (typol. benaming)
Smidgod	God: 'Smidgod', Cyprische (typol. benaming)
Hermes	God: 'Steenhoopgod' (Έρμης) (Gr.)
Ares en Enyalios (later identiek)	God: 'Strijdlustige' (Ενυαλιος) (Gr.)
Twee Meesteressen	God: 'Twee meesteressen' (*Wanasoi, Wanasewijo*) (Ind.)
wanasoi, wanasewijo	God: 'Twee meesteressen' (*Wanasoi, Wanasewijo*) (Ind.)
Zeus pater	God: 'Vader' (Πατηρ) (Gr.)
Hermes Kranaios	God: 'Vee, van het' (Kranios) (Gr.)
Beeld van een Vogelgodin	God: 'Vogelgodin', Cycladische (Gr.) (typol. benaming)
Vrouwe in Pakijane	God: 'Vrouwe in Pakijane' (onbekende godin) (Gr.-Myc.)
Atanapotnija	God: 'Vrouwe van At(h)ana' (*Atanapotnija*) (Gr.-Myc.)
Potnia van At(h)ana	God: 'Vrouwe van At(h)ana' (*Atanapotnija*) (Gr.-Myc.)
de berg uit het oosten, vgl. Ninḫursaĝ	God: 'Vrouwe van de berg' (*Ninḫursaĝ*) (Mes.)
Potnia iqeja, 'Vrouwe van de paarden'	God: 'Vrouwe van de paarden' (Ποτνια *iqeja*) (Gr.-Myc.)
Sitopotinija, 'Vrouwe van het graan'	God: 'Vrouwe van het graan' (*Sitopotinija*) (Gr.-Myc.)
Potnia van het labyrint	God: 'Vrouwe van het labyrint' (Gr.-Myc.)
Vrouwe [+ spatie]	God: 'Vrouwe' (alg.)

Vrouwe’	God: ‘Vrouwe’ (alg.)
Potnia	God: ‘Vrouwe’ (Ποτνια) (Gr.-Myc.)
Erinys	God: ‘Wraak’ (Ερινυς) (Gr.)
Dioskouroi	God: ‘Zonen van God’ (Διοσκουροι) (Gr.)
aardgoden	God: aardgod
chtonische god	God: aardgod
aardgodin	God: aardgodin
chtonische godin	God: aardgodin
godin des doods	God: aardgodin
Heerseres van het dodenrijk	God: aardgodin
goddelijke bewaker van het huis	God: beschermgod van het huis
dauwgodin	God: dauw, godin van de
nijlpaardgodin	God: dierlijk asp.: nijlpaardgodin
god der genezing	God: heiland (redder, genezer, verlosser)
hemelgod	God: hemelgod
hemelvader	God: hemelgod
huisgodin	God: huisgodin
gezellinnen	God: intermediair: begeleider
gezel van de godin kan een god zijn	God: intermediair: begeleider van de moedergodin
paredros	God: intermediair: begeleider van de moedergodin: term: παρεδρος (Gr.)
moeder der goden	God: moeder der goden
Matere teija	God: moeder der goden: term: *matere teija* (dat.) (Gr.-Myc.)
moedergodin	God: moedergodin
moeder en kind	God: moedergodin met kind
kourotrophos	God: moedergodin met kind: term: κουροτροφος (adj.) (Gr.)
krijgsgod	God: oorlogsgod
oorlogsgod	God: oorlogsgod
godin van de strijd	God: oorlogsgodin
welvaart, Telepinu	God: rijkdom (welvaart, overvloed), ~ van de
godin des overvloeds	God: rijkdom (welvaart, overvloed), godin van de
griffioen	God: sfinx, griffioen- (grijpdier)
vegetatiegod	God: stervende en verrijzende ~
deus	God: term: *deus* (L/R)
devah	God: term: *deva* (Ind.)
hemelvader	God: vadergod
vegetatiegod	God: vruchtbaarheidsgod: vegetatiegod (oogstgod)
geboortegodin	God: vruchtbaarheidsgodin: godin van de vrouwelijke vruchtbaarheid (bevruchting, geboorte, voortplanting)
godin van de landbouw	God: vruchtbaarheidsgodin: vegetatiegodin (oogstgod)
weergod	God: weergod
Dioskouroi	God: zoon van ~: term: διοσκουροι (pl.) (Gr.)
Alle goden als groep	Godenstelsel: godengroep: 01.: type: algoden (al de goden)
Godenparen	Godenstelsel: godengroep: 02. dyade (godenpaar, wisselgoden) (alg.)
Twee Meesteressen	Godenstelsel: godengroep: 02. dyade van godinnen: ‘Wanasoi’ of ‘Wanasewijo’ (Gr.-Myc.)
wanasoi, wanasewijo	Godenstelsel: godengroep: 02. dyade van godinnen: ‘Wanasoi’ of ‘Wanasewijo’ (Gr.-Myc.)
Aśvins	Godenstelsel: godengroep: 02. dyade: broederpaar: tweelinggoden: ‘Aśvins’ of ‘Nāsatya’s’ (1) (Ind.)
Dioskouroi	Godenstelsel: godengroep: 02. dyade: broederpaar: tweelinggoden: ‘Dioscuren’ (Διοσκουροι) (Gr.)
mythische **godenfamilie**	Godenstelsel: godengroep: 03. triade, Pylische (Gr.-Myc.)
Titanen	Godenstelsel: godengroep: 12. dodecade: ‘Titanen’ (masc. Τιτανες, fem. Τιτανιδες) (Gr.)
IE goden	Godenstelsel: pantheon, IE (IE)
Minoïsche goden	Godenstelsel: pantheon, Minoïsch-Myceens (MM)

Myceense goden	Godenstelsel: pantheon, Minoïsch-Myceens (MM)
Minoïsch-Myceense goden	Godenstelsel: pantheon, Minoïsch-Myceens (MM)
Pylische godensysteem	Godenstelsel: pantheon, Minoïsch-Myceens (MM)
graf [+ spatie]	Graf
graf’	Graf
grafkamer	Graf
grafcultus	Graf
graven	Graf
Graf met veel schedels	Graf: 1. loc.: Archanes, graf (graven) te (Gr.-Kreta)
Ongeschonden *tholos*-graf	Graf: 1. loc.: Archanes, graf (graven) te (Gr.-Kreta)
‘Tempelgraf’	Graf: 1. loc.: Gypsades (‘Tempelgraf’), graf (graven) te (Gr.-Kreta)
Gypsades	Graf: 1. loc.: Gypsades (‘Tempelgraf’), graf (graven) te (Gr.-Kreta)
Isopata	Graf: 1. loc.: Knossos (‘Isopata’), graf (graven) te (Gr.)
‘Heiligdom van de grafcultus’	Graf: 1. loc.: Malthi (‘Heiligdom van de grafcultus’), graf (graven) te (Gr.)
Malthi (Midden-Helladisch):	Graf: 1. loc.: Malthi (‘Heiligdom van de grafcultus’), graf (graven) te (Gr.)
Tholoi op de **Mesarà-vlakte**	Graf: 1. loc.: Mesarà, graf (graven) te (Gr.-Kreta)
‘Schatkamer van Atreus’	Graf: 1. loc.: Mycene (‘Schatkamer van Atreus’), graf (graven) te (Gr.)
Schachtgravencirkel	Graf: 1. loc.: Mycene (Schachtgravencirkel), graf (graven) te (Gr.)
graf van de koningen	Graf: 2. pers./obj.: koningsgraf (vorstelijk vooroudergraf)
Koninklijk *tholos*-graf	Graf: 2. pers./obj.: koningsgraf (vorstelijk vooroudergraf)
tholos-graf van een koningin	Graf: 2. pers./obj.: koningsgraf (vorstelijk vooroudergraf)
familiegraven	Graf: 2. pers./obj.: massagraf (familiegraf)
graven voor verscheidene personen	Graf: 2. pers./obj.: massagraf (familiegraf)
grafkamer	Graf: type: grafkamer (dodenhal)
koepelgraven	Graf: type: koepelgraf: term: θολος (bijenkorfgraf) (Gr.)
Tholoi	Graf: type: koepelgraf: term: θολος (bijenkorfgraf) (Gr.)
tholos	Graf: type: koepelgraf: term: θολος (bijenkorfgraf) (Gr.)
Graven als cultusplaatsen	Graf: type: Minoïsch-Myceens ~
Graven op Kreta	Graf: type: Minoïsch-Myceens ~: Minoïsch
Graven op het Griekse vasteland	Graf: type: Minoïsch-Myceens ~: Myceens
In de rots uitgehouwen	Graf: type: rotsgraf (in de rots uitgehouwen grafkamer)
Schachtgraven	Graf: type: schachtgraf
‘religieuze verbod’, gr. ***ou themis***	Griekse termen: ‘ου θεμις’
anemo ijereja	Griekse termen: *anemo ijereja*
‘*Potnia* van At(h)ana’ in Knossos	Griekse termen: *Atanapotnija*
Atanapotnija	Griekse termen: *Atanapotnija*
Diwija	Griekse termen: *Diwija*
diwijeu	Griekse termen: *diwijeu*
Dopota	Griekse termen: *Dopota*
Drimios	Griekse termen: *Drimios*
Emaa Areja	Griekse termen: *Emaa Areja*
Ares en Enyalios (later identiek) komen	Griekse termen: *Enuwarijo*
Enuwarijo	Griekse termen: *Enuwarijo*
Ereutija	Griekse termen: *Ereutija*
myc. ***ijereu*** (gr. *hiereus*)	Griekse termen: *ijereu*
myc. ***ijerowoko*** (gr. **hieroworgos*)	Griekse termen: *ijerowoko*
Ipemedeja	Griekse termen: *Ipemedeja*
myc. ***Karawipora*** (gr. *klawiphora*)	Griekse termen: *karawipora*
myc. *keseniwija* (gr. **xenia*)	Griekse termen: *keseniwija*
myc. ***keupoda*** (gr. **cheuspondas* ?)	Griekse termen: *keupoda*
Manasa	Griekse termen: *Manasa*
Matere teija (dat.), ‘Goddelijke Moeder’	Griekse termen: *Matere teija*

Pajawone	Griekse termen: *Pajawone*
myc. *Peresa* of *Pereswa*	Griekse termen: *Peresa* of *Pereswa*
myc. *porenotute*[*rija*]	Griekse termen: *porenotute*[*rija*]
myc. *porenozoterija*	Griekse termen: *porenozoterija*
Poseda[*one*]	Griekse termen: *Poseda*[*one*]
Posidaeja	Griekse termen: *Posidaeja*
Posidaiewes	Griekse termen: *Posidaiewes*
Posidaion	Griekse termen: *Posidaion*
reketoroterijo = gr. *Lechestroterion*	Griekse termen: *reketoroterijo*
myc. *sapakaterija* (gr. **sphakteria*)	Griekse termen: *sapakaterija*
Sitopotinija, 'Vrouwe van het graan'	Griekse termen: *Sitopotinija*
myc. ***teo doero*** 'slaaf der goden'	Griekse termen: *teo doero*
myc. *teoporija* = gr. *Theophoria*	Griekse termen: *teoporija*
myc. *tonoeketerijo*	Griekse termen: *tonoeketerijo*
Trisheros	Griekse termen: *Trisheros*
myc. *turupterija*	Griekse termen: *turupterija*
myc. ***wanax*** is de koning	Griekse termen: *wanaka*
myc. ***wanasoi*, *wanasewijo***	Griekse termen: *wanasoi*, *wanasewijo*
hazesthai	Griekse termen: άζεσθαι
ambrotos	Griekse termen: αμβροτος
'Amyklai' verwijst naar de god *Mlk*	Griekse termen: Αμυκλαι
anodos	Griekse termen: ανοδος
Arrhephoroi	Griekse termen: αρρηφορος
baityloi	Griekse termen: βαιτυλος
baitylos	Griekse termen: βαιτυλος
basileus,	Griekse termen: βασιλευς
Minoïsche *daimons*	Griekse termen: δαιμων
dotor(*es*) *eaon* 'gever(s) van het goede'	Griekse termen: δωτηρ εαων
hecatombe	Griekse termen: έκατομβη
erebinthos 'erwt'	Griekse termen: ερεβινθος
Erechtheion	Griekse termen: Ερεχθειον
Erinys (sing.) kan gerelateerd worden	Griekse termen: Ερινυς
Eteoboutadai	Griekse termen: Ετεοβουταδαι
aoxta	Griekse termen: ευκτο-
eukto	Griekse termen: ευκτο-
tholos-graven (ronde, bijenkorfachtige	Griekse termen: θολος
kantharos	Griekse termen: κανθαρος
kernos	Griekse termen: κερνος
kissos 'klimop'	Griekse termen: κισσος
kleos aphthiton 'onsterfelijke roem'	Griekse termen: κλεος αφθιτον
Kourotrophos ('kindvoedend')	Griekse termen: κουροτροφος
kourotrophos (moeder en kind)	Griekse termen: κουροτροφος
Hermes Kranaios	Griekse termen: Κραναιος
Kupros = 'koper'	Griekse termen: Κυπρος
libanon, *libanotos*	Griekse termen: λιβανος, λιβανωτος
Megaron	Griekse termen: μεγαρον
myrron	Griekse termen: μυρρις
Hyperboreïsche maagden	Griekse termen: Νυμφαι Ὑπερβορειοι
paredros, de stervende	Griekse termen: παρεδρος
IE: 'de brede (aarde)'	Griekse termen: Πλαταια
polis	Griekse termen: πολις
polos	Griekse termen: πολος
Potnia 'Vrouwe', de titel van	Griekse termen: Ποτνια
Potnia's, die niet door naam	Griekse termen: Ποτνια
Potnia iqeja, 'Vrouwe van de paarden'	Griekse termen: Ποτνια *iqeja*
'*Potnia* van het labyrint' in Knossos	Griekse termen: Ποτνια *van het labyrint*
rhyton, eveneens Anatolisch	Griekse termen: *ρυτον*

temenos	Griekse termen: τεμενος
cultus van Hyakinthos	Griekse termen: Ύακινθος
choai, de plengoffers voor de	Griekse termen: *χοη*
'plengen' is *sipandi* (het.) en *spendein*	Griekse termen: *χοη*
helden	Halfgod: held (heldendom)
beheerd	Heerschappij: beheren
zekerstelling	Heerschappij: beheren
domineren	Heerschappij: dominantie (hegemonie)
hegemonie	Heerschappij: dominantie (hegemonie)
overheerst	Heerschappij: dominantie (hegemonie)
beroemd	Heerschappij: eer
kleos aphthiton 'onsterfelijke roem'	Heerschappij: eer: term: κλεος αφθιτον ('onsterfelijke roem') (Gr.)
dienend	Heerschappij: onderwerping: dienstbaarheid
koninkrijk	Heerschappij: vorm: staat: koninkrijk
paleiselijk bestuur	Heerschappij: vorm: staat: koninkrijk
Heer der dieren	Heerser: heer der dieren
Heer en de Meesteres der dieren	Heerser: heer der dieren
Heerseres der dieren	Heerser: heerseres der dieren
Meesteres der dieren	Heerser: heerseres der dieren
Vrouwe van het graan	Heerser: heerseres van het graan
Sitopotinija, 'Vrouwe van het graan'	Heerser: heerseres van het graan: term: *sitopotinija* (Gr.-Myc.)
koning [*passim*]	Heerser: koning
Koninklijk	Heerser: koning
myc. ***wanax*** is de koning	Heerser: koning: term: *wanaka* (Gr.-Myc.)
basileus	Heerser: koning: term: βασιλευς (Gr.)
koningin	Heerser: koningin
myc. *wanassa*, de koningin	Heerser: koningin: term: *wanassa* (Gr.-Myc.)
pater familias	Heerser: leider, familie-: term: *pater familias* (alg. term)
basileus	Heerser: leider: term: *qa-si-re-u* (βασιλευς) (Gr.-Myc.)
Meesteressen	Heerser: leidster (vrouwe, meesteres, heerseres)
Vrouwe [+ spatie]	Heerser: leidster (vrouwe, meesteres, heerseres)
Vrouwe'	Heerser: leidster (vrouwe, meesteres, heerseres)
potnia	Heerser: leidster: term: ποτνια (Gr.)
cultisch bouwwerk	Heiligdom
heiligdom	Heiligdom
adyton	Heiligdom: deel: allerheiligste: term: αβατον = αδυτον (Gr.)
Cultuskamer	Heiligdom: deel: cultusvertrek
cultusruimte	Heiligdom: deel: cultusvertrek
Cultusvertrek	Heiligdom: deel: cultusvertrek
hoger gelegen kamer	Heiligdom: deel: cultusvertrek
kamers met altaren	Heiligdom: deel: cultusvertrek
Losstaand 'tempeltje'	Heiligdom: deel: cultusvertrek
'Centrale paleisheiligdom'	Heiligdom: deel: cultusvertrek: 'Centrale paleisheiligdom' te Knossos (Gr.-Kreta)
Heiligdom van de bronkamer	Heiligdom: deel: cultusvertrek: 'Heiligdom van de bronkamer' te Knossos (Gr.-Kreta)
'Heiligdom van de dubbele bijlen'	Heiligdom: deel: cultusvertrek: 'Heiligdom van de dubbele bijlen' te Knossos (Gr.-Kreta)
Heiligdom van de Duifgodin	Heiligdom: deel: cultusvertrek: 'Heiligdom van de Duifgodin' te Knossos (Gr.-Kreta)
'Lustrale badkamers'	Heiligdom: deel: cultusvertrek: 'Lustrale badkamer' te Knossos (Gr.-Kreta)
cella	Heiligdom: deel: cultusvertrek: term: *cella* (L/R)
hof met	Heiligdom: deel: voorhof
Voorhof	Heiligdom: deel: voorhof
Agia Irini (Keos):	Heiligdom: loc.: Agia Irini, tempel te (Keos)

Amnisos	Heiligdom: loc.: Amnisos (‘Eileithyia-grot’ (Σπηλαιο Ειλειθυιας)), grotheiligdom te (Gr.-Kreta)
grot van Eileithyia	Heiligdom: loc.: Amnisos (‘Eileithyia-grot’ (Σπηλαιο Ειλειθυιας)), grotheiligdom te (Gr.-Kreta)
tempel omgekomen priester	Heiligdom: loc.: Archanes, tempel te (Gr.-Kreta)
Tempel, misschien	Heiligdom: loc.: Archanes, tempel te (Gr.-Kreta)
grotten van Psychro en Arkalochori	Heiligdom: loc.: Arkalochori, grotheiligdom te (Gr.-Kreta)
Asine:	Heiligdom: loc.: Asine, tempel te (Gr.)
heiligdommen van Gazi	Heiligdom: loc.: Gazi, tempel te (Gr.-Kreta)
tempel te Gortyn	Heiligdom: loc.: Gortyn, tempel te (Gr.-Kreta)
Gournia:	Heiligdom: loc.: Gournia, tempel te (Gr.-Kreta)
Ida (grot)	Heiligdom: loc.: Ida, grotheiligdom te (Gr.-Kreta)
Ida-grot	Heiligdom: loc.: Ida, grotheiligdom te (Gr.-Kreta)
Juktas (‘graf van Zeus’, bij Knossos)	Heiligdom: loc.: Juktas (‘Graf van Zeus’), bergtopheiligdom te (Gr.-Kreta)
grot van Kamares	Heiligdom: loc.: Kamares, grotheiligdom te (Gr.-Kreta)
heiligdommen van Gazi en Karphi	Heiligdom: loc.: Karphi, tempel te (Gr.-Kreta)
Karphi:	Heiligdom: loc.: Karphi, tempel te (Gr.-Kreta)
Malthi (Messenië):	Heiligdom: loc.: Malthi, tempel te (Gr.)
Myrtou-Pighades	Heiligdom: loc.: Myrtou (‘Pegades’), ~ te (Gr.-Cyprus)
Patsos: de grot van Hermes Kranaios	Heiligdom: loc.: Patsos (‘Agios Antonios-grot’ (Σπηλαιο Αγιου Αντωνιου) = ‘Hermes Kranaios-grot’ (Σπηλαιο του Κραναιου Έρμου)), grotheiligdom te (Gr.-Kreta)
Vernopheto	Heiligdom: loc.: Pervolakia (‘Vernofeto-grot’ (Σπηλαιο Βερνοφετο)), grotheiligdom te (Gr.-Kreta)
Petsophas (bij Palaikastro)	Heiligdom: loc.: Petsophas, bergtopheiligdom te (Gr.-Kreta)
Phylakopi	Heiligdom: loc.: Phylakopi, tempel te (Melos)
Dictaeïsche grot	Heiligdom: loc.: Psychro (= ‘Dictaeïsche grot’ (Δικταιον Αντρον)), grotheiligdom te (Gr.-Kreta)
Psychro	Heiligdom: loc.: Psychro (= ‘Dictaeïsche grot’ (Δικταιον Αντρον)), grotheiligdom te (Gr.-Kreta)
Grote haard in het centrum	Heiligdom: loc.: Pylos, tempel te (Gr.)
Kleine, hoger gelegen kamer	Heiligdom: loc.: Pylos, tempel te (Gr.)
Skotino	Heiligdom: loc.: Skotino (= ‘Agia Paraskevi-grot’ (Σπηλαιο Αγιας Παρασκευης)), grotheiligdom te (Gr.-Kreta)
Lera	Heiligdom: loc.: Stavros (‘Lera-grot’ of ‘Panos-grot’ (Σπηλαιο Λερα/Πανος)), grotheiligdom te (Gr.-Kreta)
Kleine tempeltjes met cultusvaten	Heiligdom: loc.: Tiryns, tempel te (Gr.)
Vathypetron:	Heiligdom: loc.: Vathypetron, tempel te (Gr.-Kreta)
Daidaleion	Heiligdom: naam: Daidaleion te Knossos (Gr.-Kreta)
Fetisj Heiligdom in het Kleine Paleis	Heiligdom: naam: Fetisj Heiligdom te Knossos (Gr.-Kreta)
Heiligdom van de Gehoornde God	Heiligdom: naam: Heiligdom van de Gehoornde God te Enkomi (Cyprus)
Heiligdom van de God op de koperen	Heiligdom: naam: Heiligdom van de God op de koperen staaf te Enkomi (Cyprus)
Heiligdom van de Smidgod	Heiligdom: naam: Heiligdom van de Smidgod te Kition (Cyprus)
tempel te Kition	Heiligdom: naam: Heiligdom van de Smidgod te Kition (Cyprus)
Huis der godenbeelden	Heiligdom: naam: Huis der godenbeelden te Mycene (Gr.)
Huis der muurschilderingen	Heiligdom: naam: Huis der muurschilderingen te Mycene(Gr.)
Huis van de hogepriester	Heiligdom: naam: Huis van de hogepriester te Knossos (Gr.-Kreta)
Huis van de *Potnia*	Heiligdom: naam: Huis van de *Potnia* te Thebe (Gr.)
Tempel (= Huis Γ)	Heiligdom: naam: Tempel (= Huis Γ) te Mycene (Gr.)
tempel van Aphaea	Heiligdom: tempel van Aphaea te Aegina (Gr.)
Heiligdom van Aphrodite	Heiligdom: tempel van Aphrodite te Paphos (Cyprus)
tempel van Aphrodite in **Paphos**	Heiligdom: tempel van Aphrodite te Paphos (Cyprus)
tempel van Aphrodite te Paphos	Heiligdom: tempel van Aphrodite te Paphos (Cyprus)
Wijding aan Apollo-Leto-Artemis	Heiligdom: tempel van Apollo (1) (Leto en Artemis) te Dreros (Gr.-Kreta)

tempel van Apollo Maleatas	Heiligdom: tempel van Apollo (1) Maleatas te Epidauros (Gr.)
tempel van Apollo te Amyklai	Heiligdom: tempel van Apollo (1) te Amyklai (Gr.)
Heiligdom van Artemis Orthia	Heiligdom: tempel van Artemis Orthia te Sparta (Gr.)
tempel van Artemis Orthia	Heiligdom: tempel van Artemis Orthia te Sparta (Gr.)
tempel van Artemis (ca 700 v. Chr.)	Heiligdom: tempel van Artemis te Delos (Gr.)
tempel van Athena Pronaia	Heiligdom: tempel van Athena Pronaia te Delphi (Gr.)
Demeter-heiligdommen	Heiligdom: tempel van Demeter (Gr.)
Telesterion (tempelgebouw)	Heiligdom: tempel van Demeter (Telesterion) te Eleusis (Gr.)
Hermione (Argolis)	Heiligdom: tempel van Demeter te Hermione (Gr.)
heiligdom gesticht voor Demeter	Heiligdom: tempel van Demeter te Knossos (Gr.-Kreta)
Nea Makri (bij Marathon)	Heiligdom: tempel van Demeter te Nea Makri (Gr.)
Dionysos-tempel op Keos	Heiligdom: tempel van Dionysos (1) te Agia Irini (Keos) (Gr.)
aan Dionysos gewijd	Heiligdom: tempel van Dionysos (1) te Agia Irini (Keos) (Gr.)
Diwija, vereerd in haar eigen heiligdom	Heiligdom: tempel van Diwija te Pylos (Gr.)
Diwija-heiligdom	Heiligdom: tempel van Diwija te Pylos (Gr.)
Erechtheion	Heiligdom: tempel van Erechtheus (Erechtheion (Ερεχθειον)) te Athene (Gr.)
Heraion (Samos)	Heiligdom: tempel van Hera (Heraion) op Samos (Gr.)
Heraion (tempel)	Heiligdom: tempel van Hera (Heraion) op Samos (Gr.)
Heraion op Samos	Heiligdom: tempel van Hera (Heraion) op Samos (Gr.)
Heraion bij Argos	Heiligdom: tempel van Hera (Heraion) te Argos (Gr.)
Hiaat tussen 12e eeuwse herbouw en 8e	Heiligdom: tempel van Hera te Tiryns (Gr.)
Patsos: de grot van Hermes Kranaios	Heiligdom: tempel van Hermes Kranaios te Patsos (grotheiligdom) (Gr.)
Ipemedeja-heiligdom	Heiligdom: tempel van Ipemedeja te Pylos (Gr.)
heiligdom van de dauwgodin Pandrosos	Heiligdom: tempel van Pandrosos te Athene (Gr.)
Posidaion	Heiligdom: tempel van Poseidon (Posidaion) te Pylos (Gr.)
Pakijane	Heiligdom: tempel van Posidaeja (Pakijane) te Pylos (Gr.)
Posidaeja, vereerd in Pakijane	Heiligdom: tempel van Posidaeja (Pakijane) te Pylos (Gr.)
Zeus heeft een heiligdom dat hij deelt	Heiligdom: tempel van Zeus en Hera te Pylos (Gr.)
Zeus-heiligdom	Heiligdom: tempel van Zeus en Hera te Pylos (Gr.)
voorkomen (tempel van Zeus te	Heiligdom: tempel van Zeus te Olympia (Gr.)
Zeus-tempel, vanaf de 10e eeuw	Heiligdom: tempel van Zeus te Olympia (Gr.)
bergtempels	Heiligdom: type: ~, bergtop-
bergtopheiligdom	Heiligdom: type: ~, bergtop-
Boomheiligdom	Heiligdom: type: ~, boom-,
grot- en bergtopheiligdommen	Heiligdom: type: ~, grot- en rots- (in de rots uitgehouwen)
grotheiligdommen	Heiligdom: type: ~, grot- en rots- (in de rots uitgehouwen)
huisheiligdom	Heiligdom: type: ~, huis-
Kapel	Heiligdom: type: kapel
tempel	Heiligdom: type: tempel
Griekse en de Minoïsch-Myceense tempel	Heiligdom: type: tempel, Griekse (Gr.)
gedaan in latere Griekse	Heiligdom: type: tempel, Griekse (Gr.)
Griekse tempel	Heiligdom: type: tempel, Griekse (Gr.)
Panhelleense heiligdommen	Heiligdom: type: tempel, Griekse (Gr.)
Griekse type	Heiligdom: type: tempel, Griekse (Gr.)
Dorisch heiligdom	Heiligdom: type: tempel, Griekse: Dorisch (Gr.)
Midden-Oosterse tempels	Heiligdom: type: tempel, Midden-Oosterse
Algemene opmerkingen t.a.v. de tempels	Heiligdom: type: tempel, Minoïsch-Myceense (MM)
Minoïsch-Myceense tempel	Heiligdom: type: tempel, Minoïsch-Myceense (MM)
Minoïsch heiligdom	Heiligdom: type: tempel, Minoïsch-Myceense: Minoïsch (MM)
Tempels op Kreta en de eilanden	Heiligdom: type: tempel, Minoïsch-Myceense: Minoïsch (MM)
Tempels op het Griekse vasteland	Heiligdom: type: tempel, Minoïsch-Myceense: Myceens (MM)
Tholoi	Heiligdom: type: θολος (Gr.)
tholos	Heiligdom: type: θολος (Gr.)
hemellichamen	Hemellichaam
sterren	Hemellichaam: ster

le- + *arinna* of *arna* ‘bron’	Hett. en Hurr. termen: *arinna* of *arna*
hoofd	Hoofd
gezichten	Hoofd: deel: gezicht (aangezicht)
schedel	Hoofd: deel: schedel
Ossenschedels	Hoofd: deel: schedel, stieren- (ossen-)
stierenschedels	Hoofd: deel: schedel, stieren- (ossen-)
voorhoofd	Hoofd: deel: voorhoofd
stierenkoppen	Hoofd: runderkop (koeien-, ossen-, stieren-)
stierenschedels	Hoofd: runderkop (koeien-, ossen-, stieren-)
hoorn	Hoorn
cultische hoorns	Hoorn: cultushoorn (Bronstijd-cultuur)
cultushoorn	Hoorn: cultushoorn (Bronstijd-cultuur)
hoorns van een stier	Hoorn: stierenhoorn
stierenhoorns	Hoorn: stierenhoorn
dierenvel	Huid: dierenvel
ramsvacht	Huid: schapenvel: ramsvacht
huwelijken	Huwelijk
gemalin	Huwelijk: gemalin
heilig-huwellijkrite	Huwelijk: heilig ~
Het spreiden van het bed	Huwelijk: heilig ~: ‘Reketoroterijo’ (myc.) = gr. ‘Λεχηστρωτεριον’ (‘Het spreiden van het bed’) (Gr.-Myc.)
reketoroterijo = gr. *Lechestroterion*	Huwelijk: heilig ~: ‘Reketoroterijo’ (myc.) = gr. ‘Λεχηστρωτεριον’ (‘Het spreiden van het bed’) (Gr.-Myc.)
basileus	Instelling en organisatie: ambt: *archon basileus* (αρχων βασιλευς) (‘bestuurder-koning’, d.i. toezichthouder op de riten) (Gr.)
koningschap	Instelling en organisatie: ambt: koningschap
duaal koningschap	Instelling en organisatie: ambt: koningschap, duaal
sacraal koningschap	Instelling en organisatie: ambt: koningschap, sacraal (god-koning)
instelling van ‘slaven der goden’	Instelling en organisatie: instelling van de slaven der goden
bovenlaag	Instelling en organisatie: klassenstelsel: hogere klasse (elite)
priesters, maar uit gewone	Instelling en organisatie: klassenstelsel: lage klasse (gewone volk)
vrijen	Instelling en organisatie: klassenstelsel: vrijen
waardoor een **gecentraliseerde**	Instelling en organisatie: organisatie, centrale
heiligdommen waren goed georganiseerd	Instelling en organisatie: organisatie, religieuze
religieuze organisatie	Instelling en organisatie: organisatie, religieuze
sociale organisatie	Instelling en organisatie: organisatie, sociale
sociale structuur	Instelling en organisatie: organisatie, sociale
IE systeem van religie en sociale	Instelling en organisatie: systeem, IE (religieus en sociaal)
tripartiete functiesysteem	Instelling en organisatie: systeem, tripartiete functie- (religieus en sociaal)
yaz-	Iraanse termen: *yaz-*
zaotar	Iraanse termen: *zaotar*
schrikaanjagend	Karakter en gedrag: angstaanjagendheid
aard [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Karakter en gedrag: karakter
aard.	Karakter en gedrag: karakter
karakter	Karakter en gedrag: karakter
Kenmerk	Karakter en gedrag: karakter
bemind	Karakter en gedrag: liefde
uit eigen vrije wil	Karakter en gedrag: vrijwilligheid
sarcophaag	Kist: doodskist (sarcofaag)
kleding	Kleding
helm	Kleding: hoofddeksel: helm
polos	Kleding: hoofddeksel: kroon: cilinderkroon: term: *polos* (πολος) (Gr.)
puntkappen	Kleding: hoofddeksel: muts: puntmuts (puntkap)
rok,	Kleding: kledingstuk: rok
Naakte	Kleding: naaktheid

ontblote boezem	Kleding: naaktheid van de boezem
schutkleden	Kleding: type: krijgskleding
Blauwe	Kleur: blauw
geografisch	Kosmografie en geografie
aardbeving	Kosmografie en geografie: aarde (chtonisch, onderaards)
aarde [+ spatie]	Kosmografie en geografie: aarde (chtonisch, onderaards)
aarde;	Kosmografie en geografie: aarde (chtonisch, onderaards)
aarde)	Kosmografie en geografie: aarde (chtonisch, onderaards)
aardgod	Kosmografie en geografie: aarde (chtonisch, onderaards)
chtonisch	Kosmografie en geografie: aarde (chtonisch, onderaards)
Onderaards	Kosmografie en geografie: aarde (chtonisch, onderaards)
centrum	Kosmografie en geografie: centrum (midden)
dansende vrouwen rond een vrouwelijke	Kosmografie en geografie: centrum van de kringdans
godin van het dodenrijk rond wie	Kosmografie en geografie: centrum van de kringdans
centrale haard	Kosmografie en geografie: centrum van het huis (heiligdom)
Centrale zuil	Kosmografie en geografie: centrum van het huis (heiligdom)
centrum van het heiligdom	Kosmografie en geografie: centrum van het huis (heiligdom)
gebouw met een centrale zuil	Kosmografie en geografie: centrum van het huis (heiligdom)
haard in het centrum van de troonzaal	Kosmografie en geografie: centrum van het huis (heiligdom)
Cultureel centrum	Kosmografie en geografie: centrum, cultureel
Machtscentra	Kosmografie en geografie: centrum, machts- (politiek)
machtsconcentraties	Kosmografie en geografie: centrum, machts- (politiek)
eiland	Kosmografie en geografie: eiland
gebieden	Kosmografie en geografie: gebied
temenos	Kosmografie en geografie: gebied, heilig: term: τεμενος (Gr.)
stamland	Kosmografie en geografie: gebied, stam-: oorsprongs-, stamland
waar de Myceense Achaioi woonden	Kosmografie en geografie: gebied, woon-
woongebieden	Kosmografie en geografie: gebied, woon-
inheems	Kosmografie en geografie: gebied: binnenland
autochtone	Kosmografie en geografie: gebied: binnenland (eigen, autochthoon, inheems)
Autochtoon	Kosmografie en geografie: gebied: binnenland (eigen, autochthoon, inheems)
Uitheemse	Kosmografie en geografie: gebied: buitenland
vreemde	Kosmografie en geografie: gebied: buitenland
kust	Kosmografie en geografie: gebied: kust (strand)
Continentaal	Kosmografie en geografie: gebied: vasteland
vasteland	Kosmografie en geografie: gebied: vasteland
plateaus	Kosmografie en geografie: gebied: veld
vlakte	Kosmografie en geografie: gebied: veld (vlakte, weide, plateau)
hemel	Kosmografie en geografie: hemel
land [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Kosmografie en geografie: land (rijk, stuk land)
vasteland	Kosmografie en geografie: land (rijk, stuk land)
stamland	Kosmografie en geografie: land (rijk, stuk land)
koloniën	Kosmografie en geografie: land: kolonie
plaats	Kosmografie en geografie: plaats
cultusplaats	Kosmografie en geografie: plaats van verering
plaats van verering	Kosmografie en geografie: plaats van verering
Plaatsen van verering	Kosmografie en geografie: plaats van verering
Afvalhoop	Kosmografie en geografie: plaats, afval- (vuilnishoop)
afvalplaats	Kosmografie en geografie: plaats, afval- (vuilnishoop)
Dansplaatsen	Kosmografie en geografie: plaats, dans-
offerplaats	Kosmografie en geografie: plaats, offer-
verlaten plaatsen	Kosmografie en geografie: plaats, verlaten
bewoning	Kosmografie en geografie: plaats, woon-
woningen	Kosmografie en geografie: plaats, woon-

holte	Kosmografie en geografie: ruimte: gat: offerholte
kosmische	Kosmografie en geografie: universum
wereld	Kosmografie en geografie: universum
de **Ander,**	Kosmografie en geografie: universum: wereld (rijk) der goden (andere, onzichtbare, geestelijke wereld)
noord	Kosmografie en geografie: windstreek: noorden
Oost	Kosmografie en geografie: windstreek: oosten
West	Kosmografie en geografie: windstreek: westen
zuid	Kosmografie en geografie: windstreek: zuiden
processie	Kringloop: rite: locale ~
'het dragen van de god'	Kringloop: rite: locale ~: beeldenommegang
myc. *teoporija* = gr. *Theophoria*	Kringloop: rite: locale ~: beeldenommegang: 'Teoporija' (myc.) = gr. '*θεοφορεια' ('Het dragen van de god') (Gr.-Myc.)
fallusprocessie	Kringloop: rite: locale ~: fallusommegang
processie naar de zee werd gedragen en	Kringloop: rite: locale ~: plankommegang (Hera)
'het ronddragen van de troon'	Kringloop: rite: locale ~: troonommegang
myc. *tonoeketerijo*	Kringloop: rite: locale ~: troonommegang: term: *tonoeketerijo* (myc.) = gr. **Thronoelketerijo* ('Het ronddragen van de troon') (Gr.-Myc.)
Afbeelding	Kunst en schrift: afbeelding
Fresco	Kunst en schrift: afbeelding: muurschildering (-tekening)
muurschildering	Kunst en schrift: afbeelding: muurschildering (-tekening)
schildering uit Mycene	Kunst en schrift: afbeelding: muurschildering (-tekening)
tekeningen van dubbele bijlen en	Kunst en schrift: afbeelding: muurschildering (-tekening)
Muurrellëfs	Kunst en schrift: afbeelding: reliëf
tekeningen	Kunst en schrift: afbeelding: rotstekening (-schildering)
Menselijke figuur met opgeheven	Kunst en schrift: afbeelding: vaasschildering (-tekening)
vaasschilderingen	Kunst en schrift: afbeelding: vaasschildering (-tekening)
zegel	Kunst en schrift: afbeelding: zegel, cilinderzegel
beeld [*passim*]	Kunst en schrift: beeld (sculptuur, cultusbeeld, idool)
idolen	Kunst en schrift: beeld (sculptuur, cultusbeeld, idool)
idool	Kunst en schrift: beeld (sculptuur, cultusbeeld, idool)
kleimodellen	Kunst en schrift: beeld (sculptuur, cultusbeeld, idool)
Sculpturen	Kunst en schrift: beeld (sculptuur, cultusbeeld, idool)
Sculptuur	Kunst en schrift: beeld (sculptuur, cultusbeeld, idool)
Bronzen haarlok, misschien van een groot	Kunst en schrift: beeld, deel van een: haarlok
Sculptuur van grote voeten	Kunst en schrift: beeld, deel van een: voeten
Mestkeverbeeldjes	Kunst en schrift: beeld, dieren-: mestkever
fallusbeeldjes	Kunst en schrift: beeld, fallus-
beelden in groepen	Kunst en schrift: beeld, goden-
Beelden van godinnen	Kunst en schrift: beeld, goden-
Beeldjes uit Cyprus (bijv. de God op de	Kunst en schrift: beeld, goden-
Beeldjes uit de 8e eeuw (Zeus, Apollo	Kunst en schrift: beeld, goden-
Beeldjes van de oorlogsgod	Kunst en schrift: beeld, goden-
godenbeeld	Kunst en schrift: beeld, goden-
godinnenbeeld	Kunst en schrift: beeld, goden-
krijgsgodbeeldjes	Kunst en schrift: beeld, goden-
tronende mannenbeelden	Kunst en schrift: beeld, goden-
(Zeus, Apollo, Poseidon)	Kunst en schrift: beeld, goden-: Apollo (Gr.)
zuilvormige beeld van Apollo in Amyklai	Kunst en schrift: beeld, goden-: Apollo te Amyklai (Gr.)
Artemis van Ephesos	Kunst en schrift: beeld, goden-: Artemis van Efeze (Gr.)
ityphallische en tronende	Kunst en schrift: beeld, goden-: fallisch
God op de koperen staaf	Kunst en schrift: beeld, goden-: God op de koperen staaf (Cyprus)
beeld van Hera	Kunst en schrift: beeld, goden-: Hera van Samos (Gr.)
idem met cultushoorns en vogels op het	Kunst en schrift: beeld, goden-: NN: godinnenbeeld met cultushoorns en vogels op het hoofd uit Gazi (Gr.-Kreta)
Godinnenbeeld met papavers in het haar	Kunst en schrift: beeld, goden-: NN: godinnenbeeld met papavers in het haar uit Gazi (Gr.-Kreta)

plank die in processie naar de zee werd	Kunst en schrift: beeld, goden-: plank (Hera)
(Zeus, Apollo, Poseidon)	Kunst en schrift: beeld, goden-: Poseidon (Gr.)
slangengodinnen zijn op veel plaatsen	Kunst en schrift: beeld, goden-: Slangengodin (alg.)
slangengodin in Athene	Kunst en schrift: beeld, goden-: Slangengodin (Athene)
slangengodin	Kunst en schrift: beeld, goden-: Slangengodin (Gr.-Kreta)
Beeld van een Vogelgodin	Kunst en schrift: beeld, goden-: Vogelgodin (Gr.)
(Zeus, Apollo, Poseidon)	Kunst en schrift: beeld, goden-: Zeus (Gr.)
Oosters bronzen beeld van krijger	Kunst en schrift: beeld, krijger-: oosters bronzen – uit Phylakopi (Melos)
beelden van mannen en vrouwen	Kunst en schrift: beeld, mannen-
antropomorfe beelden	Kunst en schrift: beeld, mensen- (menselijke of antropomorfe figuur)
Beeldjes van mensen	Kunst en schrift: beeld, mensen- (menselijke of antropomorfe figuur)
dergelijk model	Kunst en schrift: beeld, model- (imitatievoorwerp, miniatuurbeeld)
Imitatievoorwerpen	Kunst en schrift: beeld, model- (imitatievoorwerp, miniatuurbeeld)
Modellen van heiligdommen	Kunst en schrift: beeld, model- (imitatievoorwerp, miniatuurbeeld)
tempelmodellen	Kunst en schrift: beeld, model- (imitatievoorwerp, miniatuurbeeld)
beelden van mannen en vrouwen	Kunst en schrift: beeld, vrouwen- (Venusbeeld)
beeldentype van de naakte vrouw	Kunst en schrift: beeld, vrouwen- (Venusbeeld)
vrouwenbeelden	Kunst en schrift: beeld, vrouwen- (Venusbeeld)
vrouwenbeeldjes	Kunst en schrift: beeld, vrouwen- (Venusbeeld)
Kourotrophos	Kunst en schrift: beeld, vrouwen-: Kourotrophos-type
Beeldjes uit Kamilari (bij Phaistos) van vier mannen	Kunst en schrift: beeld: dansers uit Kamilari (Gr.-Kreta)
Beelden en afbeeldingen van vereerders	Kunst en schrift: beeld: vereerder
Beelden van vereerders	Kunst en schrift: beeld: vereerder
Vormgeving	Kunst en schrift: compositie
8-vormig	Kunst en schrift: compositie: 8-vormig
bijenkorfachtig	Kunst en schrift: compositie: bijenkorfvorm
hamervormig	Kunst en schrift: compositie: hamervorm
maskerachtig	Kunst en schrift: compositie: maskerachtig
ovalen brandofferaltaar	Kunst en schrift: compositie: ovale vorm
rechthoekige tafelaltaar	Kunst en schrift: compositie: rechthoekige vorm
Gestileerd	Kunst en schrift: compositie: stilering
Heraldische	Kunst en schrift: compositie: symmetrische heraldische compositie
zuilvormig	Kunst en schrift: compositie: zuil(vorm)
Mooie	Kunst en schrift: esthetiek: schoonheid
versierd	Kunst en schrift: esthetiek: versiering
versiering	Kunst en schrift: esthetiek: versiering
kunst	Kunst en schrift: kunst (ambacht)
koper- en ijzerindustrie	Kunst en schrift: kunst, smeed- (metaalbewerking)
metaalbewerking	Kunst en schrift: kunst, smeed- (metaalbewerking)
smeedkunst	Kunst en schrift: kunst, smeed- (metaalbewerking)
iconografie	Kunst en schrift: kunst: iconografie (m.n. het antropomorf afbeelden van een godheid)
iconografische	Kunst en schrift: kunst: iconografie (m.n. het antropomorf afbeelden van een godheid)
Hettitisch-Syrische type	Kunst en schrift: kunststijl: Hettitisch-Syrische stijl (scultuur)
beschreven	Kunst en schrift: schrift
geschreven	Kunst en schrift: schrift
schrift voor Griekse teksten	Kunst en schrift: schrift, Cyprisch-Grieks lineair (Cyprus)
Cyprisch-Minoïsch schrift	Kunst en schrift: schrift, Cyprisch-Minoïsch (Cyprus)
schrift is Grieks	Kunst en schrift: schrift, Grieks

Lineair-B	Kunst en schrift: schrift, Grieks: Lineair-B- (Gr.)
Kretensisch hiëroglyfisch schrift	Kunst en schrift: schrift, Kretensisch hiërogliefen- (Gr.-Kreta)
Lineair-A	Kunst en schrift: schrift, Lineair-A- (Gr.-Kreta)
Voorstellingen op ringen, vazen en	Kunst en schrift: voorstelling, specifieke
Menselijke figuur met opgeheven	Kunst en schrift: voorstelling: antropomorfe figuur met opgeheven armen (epifanie-houding), op Dimini-aardewerk (Gr.)
afbeeldingen van deze bergtempels	Kunst en schrift: voorstelling: bergtempel met offerdieren, op een ryton uit Kato Zakro (Gr.-Kreta)
Grote boom (vijg of olijf), omgeven door	Kunst en schrift: voorstelling: boom, omgeven door een muur met cultushoorns, een deur, zuil, altaren en tempelgebouwen, op ringen (Gr.-Kreta)
Cultusscène op ringen	Kunst en schrift: voorstelling: cultusscènes, op ringen (Gr.-Kreta)
dansende vrouwen rond een vrouwelijke	Kunst en schrift: voorstelling: dansende vrouwen rond een vrouwelijke figuur die uit de aarde oprijst, op een schaal uit Phaistos (Gr.-Kreta)
danser, een boom, een vogel en een vis	Kunst en schrift: voorstelling: danser, een boom, een vogel en een vis temidden van hemellichamen en drie cultushoorns, op een wijtablet (Gr.-Kreta)
dierenfiguren	Kunst en schrift: voorstelling: dierenfiguur (alg.)
slangenfiguren	Kunst en schrift: voorstelling: dierenfiguur (alg.)
Dionysos-masker op vaasschilderingen	Kunst en schrift: voorstelling: Dionysos-masker, op vaasschilderingen (Gr.)
Op zegels en vazen:	Kunst en schrift: voorstelling: dubbele bijl, op zegels en vazen (MM)
van dubbele bijlen en cultushoorns	Kunst en schrift: voorstelling: dubbele bijlen en cultushoorns, op zuilen (MM)
ring van Pylos met geit en bergheiligdom	Kunst en schrift: voorstelling: geit en bergheiligdom, op de ring van Pylos (Gr.)
Mannelijke god zweeft naar een	Kunst en schrift: voorstelling: god die verschijnt boven een boomheiligdom, een zuil en een groetende vrouw, op een ring uit Knossos (Gr.-Kreta)
Zwevende mannelijke figuur met speer	Kunst en schrift: voorstelling: god die verschijnt boven een boomheiligdom, een zuil en een groetende vrouw, op een ring uit Knossos (Gr.-Kreta)
goden met leeuwen en griffioenen op	Kunst en schrift: voorstelling: goden met leeuwen en griffioenen, op zegels (Gr.-Kreta)
Godheid boven een cultisch bouwwerk	Kunst en schrift: voorstelling: godheid boven een cultisch bouwwerk, op een zegel uit Zakro (Gr.-Kreta)
Zwevende godheid naast een	Kunst en schrift: voorstelling: godheid die verschijnt naast een bergtopheiligdom, op een ring uit Pylos (Gr.)
Zwevende mannelijke figuur met speer	Kunst en schrift: voorstelling: godheid die verschijnt naast een bergtopheiligdom, op een ring uit Pylos (Gr.)
Godheid, bedekt door een 8-vormig	Kunst en schrift: voorstelling: godheid, bedekt door een 8-vormig schild (Schildgodin), die verschijnt boven een processie van vrouwen naar een godin op een troon naast een boom, op een ring uit Mycene (Gr.)
Schildgodin (figuur met 8-vormig schild	Kunst en schrift: voorstelling: godin (Schildgodin), op fresco uit Mycene (Gr.)
Dansende priesteressen aan wie de godin	Kunst en schrift: voorstelling: godin die verschijnt aan dansende priesteressen, op ringen (Gr.-Kreta)
Boven de uitgestrekte armen van vier	Kunst en schrift: voorstelling: godin die verschijnt aan vier dansende vrouwen, op een ring uit Isopata (Gr.-Kreta)
Godin in een boot is een Egyptisch motief	Kunst en schrift: voorstelling: godin in een boot (Eg.)
Frescofragment met godin die	Kunst en schrift: voorstelling: godin met helm waarop een zwijnenslagtand, en griffioen op haar arm, op een fresco uit Mycene (Gr.)
Godin met helm waarop een	Kunst en schrift: voorstelling: godin met helm waarop een zwijnenslagtand, en griffioen op haar arm, op een fresco uit Mycene (Gr.)

Godin met speer of zwaard en leeuw op	Kunst en schrift: voorstelling: godin met speer of zwaard en leeuw, op zegels (MM)
godin op een bergtop, geflankeerd door	Kunst en schrift: voorstelling: godin op een bergtop, geflankeerd door twee leeuwen, reikt een man haar staf of speer; verderop een gebouw met cultushoorns, op een zegel uit Knossos (Gr.-Kreta)
getroonde godin onder haar boom vóór	Kunst en schrift: voorstelling: godin op haar troon onder haar boom vóór haar vereerders, op ringen (MM)
Godin tussen leeuwen	Kunst en schrift: voorstelling: godin tussen leeuwen, op een sieraad uit Mycene (Gr.)
Godin, staand op een leeuw, biedt de	Kunst en schrift: voorstelling: godin, staand op een leeuw, biedt de koning staf en ring, op een fresco uit Mari (Syrië)
Beeltenissen van godinnen	Kunst en schrift: voorstelling: godinnen, op fresco's (MM)
Heer der dieren met leeuw of griffioen	Kunst en schrift: voorstelling: heer der dieren met leeuw of griffioen, op zegels (Gr.-Kreta)
heiligdommen met plengofferaar vóór	Kunst en schrift: voorstelling: heiligdom, plengofferaar, zuilen met stierenkoppen, op een modelbeeld uit Cyprus
schilden uit Axos (8e eeuw), waarop een	Kunst en schrift: voorstelling: Koureten, op schilden uit Axos (8e eeuw) (Gr.-Kreta)
man met speer vóór een palm	Kunst en schrift: voorstelling: man met speer vóór een palm; tafel met plengvaten; danseres vóór een boom en een godin, op een juweel (Naxos)
Mannelijke figuur tussen cultushoorns	Kunst en schrift: voorstelling: man tussen cultushoorns, waarvóór een *genius* met plengvat (god of initiant), op een sieraad uit Kydonia (Gr.-Kreta)
Afbeelding op een gouden ring	Kunst en schrift: voorstelling: man, geit en boomheiligdom, op een ring uit Mycene (Gr.)
menigte mensen vóór een boom en	Kunst en schrift: voorstelling: mensen vóór een boom en danseressen, op fresco (Gr.-Kreta)
Boven het offer en het plengoffer	Kunst en schrift: voorstelling: offerscène met priesteres, altaar, dubbele bijl, vogels, offergaven en een processie van vrouwen, op de sarcofaag uit Agia Triada (Gr.-Kreta)
Offerscène op een sarcofaag	Kunst en schrift: voorstelling: offerscène met priesteres, altaar, dubbele bijl, vogels, offergaven en een processie van vrouwen, op de sarcofaag uit Agia Triada (Gr.-Kreta)
Vogels, gezeten op de dubbele bijl	Kunst en schrift: voorstelling: offerscène met priesteres, altaar, dubbele bijl, vogels, offergaven en een processie van vrouwen, op de sarcofaag uit Agia Triada (Gr.-Kreta)
priesteres die een offerdier naar het	Kunst en schrift: voorstelling: priesteres met offerdieren (Gr.-Kreta)
Muurschildering met processie en	Kunst en schrift: voorstelling: processie en offerstier, op een fresco uit Pylos (Gr.)
Schildgodin, afgebeeld op een tablet	Kunst en schrift: voorstelling: Schildgodin, op een tablet (MM)
iconografie van tempels	Kunst en schrift: voorstelling: tempel
afbeeldingen van vereerders	Kunst en schrift: voorstelling: vereerders
van vereerders op fresco's en ringen	Kunst en schrift: voorstelling: vereerders op fresco's en ringen (Gr.-Kreta)
Naakte vrouw met duiven rond haar	Kunst en schrift: voorstelling: vrouw, naakt,met duiven rond haar hoofd op uitheems sieraad uit Mycene (Gr.)
Vrouwen in rijke kleding die in processie	Kunst en schrift: voorstelling: vrouwen in processie naar het heiligdom op fresco (Gr.-Kreta)
zon, maan en sterren	Kunst en schrift: voorstelling: zon, maan en sterren op ringen (MM)
voorstelling op de **Leeuwenpoort**	Kunst en schrift: voorstelling: zuil temidden van twee dieren op de Leeuwenpoort te Mycene (Gr.)
Fresco met zuil, aan weerszijden	Kunst en schrift: voorstelling: zuil, aan weerszijden waarvan een godin, een god (?) en een priesteres (godin?) met korenaar in de hand op fresco te Mycene (Gr.)

Ze staan afgebeeld in een cultische scène	Kunst en schrift: voorstelling: zuilen en opgerichte stenen vóór een heiligdom of in een cultische scène op gouden ringen (Gr.-Kreta)
Ze staan vóór een boomheiligdom	Kunst en schrift: voorstelling: zuilen en opgerichte stenen vóór een heiligdom of in een cultische scène op gouden ringen (Gr.-Kreta)
fresco uit Knossos	Kunst en schrift: voorwerp: fresco uit Knossos met afbeelding (Gr.-Kreta)
Sieraad uit Kydonia	Kunst en schrift: voorwerp: juweel uit Kydonia (Gr.-Kreta)
juweel uit Naxos	Kunst en schrift: voorwerp: juweel uit Naxos met afbeelding
Rhyton uit Kato Zakro	Kunst en schrift: voorwerp: rhyton uit Kato Zakro met afbeelding van bergtempel (Gr.-Kreta)
ring uit Isopata	Kunst en schrift: voorwerp: ring uit Isopata (Gr.-Kreta)
Ringen uit Knossos en Pylos	Kunst en schrift: voorwerp: ring uit Knossos (Gr.-Kreta)
Ring uit Mycene:	Kunst en schrift: voorwerp: ring uit Mycene (Gr.)
Ring uit Pylos	Kunst en schrift: voorwerp: ring uit Pylos (of van Nestor) (Gr.)
ring van Pylos	Kunst en schrift: voorwerp: ring uit Pylos (of van Nestor) (Gr.)
aard (ring van	Kunst en schrift: voorwerp: ring uit Pylos (of van Nestor) (Gr.)
Ringen uit Knossos en Pylos	Kunst en schrift: voorwerp: ring uit Pylos (of van Nestor) (Gr.)
Offerscène op een sarcofaag	Kunst en schrift: voorwerp: sarcophaag uit Agia Triada)(Gr.-Kreta)
Sarcofaag uit Agia Triada	Kunst en schrift: voorwerp: sarcophaag uit Agia Triada)(Gr.-Kreta)
sarcofaag van Agia Triada	Kunst en schrift: voorwerp: sarcophaag uit Agia Triada)(Gr.-Kreta)
bronzen schilden uit Axos	Kunst en schrift: voorwerp: schilden [oriëntaliserende bronzen] uit Axos (Gr.-Kreta)
Vogels op de hoofden van godenbeelden	Kunst en schrift: voorwerp: vogels op de hoofden van godenbeelden (Gr.-Kreta)
Vogels op de zuilen in het Heiligdom van	Kunst en schrift: voorwerp: vogels op de zuilen in het Heiligdom van de Duifgodin uit Knossos (Gr.-Kreta)
wijtablet	Kunst en schrift: voorwerp: wijtablet uit Psychro (Gr.-Kreta)
Zegelafdruk uit Kato Zakro	Kunst en schrift: voorwerp: zegel uit Kato Zakro (Gr.-Kreta)
Zegel uit Knossos (Laat-Minoïsch II)	Kunst en schrift: voorwerp: zegel uit Knossos (Laat-Minoïsch II)
cella	Latijnse termen: *cella*
deus	Latijnse termen: *deus*
tekens van macht, de *regalia*	Latijnse termen: *regalia*
rex sacrorum	Latijnse termen: *rex sacrorum*
Suovetaurilia-offer	Latijnse termen: *Suovetaurilia*
lichaam	Lichaam
arm	Lichaam: arm
geen armen of benen heeft	Lichaam: arm: zonder armen
geheven als groet	Lichaam: armgebaar: armverheffing
uitgestrekte armen	Lichaam: armgebaar: armverheffing
epifanie-houding	Lichaam: armgebaar: armverheffing: epifanie-houding
geheven armen	Lichaam: armgebaar: armverheffing: epifanie-houding
Armen op de borst gekruist	Lichaam: armgebaar: gekruist
benen	Lichaam: been (poot)
gespreide benen	Lichaam: been (poot): gespreid
geen armen of benen heeft	Lichaam: been (poot): zonder benen
boezem	Lichaam: borst (boezem)
borst	Lichaam: borst (boezem)
beenderen	Lichaam: bot (been)
dierenbotten	Lichaam: bot (been), dieren-
kinderbotten	Lichaam: bot (been), kinder-
buik	Lichaam: buik
aanbidding	Lichaam: gestalte: gebedshouding
Mannen en vrouwen die rechtop staan	Lichaam: gestalte: gebedshouding

gebogen over een altaar	Lichaam: gestalte: gebogen
Knielende	Lichaam: gestalte: geknielde houding
rechtop staan	Lichaam: gestalte: staande houding
staand	Lichaam: gestalte: staande houding
zittende	Lichaam: gestalte: zittende houding
het haar	Lichaam: haar
haarlok	Lichaam: haar: haarlok
hand [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Lichaam: hand
hand;	Lichaam: hand
handen	Lichaam: hand
handvatten	Lichaam: hand
hand op het voorhoofd	Lichaam: handgebaar: hand op het voorhoofd
heupen	Lichaam: heup
ledematen	Lichaam: lichaamsdeel (ledemaat)
haar middel	Lichaam: middel
navel	Lichaam: navel
ogen naar	Lichaam: oog
schelpen	Lichaam: schelp
zwijnenslagtand	Lichaam: tand: zwijnentand
zwijnentanden	Lichaam: tand: zwijnentand
Mestkever	Lichaam: uitwerpselen (mest)
schapen(keutels)	Lichaam: uitwerpselen (mest)
voeten	Lichaam: voet
Nachtelijke	Licht en duisternis: nacht
literatuur	Literatuur
Yašt	Literatuur: Avesta: Yašt (alg.) (Ir.)
Pausanias	Literatuur: Beschrijving van Griekenland = Ἑλλαδος περιηγησις (door Pausanias) (Gr.)
Bibliotheek	Literatuur: Bibliotheek (door NN) (Gr.)
Jer. 7: 18; 44: 17-19	Literatuur: Bijbel: Jeremia (Isr.)
Num. 6: 14-17	Literatuur: Bijbel: Numeri (Isr.)
Theogonie en de Catalogus van Hesiodus	Literatuur: Catalogus van vrouwen = Eoiai (door Hesiodos) (Gr.)
Historiën	Literatuur: Historiën (*Historiai*, door Herodotus) (Gr.)
Homerische hymnen	Literatuur: Homerische hymnen (Gr.)
Ilias	Literatuur: Ilias (door Homeros) (Gr.)
Odyssee	Literatuur: Odyssee (door Homerus) (Gr.)
Oedipus in Colonus (Sophocles)	Literatuur: Oedipus in Colonus (door Sophocles) (Gr.)
Aglaophamus	Literatuur: secundaire ~: Aglaophamus (1829) (door Lobeck)
Der Glaube der Hellenen	Literatuur: secundaire ~: Der Glaube der Hellenen (1931) (door Wilamowitz)
E.B. Tylor 'Primitive Culture'	Literatuur: secundaire ~: Primitive Culture (door Tylor)
The Golden Bough	Literatuur: secundaire ~: The Golden Bough (door frazer)
J. Harrison 'Themis'	Literatuur: secundaire ~: Themis (door J. Harrison)
Theogonie en de Catalogus van Hesiodus	Literatuur: Theogonie (Θεογονια) (door Hesiodus) (Gr.)
Homerische literaire cultuur	Literatuur: type: Homerische ~ (Gr.)
maan [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Maan
culturele kracht	Macht en kracht: culturele kracht
macht om te doden	Macht en kracht: doden, macht tot
onderaardse machten des doods	Macht en kracht: dood (duisternis, onderwereld, kwaad), macht van de
formatieve kracht	Macht en kracht: formatieve kracht
genezende kracht	Macht en kracht: genezende kracht (heilzaam)
goddelijke en koninklijke macht	Macht en kracht: goddelijke macht
onzichtbare machten die als personen	Macht en kracht: goddelijke macht
koninklijke macht	Macht en kracht: koninklijke macht

kracht	Macht en kracht: kracht (sterk) (alg.)
levenskracht	Macht en kracht: levenskracht
macht	Macht en kracht: macht (machtig) (alg.)
mantiek	Magie en mantiek: mantiek
hepatoscopie	Magie en mantiek: mantiek, type: op basis van een *omen*: bestudering van de ingewanden: lever (hepatoscopie)
mens	Mens
menigte mensen	Mens: menigte
bevolking	Mens: volk (stam)
dans	Muziek en dans: dans (cultusdans)
Paean (2, 3, 4)	Muziek en dans: dans, geneeskrachtige: term: παιων (3) (παιαν (3), lat. *paean* (3)) (Gr.)
dansende vrouwen rond een vrouwelijke	Muziek en dans: dans, kring- (rei)
ringdans	Muziek en dans: dans, kring- (rei)
rond een boom gedanst	Muziek en dans: dans, kring- (rei)
rond wie vrouwen	Muziek en dans: dans, kring- (rei)
korale	Muziek en dans: koor
mythe	Mythe
mythische	Mythe
Agamemnons offer in Polyrrhenion	Mythe: Agamemnons offer in Polyrrhenion, verhaal van (Odyssee) (Gr.)
Figaleia	Mythe: Demeter van Figaleia (Gr.)
mythe van Hyakinthos	Mythe: Hyakinthos (Gr.)
mythe van de geboorte van Zeus	Mythe: Zeus' geboorte (Gr.)
mythologisch	Mythologie
daden van Helios en Eos	Mythologie: Eos, ~ van (Gr.)
Griekse mythen	Mythologie: geo/rel/temp: Griekse ~ (Gr.)
Griekse mythologische cycli	Mythologie: geo/rel/temp: Griekse ~ (Gr.)
daden van Helios	Mythologie: Helios, ~ van (Gr.)
mythologisch motief	Mythologie: motief, mythologisch (mythologem)
religieuze motief	Mythologie: motief, mythologisch (mythologem)
Persephone en haar gezellinnen	Mythologie: motief: uit de aarde verrijzende godin van het dodenrijk rond wie vrouwen dansen
dansende vrouwen vóór de (geopende)	Mythologie: motief: uit de aarde verrijzende godin van het dodenrijk rond wie vrouwen dansen
van het dodenrijk rond wie vrouwen	Mythologie: motief: uit de aarde verrijzende godin van het dodenrijk rond wie vrouwen dansen
mythe van het ontstaan der goden	Mythologie: type: oorsprongs~ (oertijd~)
aardbeving	Natuurverschijnsel: beving, aard-
vulkanische uitbarsting	Natuurverschijnsel: vulkanische uitbarsting
offercultus	Offer
offerritueel	Offer
Offerrituelen	Offer
offer	Offer
Vuuroffers voor Ba'al	Offer: ~ aan Ba'al (NW-Sem.)
van de oneetbare delen aan de goden	Offer: ~ aan de goden
offers voor hen in Knossos	Offer: ~ aan de goden: algoden
Olympisch offer	Offer: ~ aan de goden: hemelgoden: Olympisch ~ (Gr.)
gever van het leven, aan wie geofferd	Offer: ~ aan de slangen
Koekoffer aan de slang	Offer: ~ aan de slangen
Vuuroffers voor 'Herakles'	Offer: ~ aan Herakles van Tarsos (Klein-Azië)
en varken voor myc. *Peresa* of *Pereswa*	Offer: ~ aan Peresa of Pereswa (Gr.-Myc.)
ramsvacht, zoals voor	Offer: ~ aan Poseidon (Gr.-Myc.)
slachtoffer	Offer: asp.: slachtoffer
boeteoffer	Offer: doel: boeteoffer
Bloedloze offers	Offer: kar.: bloedloze ~
Kretensisch offer	Offer: kar.: Kretensisch ~
Mensenoffers	Offer: mensenoffer

Suovetaurilia-offer	Offer: naam: ‘Suovetuarilia’ (L/R)
hecatombe	Offer: naam: ‘έκατομβη’ (Gr.)
offergaven	Offer: obj. (offergave)
graan en dieren als	Offer: obj.: dierenoffer
dierenoffer	Offer: obj.: dierenoffer
ontlede dieren in de haard	Offer: obj.: dierenoffer
geitenoffer	Offer: obj.: dierenoffer: geitenoffer
van schapen, ossen, geiten en zwijnen	Offer: obj.: dierenoffer: geitenoffer
Paardenoffer	Offer: obj.: dierenoffer: paardenoffer
offer van een quasi-aantal van 100 ossen	Offer: obj.: dierenoffer: runderoffer: ossenoffer
van schapen, ossen, geiten en zwijnen	Offer: obj.: dierenoffer: runderoffer: ossenoffer
geofferde stier	Offer: obj.: dierenoffer: runderoffer: stierenoffer
stierenoffercultus	Offer: obj.: dierenoffer: runderoffer: stierenoffer
van schapen, ossen, geiten en zwijnen	Offer: obj.: dierenoffer: schapenoffer
van schapen, ossen, geiten en zwijnen	Offer: obj.: dierenoffer: zwijnenoffer
zwijnen en zwijnenbeeldjes geofferd	Offer: obj.: dierenoffer: zwijnenoffer
ramsvacht, zoals voor Poseidon	Offer: obj.: lichaamsdelen, ~ van: vliesoffer (ramsvachtoffer)
Vliesoffer (van de ramsvacht)	Offer: obj.: lichaamsdelen, ~ van: vliesoffer (ramsvachtoffer)
wierookoffer	Offer: obj.: reukoffer: wierookoffer
brandoffer van de oneetbare delen	Offer: obj.: spijsoffer (voedseloffer, etensrestanten)
spijsoffer	Offer: obj.: spijsoffer (voedseloffer, etensrestanten)
graanoffers (koren of koeken	Offer: obj.: spijsoffer: koekoffer
Koekoffer	Offer: obj.: spijsoffer: koekoffer
van olie;	Offer: obj.: spijsoffer: olieoffer
vegetatieoffer	Offer: obj.: vegetatieoffer
graan en dieren als	Offer: obj.: vegetatieoffer: graanoffer
graanoffers	Offer: obj.: vegetatieoffer: graanoffer
aardewerk, graan en dieren als	Offer: obj.: voorwerpen, ~ van (wijgeschenken)
Dubbele bijlen en wapens, bronzen en	Offer: obj.: voorwerpen, ~ van (wijgeschenken)
gouden voorwerpen	Offer: obj.: voorwerpen, ~ van (wijgeschenken)
in tweeën gesneden figuren	Offer: obj.: voorwerpen, ~ van (wijgeschenken)
schelpen, takken, bloemen	Offer: obj.: voorwerpen, ~ van (wijgeschenken)
wijtablet	Offer: obj.: voorwerpen, ~ van (wijgeschenken)
Aardewerkbeeldjes van o.a.	Offer: obj.: voorwerpen, ~ van: afbeeldingen, modellen en grafbeeldjes als ~
Imitatievoorwerpen als (symbolische)	Offer: obj.: voorwerpen, ~ van: afbeeldingen, modellen en grafbeeldjes als ~
kleimodellen van menselijke ledematen	Offer: obj.: voorwerpen, ~ van: afbeeldingen, modellen en grafbeeldjes als ~
vuren, waarin kleibeeldjes geworpen	Offer: obj.: voorwerpen, ~ van: afbeeldingen, modellen en grafbeeldjes als ~
zwijnen en zwijnenbeeldjes geofferd	Offer: obj.: voorwerpen, ~ van: afbeeldingen, modellen en grafbeeldjes als ~
wijgeschenken	Offer: rel.: eedoffer
fundamentoffers	Offer: rel.: fundamentoffer
yasna	Offer: term: *yasna* (Ir.)
Voorbereidende graanoffers	Offer: tijd: vooroffer (voorbereidend offer)
voorbereidende offers	Offer: tijd: vooroffer (voorbereidend offer)
Brandoffer	Offer: wijze: brandoffer (vuuroffer)
levende verbranding van offerdieren	Offer: wijze: brandoffer (vuuroffer)
ontlede dieren in de haard	Offer: wijze: brandoffer (vuuroffer)
Vuuroffers	Offer: wijze: brandoffer (vuuroffer)
begoten met olie	Offer: wijze: plengoffer (plengen)
pleng	Offer: wijze: plengoffer (plengen)
plengoffer	Offer: wijze: plengoffer (plengen)
term voor ‘plengen’ is *sipandi* (het.)	Offer: wijze: plengoffer: term: *sipandi* (Hett.)
spendein	Offer: wijze: plengoffer: term: σπονδη, σπενδειν (vb.) (Gr.)

sponde	Offer: wijze: plengoffer: term: σπονδη, σπενδειν (vb.) (Gr.)
sipandi (het.) en *spendein* (gr.)	Offer: wijze: plengoffer: term: σπονδη, σπενδειν (vb.) (Gr.)
choai	Offer: wijze: plengoffer: term: χοη (Gr.)
-nth(*os*)	Overige niet-IE termen: *-nth*(*os*)
-ss(*os*)	Overige niet-IE termen: *-ss*(*os*)
paard	Paard
iqeja	Paard: term: *iqeja* (gen.plur.) (Gr.-Myc.)
koninklijke hof	Paleis
paleis	Paleis
paleizen	Paleis
Huis der bakstenen	Paleis: 'Huis der bakstenen' te Lerna (Gr.)
Kleine Paleis te Knossos	Paleis: 'Kleine Paleis' te Knossos (Gr.-Kreta)
paleizen van Knossos, Pylos	Paleis: 'Pylos' (Πυλος), ~ van Nestor te Pylos (Πυλος) (Gr.)
paleizen van Pylos	Paleis: 'Pylos' (Πυλος), ~ van Nestor te Pylos (Πυλος) (Gr.)
paleizen van Pylos en Gla	Paleis: Gla, ~ van (Gr.)
huis in het paleis	Paleis: Knossos, ~ van (Gr.-Kreta)
paleis met tekeningen van dubbele bijlen	Paleis: Knossos, ~ van (Gr.-Kreta)
paleis van Knossos	Paleis: Knossos, ~ van (Gr.-Kreta)
paleizen van Knossos	Paleis: Knossos, ~ van (Gr.-Kreta)
van het paleis.	Paleis: Knossos, ~ van (Gr.-Kreta)
paleis van Mari	Paleis: Mari, ~ van (Mes.)
paleizen van Knossos, Pylos en Mycene	Paleis: Mycene, ~ van (Gr.)
eerste paleis van Phaistos	Paleis: Phaistos, eerste ~ van (Gr.-Kreta)
hofzaal	Paleis: zaal (hal, koningshof, hofzaal)
megaron	Paleis: zaal: term: μεγαρον (Gr.)
deur	Poort
Leeuwenpoort	Poort: loc.: Mycene, ~ van: 'Leeuwenpoort' (Gr.)
priester	Priester
dienaren van de goden	Priester: dienaar van God
hogepriester	Priester: functie: hogepriester
offerpriester	Priester: functie: offerpriester
plengpriester	Priester: functie: offerpriester: plengpriester
priesteres	Priester: functie: priesteres
tempeldienaressen	Priester: functie: tempeldienares (assistente)
Arrhephoroi	Priester: groep: 'Arrhephoroi' (Gr.) (tempeldienaressen)
Eteoboutadai	Priester: groep: 'Eteoboutadai' (Ετεοβουταδαι) (Gr.)
Hyperboreïsche maagden	Priester: groep: 'Hyperboreïsche maagden' (Νυμφαι Ὑπερβορειοι) (myth. priesteressen)
anemo ijereja	Priester: term: *anemo ijereja* ('priesteres der winden') (Gr.-Myc.)
diwijeu	Priester: term: *diwijeu* (Gr.-Myc.) (Zeus-priester)
hotṛ	Priester: term: *hotṛ* (Ind.) (plengpriester)
ijereu	Priester: term: *ijereu* (Gr.-Myc.) (tempelpriester)
myc. ***ijerowoko*** (gr. **hieroworgos*)	Priester: term: *ijerowoko* (myc.) = gr. **hieroworgos* (Gr.-Myc.) (offerpriester)
Karawipora	Priester: term: *karawipora* (myc.) = gr. *klawiphora* (Gr.-Myc.) (tempelpriesteres)
klawiphora	Priester: term: *karawipora* (myc.) = gr. *klawiphora* (Gr.-Myc.) (tempelpriesteres)
myc. ***keupoda*** (gr. **cheuspondas* ?)	Priester: term: *keupoda* (myc.) = gr. *cheuspondas* (?) (Gr.-Myc.) (plengpriester)
pater familias	Priester: term: *pater familias* (L/R) (huispriester)
rex sacrorum	Priester: term: *rex sacrorum* (L/R) (offerpriester)
zaotar	Priester: term: *zaotar* (Ir.) (plengpriester)
hiereus	Priester: term: ἱερευς (Gr.) (tempelpriester)
trance die het dansen teweegbrengt	Psychologie: effect van de extatische dans
psychologische effect	Psychologie: effect van het plotseling ontbrandende vuur tijdens een vuurfestival

beleving van de	Psychologie: ervaring van het heilige
beleving van het goddelijke	Psychologie: ervaring van het heilige
epifanie-ervaring	Psychologie: ervaring van het heilige
trance	Psychologie: extase
intellect	Psychologie: intellect (geest)
instinct	Psychologie: intuïtie (instinct)
afwijking	Psychologie: vergissing
zuiver	Reiniging en verzorging: reinheid
hagnos	Reiniging en verzorging: reinheid: term: άγνος (Gr.)
lustratie	Reiniging en verzorging: reiniging(srite), lustratie
reinigingsrite	Reiniging en verzorging: reiniging(srite), lustratie
wierook	Reiniging en verzorging: reinigingsmiddel: wierook
mirre	Reiniging en verzorging: reinigingsmiddel: wierook: mirre
mur [+ spatie]	Reiniging en verzorging: reinigingsmiddel: wierook: mirre: *mōr* (Hebr.)
myrron	Reiniging en verzorging: reinigingsmiddel: wierook: mirre: μυρον (Gr.)
lebona	Reiniging en verzorging: reinigingsmiddel: wierook: term: *lĕbônâ* (Hebr.)
libanon, libanotos	Reiniging en verzorging: reinigingsmiddel: wierook: term: λιβανος = λιβανωτος (Gr.)
brengen de offerdieren naar de	Reis: begeleiden (leiden naar)
betreedt het ‘huis	Reis: binnengaan
bezocht	Reis: ontmoeten
zien we	Reis: ontmoeten
terugkeer	Reis: terugkeer (terugvoeren)
scheepvaart	Reis: varen (zeevaart, zeilen, overvaren, oversteken, boottocht, scheepvaart)
vlucht	Reis: vluchten (vluchteling)
immigratie	Reis: volksverhuizing
uur gaans	Reis: wandelen
zweeft	Reis: zweven
Zwevende	Reis: zweven
godsdienst	Religie
religie	Religie
heidense	Religie: geloof: ongeloof
Griekse religie	Religie: Griekse ~ (Gr.)
Cycladische godsdienst	Religie: Griekse ~: Cycladische ~ (Gr.)
Homerische religie	Religie: Griekse ~: Homerische ~ (Gr.)
Orphisme	Religie: Griekse ~: Orfisme (Gr.)
Vroeg-Helladische godsdienst	Religie: Griekse ~: Vroeg-Helladische ~ (Gr.)
IE religie	Religie: Indo-Europese ~ (de ~ van een afzonderlijk IE volk) (IE)
Minoïsche godsdienst	Religie: Minoïsch-Myceense ~ (MM)
Minoïsch-Myceense religie	Religie: Minoïsch-Myceense ~ (MM)
achtergrond van de Minoïsch-Myceense	Religie: Minoïsch-Myceense ~ (MM)
Minoïsch-Myceense cultuur en religie	Religie: Minoïsch-Myceense ~ (MM)
Minoïsch-Myceense en de	Religie: Minoïsch-Myceense ~ (MM)
polytheïstisch systeem	Religie: religieus systeem
religieuze structuur	Religie: religieus systeem
systeem van religie	Religie: religieus systeem
theogonisch systeem	Religie: religieus systeem
moedergodinreligie	Religie: type: moedergodin, ~ van de
monotheïstisch	Religie: type: monotheïsme
mysteriën	Religie: type: mysteriegodsdienst (mysterie)
Dionysos-mysteriën	Religie: type: mysteriegodsdienst: Dionysos-mysteriën (Gr.)
patriarchale religie	Religie: type: patriarchale ~
polytheïstisch	Religie: type: polytheïsme

volksgodsdienst	Religie: type: volksgeloof
heilig	Religieus fenomeen: heiligheid (sacraal)
sacraal	Religieus fenomeen: heiligheid (sacraal)
gewijd	Religieus fenomeen: heiligheid: heiliging (inzegening, wijding)
hagios	Religieus fenomeen: heiligheid: term: άγιος (adj.) (Gr.)
hieros	Religieus fenomeen: heiligheid: term: ίερος (adj.) (Gr.)
profaan	Religieus fenomeen: profaniteit (wereldlijk)
religieuze voorwerpen	Religieus voorwerp
rituele voorwerpen	Religieus voorwerp
altaar	Religieus voorwerp: altaar
altaarachtige verhogingen	Religieus voorwerp: altaar
altaren	Religieus voorwerp: altaar
tafelaltaar	Religieus voorwerp: altaar, tafel-
tafelaltaar met cultushoorns	Religieus voorwerp: altaar, tafel-; met de vier hoorns
Brandofferaltaar	Religieus voorwerp: altaar, vuur- (brandoffer-)
brandofferaltaren	Religieus voorwerp: altaar, vuur- (brandoffer-)
vuuraltaar	Religieus voorwerp: altaar, vuur- (brandoffer-)
vuuraltaren	Religieus voorwerp: altaar, vuur- (brandoffer-)
barəsman	Religieus voorwerp: offerstrooisel: term: *barəsman* (Ir.)
barhis	Religieus voorwerp: offerstrooisel: term: *barhis* (Ind.)
regalia	Religieus voorwerp: term: *regalia* ('koningsheiligdommen') (pl.) (L/R)
wijtablet	Religieus voorwerp: wijtablet
rite	Rite
ritueel	Rite
rituelen	Rite
myc. *keseniwija* (gr. **xenia*)	Rite: 'Keseniwija' (myc.) = gr. **xenia* (Gr.-Myc.)
myc. *porenotute*[*rija*]	Rite: 'Porenotute[rija]' (Gr.-Myc.)
myc. *porenozoterija*	Rite: 'Porenozoterija' (Gr.-Myc.)
myc. *sapakaterija* (gr. **sphakteria*)	Rite: 'Sapakaterija' (myc.) = gr. *Σφακτερια (Gr.-Myc.)
myc. *turupterija*	Rite: 'Turupterija' (Gr.-Myc.)
begrafenisriten	Rite: behandeling van de dode (dodenritueel)
Herbegrafenissen	Rite: behandeling van de dode: begrafenis, her-
verering in cultusvertrekken in woningen	Rite: huisritueel
initiatieriten	Rite: initiatierite (inwijdingsrite, wijding)
ceremonieel	Rite: rituele handeling (cultushandeling, religieuze handeling)
rite bestaat uit demonstratieve	Rite: rituele handeling (cultushandeling, religieuze handeling)
Rituele handelingen	Rite: rituele handeling (cultushandeling, religieuze handeling)
Priesteres in dierenvel	Rite: rituele handeling: op een dierenhuid gaan zitten of zich erin hullen
heilige maal	Rite: rituele handeling: sacrament: heilig maal
Minotaurisch kannibalisme	Rite: rituele handeling: sacrament: heilig maal: kannibalisme, Minotaurisch (Gr.-Kreta)
stierenspelen	Rite: rituele stierenspel
gebruik	Rite: volksgebruik (praktijk, gewoonte)
stiervormige	Rund: stier
Offerdieren als os, schaap en varken	Rund: stier, offer-
offerstier	Rund: stier, offer-
Geslachte os	Rund: stier: os
als os, schaap	Rund: stier: os
ossen	Rund: stier: os
wilde rund	Rund: wilde ~
devah	Sansk. termen: *deva* (*devatā*)
ontstaan der goden	Schepping: theogonie (goden, ~ van de)
Theogonie	Schepping: theogonie (goden, ~ van de)
theogonisch	Schepping: theogonie (goden, ~ van de)
seksuele	Seksualiteit

fallus	Seksualiteit: fallus
ityphallische	Seksualiteit: fallus
preutse	Seksualiteit: preutsheid
Sieraad	Sieraad
borstschild	Sieraad: borstschild
juweel	Sieraad: juweel
kettingen van vruchten	Sieraad: ketting, hals-: vruchtenketting
ring [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Sieraad: ring
(ring	Sieraad: ring
ring: [voorafgegaan door een spatie]	Sieraad: ring
ring; [voorafgegaan door een spatie]	Sieraad: ring
ringen [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Sieraad: ring
ringen: [voorafgegaan door een spatie]	Sieraad: ring
ringen)	Sieraad: ring
ringen uit	Sieraad: ring
slang	Slang
huisslangen	Slang: huisslang
Bronstijd-koinè	Sociologie: gemeenschap (groep, genootschap): Bronstijd-koinè
meestersmid (een gildefunctie)	Sociologie: gemeenschap van de beroepsgroep: genootschap van smeden
cultusgemeenschappen	Sociologie: gemeenschap, religieuze (cultus-, geloofs-; secte)
Sectarische	Sociologie: gemeenschap, religieuze (cultus-, geloofs-; secte)
Posidaiewes	Sociologie: gemeenschap, religieuze: 'Posidaiewes' (pl.) (Gr.-Myc.)
samenleving	Sociologie: maatschappij (samenleving, sociaal)
sociaal	Sociologie: maatschappij (samenleving, sociaal)
sociale	Sociologie: maatschappij (samenleving, sociaal)
substratum	Sociologie: onderlaag (substratum)
onderlinge relaties	Sociologie: relatie, menselijke (of goden onderling)
relatie met de goden	Sociologie: relatie, religieuze
relatie met de godheid	Sociologie: relatie, religieuze
verhouding god en mens	Sociologie: relatie, religieuze
staf	Staf
staf	Staf: godenscepter
staaf	Staf: staaf
stokken	Staf: stok
rots	Steen
stenen	Steen
bakstenen	Steen: bouwsteen (baksteen)
opgerichte stenen	Steen: heilige opgerichte ~
Steen in het heiligdom van Pylos	Steen: heilige opgerichte ~
steencirkel	Steen: heilige opgerichte ~: steenkring
baityloi	Steen: heilige opgerichte ~: term: βαιτυλος (Gr.)
antagonisten	Strijd en vrede: antagonisme
monsters	Strijd en vrede: antagonisme: monster
verdrijving	Strijd en vrede: drijven
binnenvallen	Strijd en vrede: inval (verovering)
veroveringen	Strijd en vrede: inval (verovering)
gekoloniseerd	Strijd en vrede: kolonisatie (kolonialisme)
strijd	Strijd en vrede: strijd
de Olympische goden en de Titanen	Strijd en vrede: strijd, kosmische: Titanomachie (Gr.)
martiale	Strijd en vrede: strijdvaardigheid
oorlogszuchtige	Strijd en vrede: strijdvaardigheid
symbolen	Symboliek (symbool)
symbool	Symboliek (symbool)

dubbele bijl als **teken van goddelijke en**	Symboliek: bijl [dubbele] als symbool (teken) van goddelijke en koninklijke macht
aarde gevuld werd; symbool van de	Symboliek: graf, met aarde gevuld, als symbool van de onderwereld
Kretensisch offer' staat voor iets dat	Symboliek: Kretensisch offer als symbool van iets dat plotseling afgebroken wordt
uiterlijk symboliseert de **Ander**	Symboliek: Minoïsche *daimon* als symbool van de Ander of het goddelijke
slang verbonden met het graf en de	Symboliek: slang als symbool van de onderwereld
van zon, maan en sterren	Symboliek: symboliek van de kosmos
Heraldisch	Symboliek: teken, heraldisch
markeert	Symboliek: teken, markerings-
markeren	Symboliek: teken, markerings-
vogels kunnen gezien worden als de	Symboliek: vogels als symbool (teken) van de verschijning van de godheid
van zon, maan en sterren	Symboliek: zon, maan en sterren als symbool (teken) van het kosmische aspect van de goddelijke aanwezigheid
taal [voorafgegaan door een spatie]	Taal
talen [voorafgegaan door een spatie]	Taal
dialect	Taal: dialect
aanbidding	Taal: gebed (aanroeping, invocatie)
aangeroepen	Taal: gebed (aanroeping, invocatie)
aanroeping	Taal: gebed (aanroeping, invocatie)
Gebed	Taal: gebed (aanroeping, invocatie)
aoxta	Taal: gebed: term: *aoxta* ('hij sprak', zoals in een gebed) (Ir.)
eukto	Taal: gebed: term: ευκτο ('hij sprak', zoals in een gebed) (Gr.)
hymne	Taal: lied, lof-
Paean (2, 3, 4)	Taal: lied, lof- ter ere van Apollo: term: παιων (4) (παιαν (4), lat. *paean* (4)) (Gr.)
lijsten van offergaven aan een heiligdom	Taal: lijst, offer(leverings)- (Gr.)
naam	Taal: naam
namen	Taal: naam
Theofore persoonsnamen	Taal: naam, goden- (theofore persoonsnaam)
persoonsnaam	Taal: naam, persoons-
persoonsnamen	Taal: naam, persoons-
titel	Taal: naam, persoons-: bijnaam
plaatsnaam	Taal: naam, plaats- (toponiem)
plaats- en plantennamen	Taal: naam, plaats- (toponiem)
plaatsnamen	Taal: naam, plaats- (toponiem)
plantennamen	Taal: naam, planten-
overlevering	Taal: overlevering
Cultische lyriek	Taal: poëzie, religieuze (godengedichten, cultische lyriek)
korale lyriek	Taal: poëzie, religieuze (godengedichten, cultische lyriek)
poëzie die tijdens festivals wordt	Taal: poëzie, religieuze (godengedichten, cultische lyriek)
religieuze poëzie	Taal: poëzie, religieuze (godengedichten, cultische lyriek)
aangesproken	Taal: spraak (spreken)
spreken	Taal: spraak (spreken)
tekst	Taal: tekst
heilige literatuur	Taal: tekst, religieuze
Sectarische boeken	Taal: tekst, sectarische
boek	Taal: tekst: boek (document, manuscript, handschrift, codex, geschrift, schrijftafel)
inscripties	Taal: tekst: inscriptie (tablet) (alg.)
tabletten	Taal: tekst: inscriptie (tablet) (alg.)
verzamelingen	Taal: teksten, verzameling
historia	Taal: teksten, verzameling: *historia* (Gr.)
vorm is IE	Taal: versvorm
vertaalde	Taal: vertaling

gereciteerd	Taal: voorlezing (recitatie, voordracht)
term	Taal: woord: terminologie (term, begrip, woordenschat, vocabulaire)
vocabulaire	Taal: woord: terminologie (term, begrip, woordenschat, vocabulaire)
woordenschat	Taal: woord: terminologie (term, begrip, woordenschat, vocabulaire)
tijd [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Tijd
tijd,	Tijd
tijden.	Tijd
festivals en de kalender	Tijd: kalender, Griekse festival- (Gr.)
maand Hyakinthios	Tijd: maand (Gr.): Hyakinthios ≈ juni
8 jaar	Tijd: periode: acht jaren (achtjaarlijks)
Continue	Tijd: temporaliteit: continuïteit (zonder onderbreking)
continuïteit	Tijd: temporaliteit: continuïteit (zonder onderbreking)
Voortzetting	Tijd: temporaliteit: continuïteit (zonder onderbreking)
datering	Tijd: temporaliteit: datering (periodisering)
chronologie	Tijd: temporaliteit: ouderdom (absolute en relatieve chronologie)
oud [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Tijd: temporaliteit: ouderdom (absolute en relatieve chronologie)
oud-	Tijd: temporaliteit: ouderdom (absolute en relatieve chronologie)
oude [+ spatie]	Tijd: temporaliteit: ouderdom (absolute en relatieve chronologie)
oude)	Tijd: temporaliteit: ouderdom (absolute en relatieve chronologie)
ouder [+ spatie]	Tijd: temporaliteit: ouderdom (absolute en relatieve chronologie)
oudere	Tijd: temporaliteit: ouderdom (absolute en relatieve chronologie)
ouderdom	Tijd: temporaliteit: ouderdom (absolute en relatieve chronologie)
oudste	Tijd: temporaliteit: ouderdom (absolute en relatieve chronologie)
ritme	Tijd: temporaliteit: ritme
tijdstip	Tijd: temporaliteit: tijdstip
tronende	Troon
bank voor toeschouwers	Troon: bank
getroonde godin	Troon: godentroon
godin op een troon	Troon: godentroon
godin zit op een troon	Troon: godentroon
troon in Pylos	Troon: koningstroon
sokkel	Troon: sokkel
Twee	Twee
dualismen	Twee: dualisme
duaal	Twee: dualiteit (dubbelheid, herhaling)
voorkomend in paren	Twee: dualiteit (dubbelheid, herhaling)
in tweeën gesneden	Twee: splitsing (scheiding, loskoppeling)
tweede	Twee: tweede
vat [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Vat
vat met	Vat
vat,	Vat
plengvat [+ spatie]	Vat
vaten	Vat
kantharos	Vat: beker: term: κανθαρος (Gr.)
bevat	Vat: bevatten (inhouden)
Cultusvat	Vat: cultusvat
handvatten op kokervaten	Vat: deel: handvat
kokervaten met slangen	Vat: kokervat voor slangen
kokervaten voor echte slangen	Vat: kokervat voor slangen
bloed stromend in een schaal	Vat: offerschaal
kernoi	Vat: offerschaal: term: κερνος (Gr.)
kernos	Vat: offerschaal: term: κερνος (Gr.)

plengvat	Vat: plengvat
rhyton	Vat: plengvat: term: *ρυτον* (Gr.)
potjes	Vat: pot
potscherven	Vat: potscherf
schaaltjes	Vat: schaal (schotel, bekken)
schotel	Vat: schaal (schotel, bekken)
schaal	Vat: schaal (schotel, bekken, kom)
vazen	Vat: vaas
vuurschalen waarop wierook	Vat: wierookschaal (vuurschaal)
plant	Vegetatie
Hyankinthos	Vegetatie: blauwe iris of ridderspoor: term: ύακινθος (god) (Gr.)
bloem	Vegetatie: bloem (bloesem)
narcissus	Vegetatie: bloem: narcissus
papavers	Vegetatie: bloem: papaver
erwt	Vegetatie: erwt
erebinthos	Vegetatie: erwt: term: ερεβινθος (Gr.)
takjes	Vegetatie: gras (takjes)
hout	Vegetatie: hout
plank	Vegetatie: hout: plank
hyacint	Vegetatie: hyacint [*zie ook* blauwe iris of ridderspoor]
klimop	Vegetatie: klimop
kissos	Vegetatie: klimop: term: κισσος (Gr.)
graan	Vegetatie: koren (graan)
koren	Vegetatie: koren (graan)
Sito	Vegetatie: koren: term: *sito-* (Gr.-Myc.)
korenaar	Vegetatie: korenaar
olie	Vegetatie: plantenolie
plantennamen	Vegetatie: plantenterminologie
vruchten	Vegetatie: vrucht
druiven	Vegetatie: vrucht: druif
olijven	Vegetatie: vrucht: olijf
gedaan om het onheil af te wenden	Verlossing: separ.: demonen ((magische) demonenverdrijving of afwering van kwade invloeden)
genezende	Verlossing: type: genezing
genezing	Verlossing: type: genezing
heling van ziekten	Verlossing: type: genezing
vernieuwing van zijn kracht	Verrijzenis en wedergeboorte: (zelf)vernieuwing, herstel
godin te zien vanaf haar middel	Verrijzenis en wedergeboorte: verrijzenis (opgang)
oprijst	Verrijzenis en wedergeboorte: verrijzenis (opgang)
verrijzende	Verrijzenis en wedergeboorte: verrijzenis (opgang)
anodos	Verrijzenis en wedergeboorte: verrijzenis: term: ανοδος (Gr.)
god die in dans en hymne aanwezig	Verschijning: aanwezigheid, goddelijke (geestes-)
goddelijke aanwezigheid	Verschijning: aanwezigheid, goddelijke (geestes-)
gedaante	Verschijning: alg. verschijningsvorm
Uiterlijk	Verschijning: alg. verschijningsvorm
antropomorfe	Verschijning: antropomorfisme (menselijke gedaante)
Imitatie	Verschijning: illusie: imitatie
vrouwen wachten op zijn verschijning	Verschijning: openbaren, zich
epifanie	Verschijning: openbaren, zich
goddelijke verschijning	Verschijning: openbaren, zich
godin des doods te zien zou zijn	Verschijning: openbaren, zich
godin kon verschijnen	Verschijning: openbaren, zich
godin te zien vanaf haar middel	Verschijning: openbaren, zich
godin verschijnt	Verschijning: openbaren, zich
verschijning van een godin (of een god)	Verschijning: openbaren, zich
laat zien	Verschijning: openbaren: tonen
goden zien	Verschijning: openbaren: tonen

traditie zien	Verschijning: openbaren: tonen
bevestigd zien	Verschijning: openbaren: tonen
god die in dans en hymne aanwezig	Verschijning: overig specifiek: dans
god die in dans en hymne aanwezig	Verschijning: overig specifiek: zang
vervangen	Verschijning: substitutie
verdwijning	Verschijning: verdwijning
rolmodel	Verschijning: voorbeeld (mythisch -, rolmodel)
voorbeelden	Verschijning: voorbeeld (mythisch -, rolmodel)
vogel	Vogel
duif	Vogel: duif
duiven	Vogel: duif
objecten	Voorwerp
voorwerpen	Voorwerp
banden	Voorwerp: band
Bank tegen de wand	Voorwerp: bank, wand-
wandbank	Voorwerp: bank, wand-
bed’	Voorwerp: bed
bijenkorf	Voorwerp: bijenkorf
bijl	Voorwerp: bijl
dubbele bijl	Voorwerp: bijl, dubbele
dubbele-bijlvormige	Voorwerp: bijl, dubbele
geknoopte	Voorwerp: knoop (in koord e.d.)
mand	Voorwerp: mand
Kleimasker	Voorwerp: masker
stierenmaskers	Voorwerp: masker, dieren-: stierenmasker
Dionysos-masker	Voorwerp: masker, Dionysos- (Gr.)
masker van de god	Voorwerp: masker, Dionysos- (Gr.)
standaard	Voorwerp: standaard
tablet	Voorwerp: tablet, klei-
Driepotige tafel	Voorwerp: tafel, driepotige
Offertafel	Voorwerp: tafel, offer-
Tafel met holten voor offergaven	Voorwerp: tafel, offer-
‘tafel’ om offergaven op te leggen	Voorwerp: tafel, offer-
plengtafels	Voorwerp: tafel, offer-: plengtafel
tafel met plengvaten	Voorwerp: tafel, offer-: plengtafel
trap	Voorwerp: trap
banieren	Voorwerp: vlag (banier, vaandel)
vuren	Vuur
vuur	Vuur
as [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Vuur: as
ashopen	Vuur: as
brand	Vuur: branden (trans. en intrans.), ontsteken
ontsteking van grote vuren	Vuur: branden (trans. en intrans.), ontsteken
haard	Vuur: haard(vuur) (huiselijk vuur)
raakt	Waarneming: voelen: aanraking
kijkt	Waarneming: zien (aanblik, aanschouwen)
te zien	Waarneming: zien (aanblik, aanschouwen)
onzichtbare	Waarneming: zien: onzichtbaarheid
Strijdwagens	Wagen: strijdwagen
wapens	Wapen
boog	Wapen: boog
discus	Wapen: discus (werpring)
donderhamer	Wapen: donderwapen: donderhamer of -schicht
pijl	Wapen: pijl
8-vormig schild	Wapen: schild, 8-vormig
speer	Wapen: speer

zwaard	Wapen: zwaard
dauw	Water: dauw
bronkamer	Wateren: bron
bron’	Wateren: bron
le- + *arinna* of *arna* ‘bron’	Wateren: bron: term: *arinna* of *arna* (Het.)
waterpoelen	Wateren: meer (vijver, poel, plas)
zee [+ spatie]	Wateren: oceaan (zee)
zee;	Wateren: oceaan (zee)
Poseda[*one*]	Wateren: term: *daFon** (myc.) (Gr.-Myc.)
waterreservoir	Wateren: waterreservoir (tank)
onheil	Welzijn en ziekte: onheil
welvaart	Welzijn en ziekte: rijkdom (welvaart)
overvloeds	Welzijn en ziekte: rijkdom: overvloed (gedijen)
ziekte	Welzijn en ziekte: ziekte (zieke)
activiteiten	Werkzaamheid
bevorderd	Werkzaamheid: aanzetten
bevordert	Werkzaamheid: aanzetten
bedekt	Werkzaamheid: bedekken
omgeven	Werkzaamheid: bedekken: omgeven (omvatten)
omvat	Werkzaamheid: bedekken: omgeven (omvatten)
gebroken	Werkzaamheid: breken (af-, plukken)
pluk	Werkzaamheid: breken (af-, plukken)
barhis	Werkzaamheid: breken: term: *barhis* (‘pluksel’) (offerstrooisel) (Ind.)
daden van Helios en Eos	Werkzaamheid: daad, goddelijke
ambacht	Werkzaamheid: ec. ~: ambacht
domesticatie	Werkzaamheid: ec. ~: domesticatie van vee
jagen	Werkzaamheid: ec. ~: jacht
agrarische	Werkzaamheid: ec. ~: landbouw (akkerbouw)
landbouw	Werkzaamheid: ec. ~: landbouw (akkerbouw)
Teelt van **olijven en druiven**	Werkzaamheid: ec. ~: landbouw (akkerbouw)
paardenfokkerij	Werkzaamheid: ec. ~: veeteelt
veeteelt	Werkzaamheid: ec. ~: veeteelt
groet	Werkzaamheid: groeten
geopende	Werkzaamheid: openen
snijsporen	Werkzaamheid: snijden (scheren, knippen)
stromend	Werkzaamheid: stromen, vloeien
verborgen	Werkzaamheid: verbergen
verzamelen	Werkzaamheid: verzamelen (opvangen, bijeenbrengen)
geworpen	Werkzaamheid: zenden (schieten, werpen, verplaatsen, slingeren)
strooien	Werkzaamheid: zenden: strooien
verwarring die volgde	Wet en orde: orde: wanorde, chaos, verwarring, anarchie i.t.t. orde
wetten	Wet en orde: wet
wetenschappelijk	Wetenschap
Archeologische	Wetenschap: archeologie (opgraving)
opgravingen	Wetenschap: archeologie (opgraving)
resten van dierenoffers	Wetenschap: archeologie: bodemvondst
gevonden artefacten	Wetenschap: archeologie: bodemvondst
op veel plaatsen gevonden	Wetenschap: archeologie: bodemvondst
vondsten	Wetenschap: archeologie: bodemvondst
Schat van Priamus	Wetenschap: archeologie: bodemvondst: ‘Schat van Priamus’
Cambridge school	Wetenschap: godsdienstwetenschap: school, Cambridge
idealiserende school	Wetenschap: godsdienstwetenschap: school, idealiserende
sociologische en psychologische school	Wetenschap: godsdienstwetenschap: school, sociologische en psychologische (Durkheim, Freud e.a.)
structuralistische school	Wetenschap: godsdienstwetenschap: school, structuralistische

onderzoek	Wetenschap: onderzoek
studie	Wetenschap: studie (leren, lezen)
ongeletterdheid	Wetenschap: studie: ongeletterdheid
etymologisch	Wetenschap: taalkunde: etymologie
taalwortels	Wetenschap: taalkunde: etymologie
ontcijfer	Wetenschap: taalkunde: ontcijfering
Overgang jagen-verzamelen naar	Wisseling: cultuurverandering
hegemonie naar Griekenland	Wisseling: politieke machtsverandering
religieuze verandering	Wisseling: religieuze verandering
kwam de oude Neolithische	Wisseling: religieuze verandering: overnemen van vreemde religieuze elementen: repristinatie (teruggrijpen op vroegere godsdienstige gebruiken)
later vervangen door *sebesthai*	Wisseling: taalverandering
taalverandering	Wisseling: taalverandering
vervangen door *spendein*	Wisseling: taalverandering
zon,	Zon

[1] Burkert 1
[2] Knossos. A complete guide to the palace of Knossos, 1981, p. 34-36